

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL'DAKİ KENT OTELLERİNİN MEKAN DİZİM
YÖNTEMİYLE ANALİZİ**

Mimar Sibel CONKER

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER (YTÜ)

İSTANBUL, 2009

HARİTA LİSTESİ	iv
ÇİZELGE LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ONSOZ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	4
1.2 Kapsam	4
1.3 Yöntem.....	5
2. MEKAN ve İNSAN	6
2.1 İnşa Edilmiş Mekanlar (Built Space).....	7
2.2 Sosyal Mekan ve Binaların Geometrisi	8
2.2.1 Mekansal Organizasyon ve Hareket	9
2.2.2 Ara yüz.....	10
2.2.3 Sınır.....	11
2.3 Fiziksel Mekan ve Algı	12
2.4 Mahremiyet	16
2.4.1 Mahremiyetin Kontrolü	16
2.4.1.1 Fiziksel Yöntemler.....	17
2.4.1.2 Davranışsal Yöntemler.....	19
3. MEKAN DİZİMİ (SPACE SYNTAX)	22
3.1 Neden Mekan Dizimi?	23
3.2 Mekan Diziminin Temel Özellikleri.....	25
3.2.1 Mekanı Tanımlama.....	27
3.2.1.1 Doğrusal ve Dışbükey Mekan Kavramları (Axiel and Convex Space).....	27
3.2.1.2 İsovist (Eş görüş)	29
3.2.2 Analizi Test Etmek	30
3.2.2.1 Derinlik	30
3.2.2.2 Bütünleşme Değeri	32
3.2.2.3 Yerel.....	33
3.2.3 Mekan Dizim Kavramlarının Karşılaştırması	34
4. İSTANBUL'DAKİ KENT OTELLERİNİN MEKAN DİZİM YÖNTEMİYLE ANALİZİ.....	36

4.1	Mekan Dizim Analizleri	38
4.1.1	İlk Dönem Oteller Mekan Dizim Analizleri	38
4.1.1.1	Hilton Oteli (1954) Mekan Dizim Analizi	38
4.1.1.2	Çınar Oteli (1954) Mekan Dizim Analizi	42
4.1.1.3	Divan Oteli (1955) Mekan Dizim Analizi	45
4.1.2	Son Dönem Oteller Mekan Dizim Analizleri.....	48
4.1.2.1	Marriot Otel Asia (2002) Mekan Dizim Analizi	48
4.1.2.2	Grand Cevahir Hotel (2003) Mekan Dizim Analizi	52
4.1.2.3	Ramada Plaza Otel (2004) Mekan Dizim Analizi	55
4.2	Mekan Dizim Analizi Bulguları	59
5.	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	61
	KAYNAKLAR.....	63
	İNTERNET KAYNAKLARI.....	66
	EKLER	67
Ek 1	Hilton Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri.....	67
Ek 2	Çınar Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri.....	69
Ek 3	Divan Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri	70
Ek 4	Marriott Otel Asia Eksensel Doğru Haritası Değerleri.....	71
Ek 5	Grand Cevahir Otel Eksensel Doğru Haritası Değerleri.....	75
Ek 6	Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası Değerleri.....	78
	ÖZGEÇMİŞ.....	80

Harita 4.1	İstanbul Hilton Oteli Eksensel Doğru Haritası.....	41
Harita 4.2	Çınar Otel Eksensel Doğru Haritası	44
Harita 4.3	Divan Oteli Eksensel Doğru Haritası	47
Harita 4.4	Marriott Oteli Eksensel Doğru Haritası (Bodrum ve zemin katlar)	50
Harita 4.5	Marriott Oteli Eksensel Doğru Haritası (1.-4. ve yatak katları).....	51
Harita 4.6	Cevahir Otel Eksensel Doğru Haritası	54
Harita 4.7	Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası (Bodrum ve zemin katlar)	57
Harita 4.8	Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası (Lobi, yatak katları, 7 ve 8. katlar)	58

Çizelge 4.1 Görüş hatları bütünleşme değerlerinin işaret ettiği mekanlara göre sıralaması	60
--	----

Şekil 1.1	Türkiye'ye gelen turistlerin başlıca turistik merkezlere göre dağılımı (TYD, 2008).....	2
Şekil 2.1	Novotel İstanbul fonksiyon şeması.....	10
Şekil 2.2	İletişim Süreci (Günel ve Esin, 2007).....	13
Şekil 2.3	Mekan Dizim Yöntemi ile mekansal algı ilişkisi (Long vd., 2007).....	14
Şekil 2.4	Aşamalı mahremiyetin konsept şeması (Wojgani ve Hanson, 2007).....	17
Şekil 2.5	Mahremiyet davranışı (Altman,1975; Cassidy1997).....	21
Şekil 3.1	Tasarım süreci (Dursun, 2007).....	22
Şekil 3.2	Mekan, aktivitelerin geri planı değildir ancak onu yaratılışından gelen durumdur (Hillier ve Vaughan, 2007)	25
Şekil 3.3	Mekansal organizasyon planının farklı noktalarından bakıldığında farklıdır (Hillier ve Vaughan, 2007).	26
Şekil 3.4	Bir ev planına ait doğrulanmış grafik	26
Şekil 3.5	Dışbükey mekan	27
Şekil 3.6	Dışbükey bir harita, en az sayıdaki dışbükey alanlardan oluşur. Not: Bütünleşmiş mekanlar daha koyu gölgelendirilir (Peponis ve Wineman, 2002)	27
Şekil 3.7	Herhangi bir yerleşme ve binaya ait aksiyel haritalar. Not: Bütünleşmiş doğrular daha koyu gölgelendirilir (Peponis ve Wineman, 2002)	28
Şekil 3.8	Plan ve içindeki bir noktadan çizilen izovist (Peponis ve Wineman, 2002)..	29
Şekil 3.9	Farklı mekansal organizasyonlarda derinlikler (Hiller, 1996)	31
Şekil 3.10	Londra'nın R-n genel ve R-3 çapında yerel yapısı.....	32
Şekil 3.11	İki numaralı hattın bağlantı değerini oluşturan hatlar (Gündoğdu ve Çıracı, 2006).....	33
Şekil 3.12	Mekan dizimi kavramlarının karşılaştırılması (Hillier, 1983; Lam).....	35
Şekil 4.1	Renk skalası.....	37
Şekil 4.2	İstanbul Hilton Oteli	39
Şekil 4.3	Çınar Otel.....	42
Şekil 4.4	Divan Oteli	45
Şekil 4.5	İstanbul Marriott Otel Asia	48
Şekil 4.6	Grand Cevahir Otel.....	52
Şekil 4.7	Hotel Ramada Plaza.....	55

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ile tez çalışmam boyunca beni yönlendiren ve destek veren sayın danışman hocam Doç. Dr. Deniz Erinsel Önder'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sibel CONKER

Ocak 2009

İSTANBUL'DAKİ KENT OTELLERİNİN MEKAN DİZİM YÖNTEMİYLE ANALİZİ

Sibel CONKER
Mimarlık, Yüksek Lisans Tezi

Günümüzde dünya, küreselleşme doğrultusunda hızlı bir değişim süreci geçirmektedir. Dünya hizmet ticaretinin yaklaşık %30'u oluşturan turizm de; bu değişimden payını almaktadır. Yapılan araştırmalar, turizm pazarında eğilimlerin farklılaştığını; değişen değer yargıları ve tüketim kalıpları sonucunda turistlerin tercihlerini artık kültürel turizmden yana yaptıkları ortaya çıkarmışlardır. İstanbul, Türkiye içindeki en büyük merkez; küresel sermayenin en yoğun, etkin gözlemlendiği kent olarak; tarihi, kültürel birikimi, doğal değerleri ve stratejik konumu ile oluşturduğu potansiyel doğrultusunda günün turist profili tercihlerinde öne çıkmaktadır.

Küreselleşen dünya ekonomisine ve uluslararası iş çevrelerine, İstanbul üzerinden uyum sağlamayı hedefleyen politikalar, kentteki turizm yatırımlarını biçimlendirmiştir. Bu yatırımlar sonucu; uluslararası alanda büyük ölçüde tanıtım sağlanmış, kentteki turizm hareketleri çoğalmıştır. Bu bağlamda yetersiz kalan yatak kapasitesi; mevcut otellere yapılan ekler ve çok sayıda yeni otelin inşasıyla giderilmiştir. Kentte, 1954 yılında Hilton Oteli ile başlayan nitelikli otel yapılarının sayısı 2008 yılında 31'e (turizm işletme belgesi) ulaşmıştır. Otellerin sayısındaki artışla beraber otel tasarım girdileri de çeşitlenmiştir. Bu çeşitlenmede; teknoloji ve hizmet anlayışındaki gelişmeler ile bu gelişmeler doğrultusunda değişen tüketici-işletmeci talep ve beklentileri, mimari eğilimler, mekansal-işlevsel gereklilikler etkilidir.

Bu çalışma; İstanbul'daki beş yıldızlı kent otellerinde, yaşanan gelişmeler ve değişimler doğrultusunda değişen sosyal yapının mekansal organizasyona yansımaları tartışmaktadır. Tezin alan çalışması bölümünde; kentte ilk turizm yatırımları doğrultusunda yaptırılan Hilton Oteli, Çınar Oteli, Divan Oteli ile güncel turizm etkileri doğrultusunda tasarlanan Marriott Otel Asia, Grand Cevahir Otel ve Ramada Plaza Otel'leri incelenmiştir. Uygulanan mekan dizim analiz yöntemi sonucu elde edilen veriler ile farklı iki dönemde tasarlanan beş yıldızlı kent otellerinin mekansal organizasyonlardaki farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir. Bununla beraber mekansal organizasyonda, mahremiyet düzeyi kontrolünde sınır ve ara yüz oluşturan fiziksel yöntemler de ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mekan dizimi, mekansal analiz, mahremiyetin kontrolü, sınır, ara yüz

JÜRİ:

1. Doç. Dr. Deniz Erinsel Önder
2. Doç. Dr. Deniz İncedayı
3. Doç. Dr. Birgül Çolakoğlu

Kabul tarihi: 28.02.2009
Sayfa Sayısı: 80

THE ANALYSIS OF CITY HOTELS IN ISTANBUL BY THE METHOD OF SPACE SYNTAX

Sibel CONKER
Architecture, M.S. Thesis

Today, the world is in the process of rapid change through globalization. Tourism, generating approximately %30 of world trade services, receives a share of this change. Researches indicate that in tourism market trends have become different; now as a result of changing values and consumption patterns, tourists are making their choices on cultural tourism. İstanbul is the greatest center in Turkey where global capital is the most intense and active. The city also stands out in today's tourist profile preferences through potential generated by history, cultural heritage, natural values and the the strategic position of the day.

Policies that aim to adapt globalizing world economy and to the international business environment through İstanbul, have formed tourism investments in İstanbul. As a result of these investments, huge promotion provided on the international stage and tourism movements in the city have increased. Insufficient capacity at city hotels couldn't respond to this increase therefore adjustments have been added to the present hotels, also new hotels were constructed. In the city, starting with Hilton Hotel in 1954, the number of qualified hotel construction (tourism operating certified) has reached to 31. With an increase in the number of hotels, entry in the hotel design has also diversified. Development in technology and service conception, changing demands and expectations of consumers-managers caused of this development, architectural dispositions, spatial-functional necessities have an important role in that diversification.

This thesis discusses the reflection of changing social structures to spatial organization in five-star city hotels in İstanbul, in line with current developments. At the fieldwork stage, Hilton Hotel, Cinar Hotel, Divan Hotel built according to the first tourism investment and Marriott Otel Asia, Grand Cevahir Hotel, Ramada Plaza Hotels built according to the current impact of tourism were examined. The method of Space Syntax is applied and with the datas obtained, the differences and similarities in the spatial organizations of five-star city hotels designed in two different periods was determined. Also physical methods defining boundaries and interfaces in privacy control mechanisms in spatial organization were displayed.

Keywords: Space Syntax, spatial analysis, control of privacy, boundry, interface

JURY:

1. Associate Professor, Deniz Erinsel Önder
2. Associate Professor, Deniz İncedayı
3. Associate Professor, Birgül Çolakoğlu

Date of acceptance: 28.02.2009

Number of pages: 80

1. GİRİŞ

Tüm dünya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmaya çalışılan ve özellikle 1980 sonrası daha yaygın bir biçimde egemen olan yeni bir düzenle karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde insanların çevreleri ile yaşamlarını büyük ölçüde etkileyen ve küreselleşme olarak adlandırılan bu kavram temel olarak “dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve ekolojik alanlarda bütünlük ve tüm bunların birbirleri ile etkileşim içinde olmaları” şeklinde tanımlanmaktadır.

Küreselleşme ile beraber, dünya hızlı bir değişim süreci içerisine girmiştir. Bu değişimler ekonomik, siyasal, teknolojik, sosyal-kültürel, ekolojik ve demografik dönüşümler olarak sıralanabilir. Sektörel yapıdaki dönüşümler incelendiğinde ise dünya ve Türkiye ekonomisinde en önemli değişimlerin, hizmet sektöründe gerçekleştiği görülmektedir (Sektör Araştırmaları, 2007).

Dünya hizmet ticaretinin yaklaşık %30'unu turizm oluşturmaktadır. Gerek ülkesel kalkınma ve ekonomik büyümeye, gerekse küresel ölçekte yarattığı sosyal etkiye bağlı olarak dünyada önemi her geçen gün artan turizm sektörü, son yirmi yılda gösterdiği %6.8 oranındaki büyüme hızı ile 1990'lı yılların sonundan bu yana hizmet sektöründe birinci sırada bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008).

Turizm, birçok ekonomik alanı etkilemesi ile de önemlidir. Kalkınma sürecinde bir itici güç olan turizm sektörü, 40'ın üzerinde sektörü doğrudan ve dolaylı olarak etkilemek suretiyle küresel gayrisafi hasılaya yaklaşık %10 oranında katkı sağlamakta, gerek kentsel gerekse kırsal bölgelerde 200 milyonun üzerinde istihdam imkanı yaratmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008). Bu bağlamda ülkeler, bölgeler, kentler artan küresel rekabet ortamında sermayeyi, yatırımları ve zengin turistleri çekmek için kıyasıya bir yarış içindedirler.

Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de turizm, ekonominin motor güçlerinden birini teşkil etmektedir. Turizm, önemli döviz girdisi sağlayan bir yatırım ve pazarlama alanıdır. Turizm sayesinde, ihracı mümkün olmayan birçok kaynak, ülke ekonomisine döviz girdisi sağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin pek çoğu, ciddi ödemeler dengesi açıkları ile karşı karşıyadır. Bu ülkelerin önemli bir bölümü, Türkiye'de dahil olmak üzere, turizmi söz konusu açıklarını kapatmak için bir araç olarak görmektedir. 2003 yılı verilerine göre, Türkiye'de turizmin dış ticaret açığını kapatma payı %56,6 olmuştur (Tursab, 2008).

Türkiye'nin aktif dış turizmi, özellikle 1980'lerden itibaren gelişim göstermeye başlamıştır. Bu dönem itibarıyla turizm, ülke ekonomisine çok büyük katkı sağlayan gelir kaynaklarından biri durumuna gelmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise turizm farklı bir boyut kazanmıştır. Türkiye, 2004 yılında turizmde yakaladığı %25'lik artış ile Avrupa'nın en hızlı büyüyen pazarı olmuştur. 2005 yılında da %21 büyüme oranı ile bu başarıyı sürdürmüştür: 2004 yılında ağırladığı 17,5 milyon yabancı turist sayısını, 2005 yılında 21 milyonun üzerine çıkarmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008).

Küreselleşen dünyada turizm; ekonomiye getirdiği yararlarla beraber, değişik kültürlerin birbirlerini gerçek anlamda tanımalarını sağlayan ve ülkelerin ortak bir anlayış çerçevesinde buluşmalarına imkan tanıyan önemli bir araç haline gelmiştir. Düşük maliyetli havayolunun ulaşımına katkısıyla beraber; cep telefonu, internet gibi iletişim metotlarının dünyanın en uzak ve ücra köşelerini dahi ulaşılır kılması bu durumda etkili olmuştur.

Yapılan araştırmalar, gelişen turizm pazarında eğilimlerin farklılaştığını göstermektedir. Değişen değer yargıları ve tüketim kalıpları sonucu, turistler özgün ve tekil olana yönelmişlerdir. Günümüzde turistler artık tercihlerini, kültürel açıdan deneyimlerini en üst noktaya çıkaracak, tarihi ve doğal çevreye saygılı varış noktalarından yana yapmaktadırlar. Turistlerin en önemli seyahat nedenleri arasında ise tarihi ve kültürel miras ile çeşitli sanatsal ve kültürel aktiviteler ilk sırayı almaktadır (İMP, 2006).

Ülkemizde İstanbul; Türkiye içindeki en büyük merkez, küresel sermayenin en yoğun ve en etkin gözlemlendiği kent olarak öne çıkmaktadır. Bununla beraber tarihi, kültürel birikimi, doğal değerleri ve stratejik konumu ile günün turist profili için önemli bir potansiyele sahiptir. İstanbul, canlı kentsel yaşamı, konferans ve kongre kapasitesi, alışveriş olanakları, yakın çevresinde bulunan spor ve dinlenme faaliyetleri, sağlık turizmi yatırımları ile kentsel turizm kapsamında değerlendirildiğinde Türkiye'nin en iyi ürünüdür. Ayrıca bu destinasyon, deniz-kum-güneş üçlüsü nedeniyle başı çeken Antalya'dan sonra turistlerin en çok ziyaret ettiği ikinci kenttir (Şekil 1.1).

	2005	%		2006	%		2007	%
Antalya	6.884.636	32,6		6.011.183	30,3		7.291.734	31,2
İstanbul	4.849.220	23,0		5.346.681	27,0		6.453.598	27,7
Muğla	2.835.893	13,4		2.345.485	11,8		2.571.920	11,0
İzmir	788.999	3,7		776.689	3,9		966.693	4,1
Aydın	338.923	1,6		404.631	2,0		509.872	2,2
Diğer	5.427.215	25,7		4.935.164	24,9		5.547.257	23,8
Toplam	21.124.886	100,0		19.819.833	100,0		23.341.074	100,0

Şekil 1.1 Türkiye'ye gelen turistlerin başlıca turistik merkezlere göre dağılımı (TYD, 2008)

İstanbul, barındırdığı nitelikli kent otelleri sayısı ile de önemlidir. 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle, 24.03.1950 tarihli “Turizm Müesseseleri Teşvik Kanunu” ve 1953 yılında, 6086 sayılı “Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu” çıkarılmıştır. Bu kanunlar sonucu ortaya çıkan Hilton Oteli ile başlayan beş yıldızlı nitelikli otel yapıları, 1980 sonrası dönemde çıkarılan kanunlarla daha da çoğalmıştır. İstanbul’da 1980 sonrası dönem; beş yıldızlı lüks otellerin, kongre merkezlerinin, iş ve alışveriş merkezlerinin yoğunluk kazandığı dönem olarak ön plana çıkmaktadır.

Küreselleşen dünya ekonomisine ve uluslararası iş çevrelerine İstanbul üzerinden uyum sağlamayı hedefleyen politikalar, kente yapılan turizm yatırımlarını biçimlendirmiştir. Büyük ölçekli altyapı projeleri; İkinci Boğaziçi Köprüsü ile buna bağlı ulaşım ağı ve kavşakları, doğalgaz ve su alt yapı çalışmaları, metro inşaatı, kıyı rekreasyon alanlarının oluşturulması, İstanbul için uluslararası alanda büyük ölçüde tanıtım sağlamış, turizm hareketlerinin çoğalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, İstanbul’daki yatak kapasitesi artmış; mevcut oteller çağa uygun ekler ve yenilemeler yapmış, çok sayıda yeni otel inşa edilmiştir.

1990’larda inşa edilen önemli fuar ve sergi merkezleri; özel girişimcilere ait Koç ve Sabancı Müzeleri, İstanbul Modern Sanat Galerisi, Maydonoz Showland, Olimpiyat Stadı ve İstanbul Park; Tatilya, Miniaturk gibi temalı parklar, özel girişimcilere ait büyük ölçekli bar ve diskoların açılması ile İstanbul turizm potansiyelinde ürün çeşitlenmesine gidilmiştir. Bunun sonucunda ortaya çıkan kongre turizmi, sağlık turizmi ve kültür turizmi sektörleri, şehirde yeni dönem otellerinin oluşumuna neden olmuştur. 2008 yılına gelindiğinde İstanbul’daki turizm yatırım belgeli beş yıldızlı otel sayısı 21, turizm işletme belgeli beş yıldızlı otel sayısı ise 31’dir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Otellerin niceliklerindeki artışla beraber; turizm eğilimindeki farklılaşma, teknoloji ile hizmet anlayışındaki gelişmeler; bu gelişmeler doğrultusunda değişen tüketici-işletmeci talep ve beklentileri, mimari eğilimler, mekansal ve işlevsel gereklilikler otel tasarım girdilerini çeşitlendirmiştir. Geçmişte salt konaklama gereksinimlerini karşılayan oteller, günümüzde turizm endüstrisine olduğu kadar eğlence ve iş dünyasına da hizmet veren yapı türleri sıfatıyla, birbirinden çok farklı fonksiyonlara cevap veren bina türüne dönüşmüşlerdir. Oluşan yeni mekansal organizasyonlarda, ihtiyaç programındaki farklı işlevlere sahip tüm mekanların sürekliliğinin sağlanması da karmaşık hale gelmiştir.

1.1 Amaç

Bu çalışma, turizm eğilimindeki farklılaşma ile yaşanan gelişimler ve değişimler doğrultusunda, İstanbul'daki beş yıldızlı kent otellerinde değişen sosyal yapının, mekansal organizasyona yansımaları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bununla beraber, mimari tasarım ürünlerinin başarısının artmasına yol göstermek amacıyla mekansal çeşitlenmeyle daha karmaşıklaşan mahremiyet düzeyi kontrol mekanizmaları da belirlenmiştir. Tüm bu hedefler doğrultusunda elde edilen bilgilerle, bundan sonra hazırlanacak bina gereksinim sistemlerine veri üretilmiş olacaktır.

1.2 Kapsam

Araştırma kapsamında mekan dizim analizi konusu olan, mekan ile insan davranışı arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Farklı görüşlerden yararlanılarak; inşa edilmiş mekanlar ile sosyal fonksiyonlar arasındaki iletişimde, mekansal organizasyon ve hareket, sınır ve de ara yüzler olarak tanımlanan üç kavram belirlenmiştir. Bunun dışında, mekansal algı ile ilgili literatürdeki teoriler açıklanmış ve mekan dizim yöntemi ile ilişkisi tanımlanmıştır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda önem kazanan mahremiyet kavramı incelenmiş, kontrolünün sağlanmasındaki fiziksel ve davranışsal yöntemler belirlenmiştir. Alan çalışmasında kullanılacak olan bu terimler dışında; alan çalışmasının yöntemini oluşturan mekan diziminin düşünsel arka planı, yöntemin matematiği ve terimleride açıklanmıştır. Alan çalışması, İstanbul'daki beş yıldızlı kent otellerinin mekansal analizini tartışmaktadır. İki farklı dönem otelleri üzerinde gerçekleştirilen mekan dizim analizleriyle, mekansal organizasyonlarındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki oteller ise,

- İlk dönem otelleri olarak; 24.03.1950 tarihli “Turizm Müesseseleri Teşvik Kanunu” ve 1953 yılında çıkarılan “Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu” ile ele alınan turizm yatırımları sonucu olarak yapımı gerçekleştirilen İstanbul Hilton Oteli (1954), Çınar Oteli (1954) ve Divan Oteli (1955),
- Son dönem (2000 sonrası) otelleri olarak; global eğilimlerin güncel etkileri olarak tasarlanan İstanbul Marriott Otel Asia (2002), Grand Cevahir Hotel (2003), Hotel Ramada Plaza (2004) Otel’leridir.

1.3 Yöntem

Belirtilen kapsam doğrultusunda araştırmada iki farklı yöntem izlenmiştir. Bunlar, veri toplama ve analiz aşamalarıdır. Veri toplama; fiziksel mekan ile sosyal davranışlar ilişkisi ve mekan dizim analizi hakkında bilgi edinme sürecidir. Bu süreç kapsamında konu ile ilgili kavramlar, internet ve literatürden araştırılmıştır. Edinilen bilgiler, sentaktik verilerden sosyal yanıtlar çıkarmada kullanılmıştır. Analiz aşaması ise, otel kat planlarının grafiksel olarak analiz edilmesi ve mekan dizim analizi ile sayısal sonuçların elde edildiği süreçtir. Mekan dizim analizi; mekan organizasyonunu okumamızı sağlayarak, içindeki harekete bağlı olarak fiziksel mekanın insanları bir araya getirme potansiyelinin ortaya çıkarır. Bununla beraber, sosyal bağlamda mekana ilişkin mahremiyet, kontrol ya da sosyal hiyerarşiyi ile ilgili yanıtlar da verir (Çil, 2006). Araştırmada yapılan literatür çalışması ile açıklanan kavramlar yardımıyla mekan dizim analizleri yorumlanmış, mahremiyet ve kontrole ait sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmada otellerin mimari kat planlarına ulaşılması önemli bir süreç içermektedir. Literatür taraması ve otel yetkilileriyle yapılan görüşmeler ile otellerin mimari kat planları elde edilmiştir.

2. MEKAN ve İNSAN

Mekan ve insan arasındaki ilişki; psikoloji, sosyoloji, şehircilik, mimarlık, mühendislik gibi bir çok bilim dalının ilgilendiği bir konu olmuştur. Mimarlıkta mekan, en geniş anlamda insanın bir amaca yönelik olarak doğal çevrede gerçekleştirdiği sınırlama; yapay değişim olarak tanımlanmıştır (İzgi, 1999). Ancak Kuban'a göre mimari mekanın tanımı, onun biçimsel olduğu kadar insan yaşamına ilişkin özelliklerini de içermelidir. Bu açıdan mekanı aşağıdaki niteliklerle birlikte düşünmek gerekir:

- Yapı mekanı, sınırlanan boşlukla sınırlayan öğelerin ortak oluşturdıkları bir olgudur. Sadece boşluk, ya da sadece sınırlarıyla bir mekanı tanımlamak olası değildir.
- Mekan hareketle belirlenir. Boşluğun mimarının ayırıcı ögesi olması, onun en gerçek yaşam değerlerinin ifadesi olmasındandır. Canlı varlık hareketlidir. Hareket ise ancak boşlukta olabilir. Böylece mekan içindeki potansiyel, hareket olanaklarına göre tanımlanacaktır. Bu hareket sadece yapı içinde bir yerden bir yere gitmek değil, aynı zamanda içindeki insanın bakışıyla yapı sınırlarına doğru uzanan görsel bir harekettir (Kuban, 2002).

Mekan; insanın fizyolojik gereksinmelerini karşılarken, bireyler üzerinde psikolojik etki de yaratmaktadır. Etki alanına girilecek kadar yakınlaştığında yapı; çevresiyle, kütlesiyle ve özellikle içine girildiğinde kullanılmaya başlandığında mekanın genel kurgusu, ayrıntıları ve donatılarıyla:

- Amaçlanan işlevi veya işlevleri karşılayarak yararlılık,
- Konfor, estetik ve plastik düzeyle tinsel etki veya doyum sağlar (İzgi, 1999).

İnsan ise bu ilişkide kullanıcı ve/veya tasarımcı kimliği ile yer almaktadır. Kullanıcı rolünde insan, mekanın kendi gereksinmelerini karşılamak ve amaçlarını tatmin etmek üzere tasarlanması gerektiği beklentisi içindedir. Bundan dolayı, farkında olmasalar da birbirlerini doğrudan etkilemekte olan kullanıcı ve tasarlayıcı ile aralarındaki iletişim önemlidir. En basit ifadeyle iletişim, bir insan ile diğer bir insan, insan ile bir topluluk, insan ile çevre ve insan ile mekan arasında karşılıklı mesaj alışverişi olarak tanımlanabilmektedir (Günel ve Esin, 2007).

Tez çalışmasının bu bölümü, mekan ve davranış ilişkisine dair geliştirilmiş yaklaşımları ele almaktadır. Bu yaklaşımlarla beraber mekansal organizasyon, sınır ve ara yüz kavramlarının tanımları yapılmakta; mekansal algı, mahremiyet ve mahremiyetin kontrolü kavramları açıklanmaktadır. Alan çalışmasını oluşturan dördüncü bölümde bu başlıklara başvurulacaktır.

2.1 İnşa Edilmiş Mekanlar (Built Space)

Sosyal bakış açısıyla inşa edilmiş mekanlar; planlanmış varlık, farkındalık ve karşılaşma olarak tanımlanabilir. İnşa edilmiş mekanlar; ayrımlar, ara yüzler ve bağlantılardan oluşarak bütünleşen, ayrışan ve çeşitli bölümlerinin farklılaştığı ilişkiler örüntüsü olarakta anlaşılabilir. İnşa edilmiş mekanları bölen sınırlar ve birleştiren bağlantılar; davranışları, aktiviteleri, insanların bir arada ya da ayrı biçimde durmasını organize ederler. Sınırlar; bitişiklik, alt parçalar, erişebilirlik ve görülebilirliğin ilişkilerini düzenlemede kullanılırlar. Mekanın sosyal mantığı olup olmadığını sormak, bu örüntünün sosyal ilişkilerin yapılanmasında günlük davranışlara nasıl yansıdığı sormak demektir (Peponis ve Wineman, 2002).

İnşa edilmiş mekanlar, sosyal olarak birbirine karşıt iki farklı teoreme çalışırlar. İlk teoreme göre kentsel alanlardaki caddeler, bir binadaki sirkülasyon ve bu mekanlardaki hareket yolları olarak tanımlanan doğrusal mekanlardır. Bu bağlamda, eğer bir bina ya da kentsel alan her mekandan diğer mekana hareketi taşıyan bir sistem olarak kabul edilirse, sistemdeki her mekana doğrudan bağlanan belirli mekanlarda hareket daha yoğundur. Bu teoremin üç doğal sonucu vardır:

- 1.Doğal Hareket (Natural Movement) Teorisi: Hareketin dağılımı, mekansal organizasyonun işlevidir.
- 2.Sanal Topluluk (Virtual Community) Teorisi: Belirli bir toplum formu, hareketin üretimi olarak elde edilen farkındalık ve varlık örüntüsüne dayanır. Örneğin kafeler gibi topluluk mekanları, canlılığa daha çok maruz kalmaktadırlar.
3. Hizmet alanlarının varlığı, belirli mekan konumlarının pozitif ya da negatif hareket ağları üzerinde olmasına göre belirlenir. Örneğin iş merkezlerinin, kentin en ulaşılabilir caddeler üzerinde konumlanması gibi (Peponis ve Wineman, 2002; Hillier vd, 1993; Hillier, 1989; Hillier, 1996).

Mekansal yapılanış ile ilgili ilk teoreme göre, mekanın üretici bir fonksiyonu vardır. Mekansal organizasyondaki hareket dağılımını belirlemede, sosyal kurallar ile pratiğe ihtiyaç yoktur. Sosyal anlam, kendi mekansal yapısından dolayı ortaya çıkar.

İkinci teorem ise mekansal ilişkilerin, bina çeşitlerinin genel tanımları ile ortaya çıktığını öne sürer. Herhangi bir bina için, onun belirli bölümlerini tanımlamada aktiviteye (yemek odası gibi), sosyal kurallara (özel oda gibi) ve işlevlere (resepsiyon gibi) göre çeşitli etiketler vardır. Bu liste bina tarafından değil, binayı oluşturan bileşenlerden oluşmaktadır. Binalar, bileşenleri ilişkileri düzenleyen dokular olarak hazırlarlar. Bu dokular ise tasarımdan tasarıma değişiklik gösterirler. Teoreme göre, istatistiksel eğilimi fazla olan bazı etiketli mekanlar, diğer etiketli

mekanlara göre daha doğrudan ulaşılabilir. Yaşama odasının yatak odasına göre daha ulaşılabilir olmasının beklenmesi gibi. Buna göre mekanın yeniden oluşturulabilir işlevi vardır. Mekansal ilişkiler, mekanın sosyal şemalarının yeniden üretimine katkıda bulunur (Peponis ve Wineman, 2002).

2.2 Sosyal Mekan ve Binaların Geometrisi

Hillier ve Hanson (1984), “Mekanın Sosyal Mantığı” (Social Logic of Space) adlı çalışmalarında, mekan dizim yöntemini ortaya koymuşlar; bu yöntem ile çeşitli sayısal analizlerle mekanı yaratan sosyal yapının, mekanın fiziksel kurgusundan çıkarsanabileceğini ifade etmişlerdir. Hillier ve Hanson, kitabın “ Buildings and Genotypes” bölümünde ise; binaların iç kısımları için, bir çok sentaktik parametre ile sosyal değişkenler arasında çeşitli hipotezler üretilmesini sağlayan gama analiz yöntemini açıklamışlardır. Bu yöntem mekanın sosyal mantığı ortaya koymaktadır. Bu mantığa göre mekansal organizasyon, mekansal hiyerarşi doğrultusunda davranışsal prensiplerin sonucudur. Hillier (1996) bu ilişkiyi “Space is The Machine” çalışmasında şu şekilde açıklamıştır:

Bina maddi fonksiyonları, iki yol ile sosyalleşir. Bunlardan ilki, mekanların karşılaşma (encounter) ve kaçınmadan (avoidness) oluşan sosyal dokulara üretimiyle gerçekleşir. İkincisi ise fiziksel formların, kültürel ve estetiksel dokulara üretimi yoluyla olur. Diğer bir deyişle, bina en temel seviyede iki yönde şekillenir. Bu şekillenmeler, fiziksel formdan mekansal forma ve fiziksel fonksiyondan sosyo-kültürel fonksiyona doğrudur. Bu ikisi arasındaki bağlantı ise sosyo-kültürel fonksiyonların içinde şekillendiği ve mekanların dokulara dönüştürüldüğü organizasyonlar ile sağlanır.

Ayrıca bir bina; kategorilerin mekansal sırası, kontrolün alanı ve sınırların düzenidir. Bir bölge veya şehirdeki iç ya da bireysel mekan, sosyal-psikolojik güçler tarafından şekillenir ancak içerdiği kişi sayısı ile fark eder. “Devamlı yaklaşım” (continuum assumption) olarak adlandırılan bu yaklaşım eğer doğru kabul edilirse; iç kısımların analizi, kişi sayısının analizi için ortaya çıkan prensip ve tekniklerin daha küçük ölçeğe taşınma meselesidir. Bu da sınır olgusu olarak adlandırılan yeni bir kavrama neden olur. Sosyolojik anlamda ise bina, yerliler ve yabancılar arasında kategorik düzen içeren ikiliktir ve sınırları bu kategoriler arasında ara yüzler oluşturmak için kullanır (Hillier ve Hanson, 1984).

Bu bilgiler doğrultusunda inşa edilmiş mekanlar ile sosyal fonksiyonlar arasındaki iletişimin anlaşılmasında üç önemli kavram ortaya çıkarılabilir. Bunlar:

- Mekansal Organizasyon ve Hareket,
- Ara yüz,
- Sınır'dır.

2.2.1 Mekansal Organizasyon ve Hareket

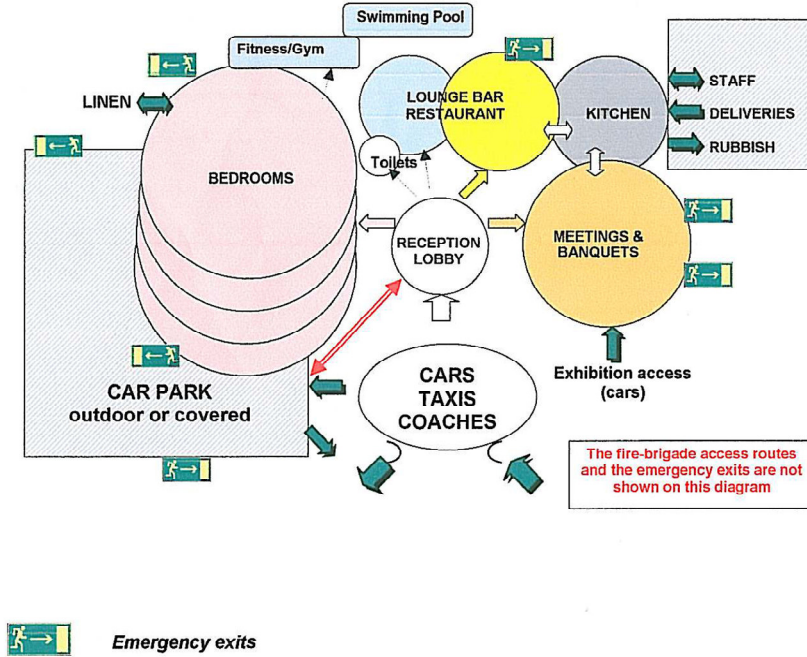
Seamon; mekan dizim yönteminin, günlük mekansal hareketin doğasını içerdiğini ifade eder. Ona göre; bu hareketin nasıl meydana geldiği, insanların hangi yollarla hareket ettiği, çevresindekileri farkında olup olmadığı, diğer insanlarla beraber duruşları, hangi yollarla karşılaştıkları ya da karşılaşmadıkları mekan diziminin temalarıdır. Seamon mekan dizimini, belirli mekansal organizasyonun meydana getirdiği, belirli hareket dokusu ve karşılaşma olarak tanımlamaktadır (Seamon, 2007).

Mekansal organizasyon ve hareketi, Hillier de 1985 yılında Londra'nın Barnsbury adlı konut bölgesindeki çalışmasında incelemiştir. Bu çalışmada, Barnsbury caddelerinde hareket eden insan yoğunluğu ile bütünleşme arasındaki karşılıklı ilişki rapor edilmiştir. Bu rapora göre bölgedeki en bütünleşmiş bölümler, bütünleşme merkezini oluştururlar (Peponis ve Wineman, 2002). Bir kent mekanında ya da binada bütünleşme değeri yüksek mekanlar, hareketin ve karşılaşmanın en fazla olduğu bölgelerdir.

Hareket örüntüsü ve plan arasındaki karşılıklı ilişkide, planın uyarlanması soysal olarak değil programatik olarak nitelendirilmektedir. Bu kavram şu şekilde açıklanabilir: Hillier vd. (1984), zayıf ve güçlü bina programlarındaki ayrımı çalışmışlardır. Bu çalışmaya göre ihtiyaç programı güçlü olan bina tiplerinde plan; hareketin kontrolünü, bütünleşmeyi (integration) ve karşılaşmayı (encounter) düzenlemek için kullanılmıştır. Güçlü programa sahip bina tipi olarak adliye sarayı planlamasında, binadaki kullanıcı gruplarına göre (çalışanlar, suçlular ve ziyaretçiler) sirkülasyon alanlarının programatik olarak ayrılması gibi. Daha az karmaşık ihtiyaç programına sahip konut gibi binalarda ise programın koşullarından çok planın özelliklerine göre karşılaşma düzenlenir (Peponis ve Wineman, 2002; Hillier vd., 1984).

Tez çalışmasının konusunu oluşturan oteller, karmaşık fonksiyonlu ve güçlü programa sahip yapı tiplerindendir. Otellerdeki kullanıcı grupları, hizmet sunan kullanıcılar (otel personeli) ve hizmet sunulan kullanıcılar (müşteriler) olarak iki kategoridedir. Hizmet sunan kullanıcılar, yönetim ve hizmet mekanlarındaki eylemleri; hizmet sunulan kullanıcılar ise yatak katı ve ortak mekanlardaki eylemleri oluştururlar. Şekil 2.1 bu kullanıcı gruplarına ait mekanların birbirleriyle ilişkisini göstermektedir. Otel gibi karmaşık fonksiyonlu yapıların, mekansal organizasyonlarında farklı kullanıcı gruplarına ait özel ve genel mekanlar iç içedir. Bazı

durumlarda özel mekanlar ile genel mekanlar arasına bir çizgi çekilir (Otel yatak katların otel giriş katından ayrıldığı gibi). Bazı durumlarda ise mekansal organizasyonda ara yüzler oluşturularak ihtiyaç programı gereklilikleri sağlanır.

Şekil 2.1 Novotel İstanbul fonksiyon şeması

2.2.2 Ara yüz

The Social Logic of Space (1984) adlı kitaplarında Hillier ve Hanson ara yüzün, mekan kullanıcılarının karşılaşmalarını düzenlemede ve kontrol etmedeki rolünü tartışmışlardır. Bu çalışmaya göre birçok binada kullanıcılar; yerliler, ziyaretçiler ve yabancılar olmak üzere kategorize edilmiştir. Yerliler, binayı kontrol etmede özel haklara sahiptirler ve sosyal varlıkları bina tarafından tanımlanmış sınırlı mekanla planlanmıştır. Ziyaretçiler, yabancıların alt kümesi olarak karakterize edilmiştir. Bu kişiler, binaya geçici olarak girebilirler fakat kontrol hakkına sahip değildirler. Ziyaretçiler yabancıardan farklı olarak, binanın sınırlarına yasal olarak girebilir fakat sosyal varlıkları binanın yapısında tanımlanmamıştır. Diğer bir deyişle binalar, yerliler ile ziyaretçiler arasındaki ara yüzün kontrol edildiği sistemlerdir (Wojgani ve Hanson, 2007; Hillier ve Hanson, 1984).

Bellal (2007) “M’zab Evlerindeki Yerel ve Ziyaretçi Arasındaki Ara yüz” (Spatial Interface Between Inhabitants and Visitor in M’zab Houses) çalışmasında, insan hareketliliği doğrultusunda ara yüz oluşturan mimari fiziksel öğeleri kıyaslamıştır. Bu fiziksel öğeler;

geçişler, bağlantılar ve mahaldır. Geçişler, insan hareketliliği doğrultusunda diğer mekanları bağlama sıfatıyla günlük yaşantımızda ortaya çıkarlar. Mimaride geçiş anlamı taşıyan mekanlar; merdivenler, holler, koridorlar ve benzerleridir. Geçiş mekanları, bir mekana veya mekandan bir diğerine harekettir. Mekan içinde ve mekanlar arası hareket ile bağlantı tipi mekanlar oluşur. Çoğu mekan, diğer mekanlar için bağlantı olabilir. Bir mekandaki hareket ise mahalde gerçekleşir. Mahal, bağlantıdan daha büyük; geçişten daha küçük ölçekte hareket içerir.

Hareketin sentaktik çalışmaları ve bina içerisindeki faaliyetler, mekan ve mekansal organizasyonun programatik yönleri arasındaki ara yüzü ortaya çıkarırlar (Peponis ve Wineman, 2002). Bununla beraber, farklı kullanıcı grupları arasında ara yüzler oluşturmak amacıyla sınırlar kullanılır.

2.2.3 Sınır

Bir bütün olarak mimarlık yapısının, kütsel ve mekansal kurgusunun ortamda kapladığı yerin kapsamı dışında kalan bölge, kavramsal olarak dış, kapsamı ise iç olarak tanımlanmaktadır (İzgi, 1999). İnsanlar, dıştan yapının kütlesi ve kütesini oluşturan yüzeyler (cepheleri); içten ise mekanı ve mekanı oluşturan yüzeyler ile ilişki ve iletişim kurma, değerlendirme, etkilenme olanağı elde ederler.

İzgi'ye (1999) göre mimarlık yapıtında mekan kurgusu, iki karşıt değer birlikteliğine dayanır. Bu değerler, doluluklar ve boşluklar olarak tanımlanırlar. Doluluklar, mekanın görülebilen, dokunulabilir değerleridir. Kurgudaki işlevleri doğrultusunda mekanı sınırlarlar. Bununla beraber ayırıcı, düzenleyici, bölücü, koruyucu, güven verici veya tam karşıtı engelleyici, kısıtlayıcı, kesici, sıkıcı, özgürlükleri yok edici de olabilirler. Boşluklar ise mekan kurgusunda maddenin yer almadığı, hareketin, işlevin, eylemin gerçekleşmesi amacına yönelik alanlardır. Boşluklar, başka veya birçok mekanın kurulması için ortam oluştururlar. Kurulan her yeni mekan, sınırları ve kütlesi ile boşluğu kaplar.

Nornberg ve Schulz (1996) mekan yapısını, mekan ve karakter olarak tanımlanan iki kategoride analiz eder: Mekan, mekanı oluşturan elementlerin üç boyutlu organizasyonudur. Karakter ise herhangi bir mekandaki genel atmosferi ifade eder. Benzer mekansal organizasyonlar, mekan tanımlayıcı elementlerin (sınırlar) somut davranımlarıyla farklı karakterler gösterebilirler. Farklı aktivitelerin yer aldığı mekanların karakterleri de farklıdır. Örneğin bir ofis pratik, balo salonu ise eğlenceli olmalıdır. Mekanlar isim, karakter mekanların sıfatı olarak tanımlanabilir. Karakter ise mekana göre daha genel bir kavramdır.

Yapının karakteri malzeme ve biçimsel yapı ile belirlenir. Bu bağlamda şu soru sorulmalıdır: Mekanı tanımlayan sınırlar nasıldır? Bu sorunun cevabı, Venturi'nin mimariyi tanımladığı gibi “ iç ve dış arasındaki duvar” ile aynı düşüncede olarak; karakterin ve mekanın sınır içerisinde bir araya gelmesiyledir.

Lynch (1996) “Şehrin İmajları” (The Image of The City) adlı kitabında ise şehir imajını “yollar, kenarlar, bölgeler, düğüm noktaları, çevresel işaretler” olarak bölümlere ayırarak, bu yaklaşımıyla sınırların işlevini de belirginleştirmiştir.

Hillier ve Hanson ise iç ve dış mekan ikiliğinin, sosyal birlik ve mekana yeni bir boyut getirdiğini ifade etmektedir. Bu anlayışa göre birlik, daha şeffaf (transpatial) bir mertebedir ve daha homojen, güçlü bir mekan yapısı getirir. Buna paralel olarak, sınırların güçlü kontrolü sayesinde iç kısmın ayrılığı vurgulanır. Daha güçlü ve karmaşık yapıda, daha güçlü birlik olur. Bu birlik sınırların ayrımını gerektirir, böylece içler istenmeyen akınlardan korunur. Şeffaf birlik, kıyas ve izolasyonun birliğidir. Mekansal birlik ise ters prensipte çalışır. Mekansal birlik gruptaki üyeleri kıyas ya da izolasyon ile bağlamaz, bitişiklik ve karşılaşma ile bağlar. Sınırdaki hareket, mekansal birlikteliğin doğal sonucudur. Bu durumlarda kontrol edilmiş iç kabul edilemez; karşılaşmalar meydana gelir, limitli değildir. Bu bağlamda mekansal birlik sınırların zayıflığı, için zayıf yapısı ile birleşmiştir (Hillier ve Hanson, 1984).

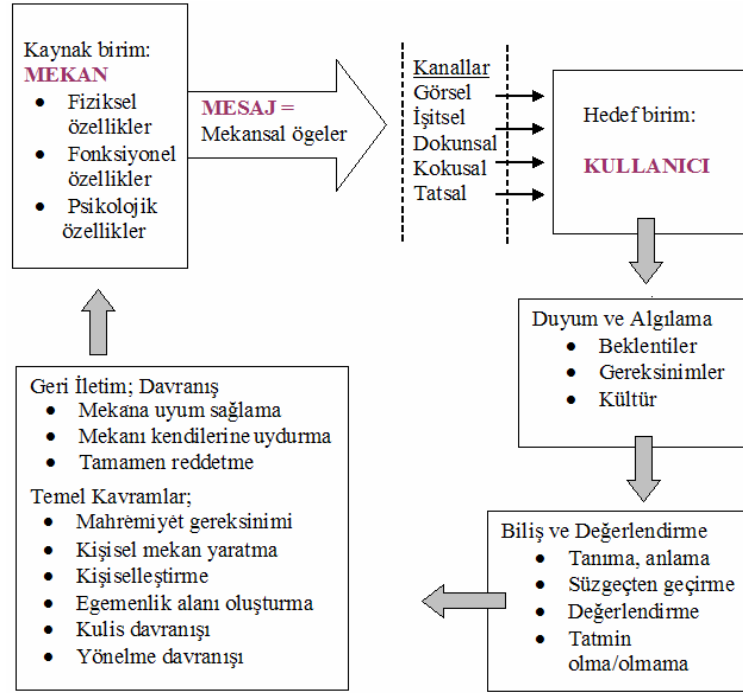
Fiziksel mekan kurgusu ile insan arasındaki bu ilişkide sınır ve ara yüzle beraber ortaya çıkan diğer bir kavramda mekansal algıdır. Bu kavram “Fiziksel Mekan ve Algı” başlığı altında incelenmiştir.

2.3 Fiziksel Mekan ve Algı

Mekan içinde insan organları ve beyni ile çevresinin kurgusunu, niteliklerini ve özelliklerini algılar; bir veya birden çok röpere göre yerini ve yönünü belirler (İzgi, 1999). Başka bir deyişle mekan, yapay bir çevre oluşturarak insanda algısal bariyerler kurar, mekanlar arası ilişkilerin düzenlenmesine etki eder.

Çok yönlü ve karmaşık olgusuyla mekan algılanması, aslında biyolojik bir işlevdir. Mimari mekanlar, kullanıcıları ile buluştukları anda insan-mekan iletişim süreci başlar. Bir iletişim sürecinde, organizmanın çevresinden gelen uyarı, organizma tarafından algılanır. Algı, bir uyarının varlığından duyular yoluyla bilgi sahibi olmaktır. Algılanan şey beyne iletilir. Beyin tarafından algılanmak, bir nesneyi eski deneyimler yoluyla yorumlamaktır. Algılanan şey

uyumlandırılıp kavrandığında biliş olur. İlk uyarıya bir tepki verilir. Bu tepki geri iletidir ve önceden bilinen bir imgeye gönderme yapılarak gerçekleşir (Şekil 2.2) (Günel ve Esin, 2007).

Şekil 2.2 İletişim süreci (Günel ve Esin, 2007)

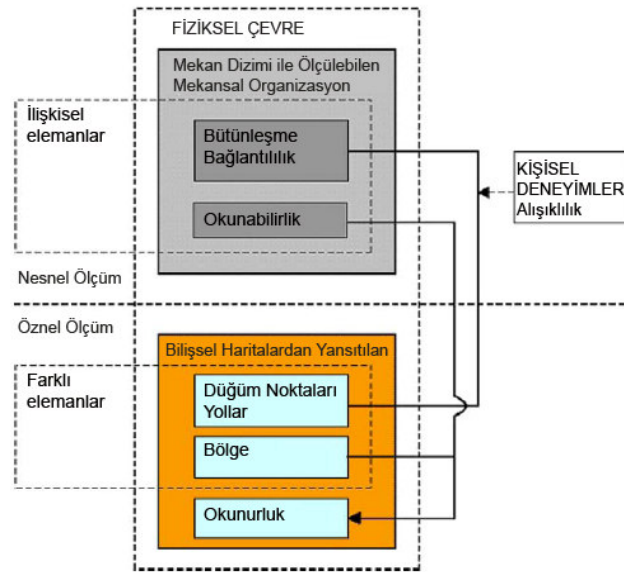
Lynch'e göre binaların fiziksel yapısı ile insan davranışları arasındaki ilişkide, çevresel psikolojide yer alan şema kavramı ve bilişsel haritaların önemi fazladır. Lynch "Şehrin İmajları" (The Image of The City) çalışmasında, şehirde yol bulma sürecinde stratejik bağlantının çevresel imajlar olduğunu belirtmektedir. Bu çevresel imajlar, birey tarafından ortaya çıkarılan dış fiziksel dünyanın zihinsel resmidir. Bu resim hem o anki sezgiler, hem de hafıza olarak geçmiş deneyimler ile üretilmiştir (Lynch, 1960).

Literatürde bilişsel haritaların oluşması ve algılama ile ilgili birçok teori vardır. Bunlardan bazıları duyuya dayanan teoriler, bazıları ise bilgiye dayanan teorilerdir. Duyuya dayanan teoriler, deneyimsellik, rasyonalizm- nativizm ve Gestalt teorisi; bilgiye dayanan teori ise Gibson'ın teorisi. Deneyimsellik, duyumun temelini deneyimlerimiz olduğunu savunmaktadır. Rasyonalizm-nativizm, deneyimlerimize katkıda bulunan ve özellikle üç boyutlu algılama ile ilgili olan etkenlerin, doğuştan var olduğunu savunan teoridir. Gestalt teorisi bir cisim kendine ait tüm biçim, çizgi ve düzlemlerin anlamlı bir şekilde bir araya gelmesi, ilişkilenebilmesi ile bütün olarak yorumlanmaktadır. Bilgiye dayanan Gibson'ın teorisi ise, çevrenin nasıl bilindiğini ve çevre ile insan ilişkilerinin nelere dayandığının anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu yaklaşım, mekanın yüzey ve kenar elemanları ile algılandığını

varsaymakta, deneyimler, yaşanmışlar reddedilmemekte ve deneyimlerin nesneler arasındaki boyutsal, örüntüsel farkları ayırt etmede kullanılmakta olduğunu varsaymaktadır (Önder, 1995; Lang, 1974; Gibson, 1979).

Literatürde bilişsel haritaların, hareket ile ortaya çıktığı belirtilmektedir. Seamon, “Geography of the Lifeworld” kitabının günlük hareket ile ilgili sonuçlarında; meydana geldikleri çevresel ölçek önemsenmeden çoğu hareketin, davranışı yöneten “prekonsiyoz hisler”¹ doğrultusunda oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu hisler, insanların olaylar hakkında farkında olmasını sağlayan ihtiyaçlar olmadan davranışlara rehberlik ederler (Seamon, 2007).

İnsan hafızasının mekansal imajlar ile ortaya çıkan hiyerarşik yapısı ile mekan dizim yöntemi arasındaki ilişki; Long vd.’nin (2007) “Mekan Diziminin Mekansal Algıdaki Rolü” (The Role Of Space Syntax in Spatial Cognition) çalışmasında incelenmiştir. Bu çalışmaya göre, eğer bina kuralları hiyerarşik yapıda ise bilişsel haritalar organizasyonun hiyerarşik yapısına uyum sağlar. Bu da mekan dizim yönteminde, okunabilirlik adı altında ölçülen değerdir. Mekan dizim yöntemi, mekansal organizasyonu tanımlamada ve sayısal olarak ölçmede çeşitli yöntemler sağlamaktadır. Yöntemin en önemli ölçümleri ise bütünleşme ve bağlantılıktır. Genel bütünleşme ile bağlantılık arasındaki istatistiksel ilişki, okunabilirliğin derecesini tanımlar. Çalışmada bu yapı bir diyagram ile açıklanmıştır (Şekil 2.3). Buna göre fiziksel çevrenin mekan dizim yöntemi ile ölçülebilen nesnel değerleri, bilişsel haritalardan yansıtılan öznel değerleri ve kişisel deneyimler etkileşim içerisinde dirler.

Şekil 2.3 Mekan Dizim Yöntemi ile mekansal algı ilişkisi
(Long vd., 2007)

¹ “prekonsiyoz hisler” :geçmiş anı ve olayların tekrar hatırlanabilecek şekilde bilinçaltında saklandığı yer

Mekansal algı ile oluşan bilişsel haritalar dışında çevre, insan psikolojisini çeşitli mekanizmalar ile etkiler. Bu mekanizmalar, altı şekilde açıklanmaktadır:

- Duyu Organları ile; görülen, duyulan, vb.
- Dikkat ile; bakılan, dinlenen, vb.
- Hafıza ile; hatırlanan, unutilan, vb.
- Davranışsal uğraş ile; yürüme, yeme, vb.
- Duygular ile; konfor, korku, vb.
- Sosyallik ile; gürültü, göz teması, sosyal uzaklık vb. (Montello, 2007).

Bu mekanizmalar, bir duvarın bizi belirli bir yöne doğru yürümemizi sağlaması ya da görüşümüzü engellemesi gibi fizikselliği idare eder. Bununla beraber, sosyal normlar ve kurallara da etkisi vardır. Yetkimizin olmadığı yerlere giremememiz gibi.

İnsan psikolojisini etkileyen çevre doğrultusunda psikolojik mekanizmaların işletimi, bu çevrenin fiziksel karakterine dayanır. Çevrenin psikoloji ile ilintili fiziksel karakteri ise görünüşlerin farklılığını, meydana getirdikleri görsel erişimi ve mekansal yerleşimin karmaşıklığını içerir. Görünüşte farklılaşma, inşa edilmiş çevrelerin büyüklük, şekil, renk, mimari tarzları ile farklılaşmasını tanımlamaktadır. Doğal çevreler ise inşa edilmiş çevrelerden farklı olarak daha az çeşitlenir. Görsel erişim çevrenin farklı bir fiziksel karakteri olarak, çevredeki farklı mekanların görülebilirliğinin derecesini ifade eder. Planın karmaşıklığı ise ölçümü ve tanımı zor olmasına rağmen, insan psikolojisinde önemli bir etkendir. Çok bölünmüş mekan daha karmaşıktır ve bu mekanlarda organizasyon daha kritiktir (Montello, 2007).

Bu üç karakter, belirli insan davranışları üzerinde doğrudan etkileriyle önemlidir. Ayrıca insanlara, çevre hakkında bilgi edinmede ham materyaller sağlarlar ve insanların hareketlerini yönlendirmede rehberlik ederler. Mekan dizim yöntemi, sayısal analizlerle mekanın karakterine ait psikolojik yanıtlar verir. Bu psikolojik yanıtlar ise şunlardır:

- Hareket, yönlendirme sırasında ağların seçimi,
- Mekansal bilgiyi elde etme,
- Stres ve korku,
- Estetik kararlar,
- Mahremiyet'tir (Montello, 2007).

Tez çalışması kapsamında, yapılan sayısal analizlerle elde edilecek yanıt mahremiyettir. Bundan dolayı mahremiyet kavramı açıklanması yararlı olacaktır.

2.4 Mahremiyet

Bugün sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında, özellikle hukuk, çevre sosyolojisi ve çevre sosyal psikolojisi veya çevreyle ilgili psikoloji alanında yoğun olarak tartışılan bir kavram olan mahremiyet; bir kişi ya da gruba erişimde, seçici kontrol mekanizması olarak tanımlanmaktadır (Yörük, 2008; Altman, 1975).

İnsanlar, bulundukları aktiviteye göre ve etkileşim içerisinde olduğu kişilere bağlı olarak, uygun mahremiyet derecesi isterler. Mahremiyetin sınırlı olduğu çevreler, psikolojik olarak zarar verici, stresli mekanlar olarak tanımlanırlar. Cassidy “Çevresel Psikoloji” (Environmental Psychology) adlı çalışmasında; iş mekanlarının zihinsel sağlığa etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla, bir İngiliz şirketin yeni müdürlük binasının deneyimlerine başvurmuştur. Buna göre, günün eğilimlerine ve ekonomik faktörlere uygun olarak açık-plan ofis şeklinde tasarlanan binada, mekanı daha elverişli kullanmak adına kaldırılan duvarlar; mahremiyet düzeyinin azalmasına, hastalıkların artmasına ve genel motivasyon ile performansın düşmesine neden olmuşlardır (Cassidy, 1997).

Tez çalışması kapsamında, otel yapılarında farklı ve aynı kullanıcılar arasındaki mahremiyet düzeylerinin belirlenmesi önemlidir. Bir oteldeki mahremiyet düzeylerini;

- lobi, bar gibi mekanlarda birbirini hiç tanımayan insanların mahremiyetin düzeyi,
- lobi, kafeterya gibi mekanlarda birbirlerini tanıyan insanlar arasındaki mahremiyetin düzeyi,
- balo, toplantı salonlarında oluşan grup mahremiyet düzeyi,
- yatak odalarındaki mahremiyetin düzeyi,
- personelin birbirleri arasında ve yönetimdeki görevliler ile diğer personel arasındaki mahremiyetin düzeyi,
- servis alanlarının ve konukların kullandığı alanlarla olan mahremiyet düzeyi şeklinde sıralayabiliriz (Önder, 1995).

Farklı mahremiyet düzeyleri arasındaki kontrol, konforlu bir mekan tasarımı açısından önemlidir. Bu kontrol mekanizmaları mahremiyetin kontrolü başlığı altında incelenmiştir.

2.4.1 Mahremiyetin Kontrolü

Mahremiyet iç ve dış dünyaya; kendi kullanımımız için ayırdığımız nesnel ya da kişisel psiko-sosyal alanlar ile mekanlara erişimin kontrolünü içerir. Psikolojinin birçok alanında önemli olan kontrol ise mahremiyetin psikolojik yüzünü ortaya çıkarır. Altman (1975) mahremiyetin üç boyutu olduğunu öne sürer. Bu boyutlar:

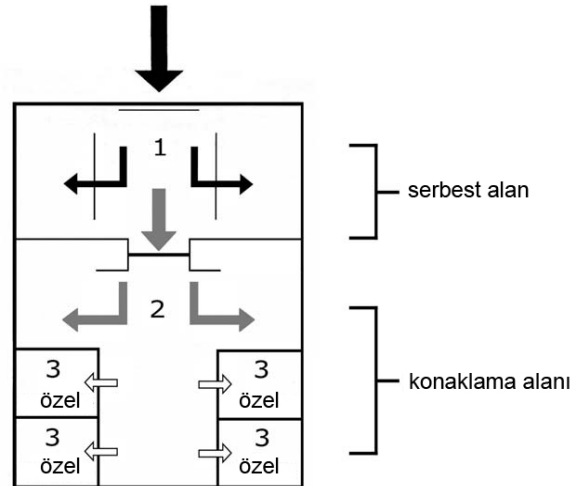
- Sınır kontrol yöntemi,
- Optimizasyon yöntemi,
- Multimekanizma yöntemleridir (Cassidy 1997; Altman 1975).

Mahremiyet, bizim ve diğerleri arasındaki sınırların kontrolüdür ve yalnızlık ile samimiyetlik arasında doğru dengeyi sağlamayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda kontrolü sağlamada çeşitli mekanizmaları kullanılır (Cassidy, 1997). Bu mekanizmalar, fiziksel ve davranışsal yöntemlerdir.

2.4.1.1 Fiziksel Yöntemler

Literatürde, mahremiyetin kontrolünü sağlamada çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden birincisi, mahremiyetin kontrolünü sağlamada en çok tercih edilen seçeneklerden biri olan “Aşamalı mahremiyet” tir. Bu anlayışa göre plan; herkese açık genel/toplumsal mekan, herkesin giremediği daha korunmuş alanlardan oluşan mekan ve yalnız yerele ait özel mekan olarak üç bölgeye ayrılmıştır. Bu bağlamda mahremiyet, ana girişe en yakın genel mekandan ana girişe en uzak özel mekana artacak şekilde sıralanmıştır (Şekil 2.4) (Wojgani ve Hanson, 2007).

Tez kapsamında “aşamalı mahremiyet”, genel mekandan özel mekana geçişte belirlenen derecelmeyi ifade ederek “mekansal kademelenme” olarak kullanılacaktır.

Şekil 2.4 Aşamalı mahremiyetin konsept şeması (Wojgani ve Hanson, 2007).

Mekansal organizasyonda kademelenme, farklı istek ve gereksinimler ile sosyal düzen, mahremiyet gereksinimi, sahip olma, kullanıcının cinsiyeti ya da kullanıcının konuk-sürekli

kullanıcı olması, mekanın gece-gündüz kullanımı gibi daha bir çok değişkene bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Önder, 1995).

Farklı mekansal ölçekler incelendiğinde, her ölçeğin kendi içerisinde kademelendiği görülmektedir. Örneğin bir konutta kişinin yatak odası “özel mekandır”. Aynı konutta yaşama bölümü ise konut sakinleri için “genel mekandır”. Tez kapsamında ise, özel-genel mekan kavramları ile vurgulanmak istenen mekanın bir “kişiye” ya da bir “gruba” hizmet etmesidir. Özel, yarı özel, yarı genel ve genel kavramları şu şekilde tanımlanmıştır (Önder, 1995) :

Özel mekan; kişilerin üst seviyelerdeki mahremiyet gereksinimlerini karşılayan, bazen uzun bazen ise kısa süreli kullanılan, fiziksel ve sembolik elemanlarla ifade edilen, sahiplenilmiş, korunmuş, kişiselleşmiş, gözetilen, grup ya da bireysel aktivitelerin gerçekleştiği mekandır. Bir başka deyişle insan için merkez olabilen ve yüksek derecede sahipli özel mekanlardır. Bir aile için yaşadıkları konut, bir büroda çalışma odası veya köşesi, bir otelde yatak odaları gibi mekanlar örnek gösterilebilir.

Yarı özel mekanlar; fiziksel ve sembolik elemanlarla düzenlenen, belirli birey ve grupların belirli süreler için kullanımına sunulan, kısa ya da uzun süreli sahipli, kendi içinde kullanım alanları olup üye ya da konuklara da açık olan mekanlardır. Kulüpler, toplantı odaları vb.

Yarı genel mekanlar ise giriş ve geçiş için daha az kuralı olan, belli kişi ve gruplarca sahiplenilmemiş, daha çok yönetimin sorumluluğunda olan alanlardır. Bir otelde yemek salonu, kahvaltı salonu örnek gösterilebilir.

Genel mekanlar; herkes tarafından belli kurallar içerisinde kullanılan, kişi ve gruplarca sahiplenilmemiş, yönetimin sorumluluğunda olan mekanlardır. Yani özellik taşıyan amaç ve aktiviteler için kullanılan mekanlardır. Bir otelde lobi, bekleme salonu örnek gösterilebilir.

Karmaşık fonksiyonlu binalarda kontrolü sağlamak amacıyla, mekansal kademelenme dışında farklı fiziksel yöntemlerde çalışılmıştır. Peace tarafından 1982 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, sirkülasyon alanlarının birden çok işleve sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler; sirkülasyon alanlarının kimi yerde çeşitli fonksiyonlar arası bağlantı sağladığını, kimi yerde ise özel ve genel bölgeler arasında sınırları tanımladığını ya da bu mekanlar arasında ara bölge oluşturduğunu ifade eder (Wojgani ve Hanson, 2007).

Kontrol sağlama ve mahremiyet seviyesinin çeşitlenmesine, Amerika’da yapılan çalışmalar alternatif bir tanımlama getirmiştir. Bu tanımlamaya göre, mekanın olasılıklı işlevi (probabilistic function), doğal gözetim yoluyla kontrol sağlamak amacıyla uygulanabilir.

Buna göre, dik geçiş ve sert sınırlar oluşturmak, farklı kullanıcılar arasında daha resmi bir ilişki olduğunu gösterir (Wojgani ve Hanson, 2007).

2.4.1.2 Davranışsal Yöntemler

Arzu edilen mahremiyet seviyesini elde etmek ve onu sürdürebilmek için dört davranış mekanizmasının kullanılması önemlidir. Bu dört davranış mekanizması;

- kişisel alan, bölge davranışı
- sözlü davranış ve içeriği
- sözlü olmayan davranış ve kullanılan beden dili
- psiko-sosyal alan ‘dır.

Kişisel Alan

Kişi; belleğinde gittiği her yere taşıdığı, görülmeyen ve belli bir formu olmayan bir alanla sınırlı olduğunu hisseder. Kişisel alan olarak tanımlanan bu alan, diğer insanlara ne kadar mesafede yaklaşacağımızı ve diğer insanların bize ne kadar yaklaşacağına izin vermemizi ifade eder (Cassidy, 1997).

Altman mahremiyetin düzenlenmesinde, kişiler arası uzaklığın önemli bir davranış ve tavır koyma ifadesi olduğunu belirtmiştir. İnsanoğlu diğer canlılarda olduğu gibi uzak ve yakın, mahrem veya soğuk ilişkilerini, araya koyduğu mesafelerle ayarlamaktadır. Aynı tele konan kuşlar bile, uçuş mesafelerini ayarlayacak şekilde, uygun bir aralıkla sıralanmaya zen gösterirler (Yrukan, 2008; Altman, 1975).

Hall, kişisel alanı dört kategoride incelemiştir. Bu kategoriler her biri kendi içinde ikiye ayrılmak üzere, uzak ve yakındır. Kişilerin yan yana durmasında, 0-45cm samimi bölge, 45-120 cm kişisel bölge, 120-360 cm toplumsal bölge, 360 cm ve yukarısı genel bölge olarak tanımlanır. Ancak bu uzaklıkların algılaması ve kullanılması kişinin kültür düzeyine göre değişim gösterir (nder, 1995; Hall, 1969).

Kişisel alan insanlar arası ilişkilere, kültürel-sosyal normlara ve anlık çevreye göre tanımlanan srekliiliği kapsar. Bu kategorilerin katkısı, davranış ve deneyimleri tanımlamadır. İnsanlar birbirleri arasındaki mesafeyi muhafaza etmeye çalışır. Eğer herhangi bir yabancı birinin kişisel alanına girerse kızgın ya da korkmuş hisseder (Cassidy, 1997).

Sözlü ve Sözsüz Davranış

Mahremiyeti sağlamaya ve kontrol etmeye yarayan diğer bir mekanizma ise, sözlü ve sözsüz davranışlardır. Sözlü davranışların iki boyutu vardır. Bunlardan biri ifade edilmek istenen konunun içeriği diğeri ise söyleme tarzıdır.

Sözsüz davranışlar vücudun farklı bölgelerinin hareketleri ile ilgili beden dili olarak tanımlanan hareketlerdir. Örneğin, bir parkta bir bank üzerinde otururken beden hareketlerimizle, sözlü bir davranışta bulunmaya gerek kalmadan, yan dönerek, konuşmayarak, başka bir tarafa bakarak mahremiyet düzeyi sağlamayı çalışırız (Yörük, 2008).

Psiko-Sosyal alan

Bireyler yaşadıkları çevrede, kendi istek ve gereksinimlerine göre seçici olarak başkalarının geçişine izin verip-vermedikleri bir alan çizerler, bu psiko-sosyal alan olup, tüm seviyedeki insan ve insan grupları için geçerlidir. Psiko-sosyal alan, kişisel alandan başlayarak, zihnimizde sınıırı belirlediğimiz alanlar olduğu gibi fiziksel mekanlar olarakta belirtilebilir.

Psikologlar, psiko-sosyal alanı ölçmeye ve tanımlamaya çalışmışlardır. Kişisel alanı ifade etmede en çok kullanılan sınıflandırma, Altman ile Chemers tarafından üretilendir. Bu sınıflandırmaya göre psiko-sosyal alan; birincil, ikincil ve genel olarak ifade edilmektedir. Birincil psiko sosyal alan günlük yaşantımızda, birey ya da grup tarafından sahip olunduğu hissedilen mekandır. Örnek olarak, birinin evi birincil psiko-sosyal alandır. İkincil psiko-sosyal alan, insan için daha önemsizdir ve geçici olarak sahip olunur. Soyunma odasındaki bir dolap gibi. Genel psiko-sosyal alanlar ise hiçbir insana ait değildir, plaj gibi (Cassidy, 1997).

Psiko-sosyal alan kişiler ve durumlara göre belirlenir. Ayrıca kişinin toplumdaki sosyal statüsüne bağlı olarakta psiko-sosyal alan belirlenmiş olur. Bununla beraber, psiko-sosyal alan teorisinin uygulamadaki zorluğu hangi mekanın hangi sosyal grup için tasarlandığını ve o grubun istek ve gereksinimlerinin tam olarak bilinip bilinmediğidir.

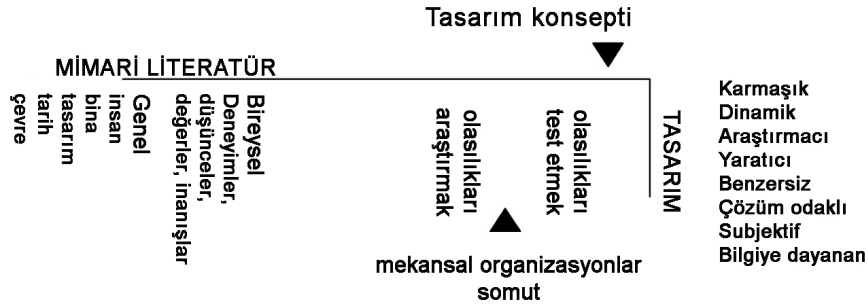
Tez çalışması kapsamında otellerde farklı düzeylerde psiko-sosyal alanlar belirlenebilir:

Müşteri kullanımında olan alanlar içinde;

- Birincil psiko-sosyal alanlar olarak, yatma birimlerini
- İkincil psiko-sosyal alanlar olarak, toplantı ve balo salonlarını
- Üçüncül psiko-sosyal alanlar olarak, yemek-kahvaltı salonundaki yemek masalarını
- Dördüncü psiko-sosyal alanlar olarak, bekleme salonundaki ya da lobideki oturma gruplarının oluşturduğu

3. MEKAN DİZİM YÖNTEMİ (SPACE SYNTAX)

Mimaride tasarım, soyut düşüncelerin üretimiyle başlar ve bu düşüncelerin somut mekansal organizasyonlara dönüştürülmesiyle devam eder. Tasarım; sistematik ya da prosedüre dayalı olmayan, yaratma ve düşünceleri test etmeye dayalı bir süreçtir. Mimarlar bilime dayalı bilgilerini, bireysel deneyimlerini ve inançlarını bu süreçte ortaya koyarak tasarımlarında alternatifler üretirler. Bu alternatifleri test ederek, istenen mekansal organizasyonların elde edilmesi hakkında fikir sahibi olurlar. Pratiğin ve teorilerin sentezi olan mimari literatür, mimarlara bu aşamada yardım eder. Bu literatür, gizem ya da kesinlikten, sezgiden, bilimden, deneyimden ve araştırmadan oluşur (Şekil 3.1) (Dursun, 2007).

Şekil 3.1 Tasarım süreci (Dursun, 2007)

Literatürde mekan dizimi; tasarım sürecinde mimarların tasarıma ait düşüncelerini test etmede; oluşturdukları önerilerin olası etkilerini anlamada bilimsel ve araştırmaya dayanan bir mekan okuma yöntemidir. Bu yöntem, mekanın organizasyonel teorisine dayanır ve mekansal oluşumların kodlarını çözmeyi amaçlar (Dursun, 2007). 1970'lerde Bill Hillier ve Julianne Hanson önderliğindeki araştırma grubu tarafından, Bartlett School, University College London'da geliştirilmiştir. Kökleri toplum ve mekan teorisine dayanan bu yöntem; binalar, şehirler ve bunların nasıl işledikleri hakkında veriler oluşturur.

Türkçe literatürde Mekan Dizimi olarak kullanılan Space Syntax; kent ve yapı ölçeğinde inşa edilmiş çevrenin, mekansal biçimlenme özelliklerinin tanımlanması ve analiz edilmesi için geliştirilmiş, teorilerle desteklenen bir teknikler bütünüdür. Bir başka deyişle, mekansal örgütlenmeyi biçimleyen süreçleri ve bu süreçlerdeki sosyal anlamları kavramayı amaç edinen bir yaklaşımdır. Nesnel olarak kenti okumaya yarayan mekan dizimi, mekan örgütlenmesi ve sosyal yapı arasında doğrudan ilişki olduğunu savunur. Bu sav ile, özellikle kentsel açık alanlarda hareket ve görüş alanlarını çakıştırarak insanların bir araya gelme potansiyelini araştırır.

Mekan Dizimi yaklaşımının en önemli özelliği, mekanın soyut karakteristiklerinin ilk kez somut olarak ifade ve analiz edilmesini sağlayan sayısal bir teknik olmasıdır. Bu mekanlar, insan zihnindeki mekanın yansıması/haritası olarak adlandırılan deneyimlere dayalı bilginin oluşmasında önemlidir. Mekan dizim yöntemi ile mekanlar, insan deneyimlerine çıkış noktası olan parçalara ayrılır. Bu parçalar, haritalar veya grafikler haline getirilir ve bunlar üzerinden sayısal veriler elde edilir.

Araştırmanın bu bölümü, tezin alan çalışması bölümünde analiz yöntemi olarak kullanılan Mekan Dizim Yöntemini kapsamaktadır. Bu kapsam doğrultusunda, alan çalışmasında yöntem olarak mekan dizim yönteminin seçim nedenleri belirtilmiştir. Yöntemin özellikleri mekan tanımlama ve analizi test etmek başlıkları altında incelenmiştir. Ek olarak mekan dizim yöntemi kavramları, Hillier'in Apt ve Marquess Road çalışmalarında kıyaslanmıştır.

3.1 Neden Mekan Dizimi?

Mekan diziminin, mimari tasarımdaki rolü şu şekilde özetlenebilir:

- Mimar ve tasarlanmış mekan arasındaki diyalogda mekan dizimi, düşünme ve mekan hakkında fikir üretmede dil oluşturur. Bu dil bilimsel ve matematiksel olmasından dolayı mimarların kullanmaya alışık olduğu bir dil değildir. Ancak mekanın, mantıksal yoldan sonuca varılan karakterini tutarlı yapması ile önemlidir.
- Mekan dizimi, bilgiye dayalı bilimi tasarım sürecine taşır. Araştırma ve tasarım arasında bağ oluşturarak, kanıta dayalı tasarımlar (evidence based design) oluşturur.
- Eğer tasarım, yapılar ve test edilerek öğrenilen bir aktiviteyse mekan dizimi bu süreçte, mimarın düşüncelerini araştırmasında ve önerilerinin olası etkilerini anlamasında araçlar sağlar.
- Mekan dizim yönteminin en önemli noktası, mimara yaptığı tasarımları fiziksel/statiksel olarak değil, kullananlar tarafından deneyimlenen yaşayan organizmalar olarak değerlendirmesini sağlamasıdır (Dursun, 2007).

Mekan dizimi ile mimari tasarım arasındaki ilişkiyi, Foster (1997) 1.Uluslararası Mekan Dizimi Sempozyum'unda Hillier ile beraber yürüttüğü iki proje ile tartışmıştır. 52 hektarlık King Cross bölgesinin dönüşümünden oluşan ilk projede mekan dizimi, bölgenin çevresiyle bütünleşmesine ve başarılı önerilerle planların deneylendirilmesine katkıda bulunmuştur. Çalışmada, mevcut yerleşime eksensel doğru haritası yöntemi uygulanarak, yerleşimin çevresi ile olan kopukluğu ortaya konmuş, öneri projeler üzerinde yapılan analizlerle de doğru

tasarım kararları alınmıştır: Sentaktik analizler, Foster'ın "Hillier Yolu" olarak tanımladığı yeni yolun, trafik yönetimini karmaşıklaştırdığını göstermiştir. Geliştirilen önerilerle bu yol açığa çıkarılarak, yolun yeşil bölge ile insanlar arasında bariyer olması engellenmiş ve trafik de bölgeden uzaklaştırılmıştır. Foster'ın mekan dizimi yöntemi ile çalıştığı diğer projesi ise Londra'da, Trafalgar Meydanı, Parliament Meydanı ve Whitehall'un çevresindeki alan için hazırladığı master plandır. Bu projede mekan dizimi, stratejik tasarım hedeflerinin belirlenmesinde kullanılmış ve yayaların mekan kullanımı, hareket ve mekansal tasarım konuları üzerinde tarafsız fikirler geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca yapılan analizlerle, meydanın yeniden yapılanışında kullanılan yollar ile turist ve kentteki sürekli kullanıcılar arasında daha düzgün ara yüzler tasarlanmıştır. Bu iki çalışma analitik teorisinin, olasılığın biçimlendirilmesine ve tahminlerin olası sonuçları ile tasarım alternatiflerinin değerlendirilmesine katkıda bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca mekan dizim yönteminin, analiz dünyası, gözlem, tasarım tutkusu ve sezgi arasında köprü oluşturduğunu da kanıtlamıştır (Foster, 1997).

Mekan dizim yöntemi ile bugüne kadar farklı ölçekte uygulamalarda kullanılan analizler şu başlıklar altında sıralanabilir:

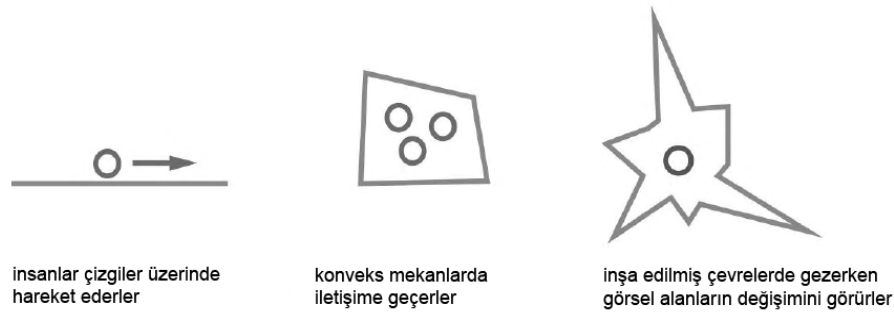
- Kentlerin karmaşık fiziksel yapılarını tanımlama
- Yaya hareketi ve kentsel doku ilişkisini anlama ve buna bağlı olarak yeni tasarımlarda alternatiflerini karşılaştırma
- Yol bulma
- Karmaşık fonksiyonlu yapılarda hareketin organizasyonunu çözümleme ve planlama
- Herhangi bir yapı ve aktivite için yapım öncesi yer seçiminde ve eklenen yapının hareketin organizasyonu bağlamında kente etkisini kestirim
- Suç- mekan ilişkisi
- Ortak kullanım alanlara ulaşılabilirlik
- Sosyal bağlamda, mekana dair mahremiyet, kontrol ya da sosyal hiyerarşi kavrama
- Bir mekan içe kapalılık-dışa açıklık bağlamında irdelenmesi (Çil, 2006).

Araştırmada mekan diziminin kullanılmasında, yöntemin tasarımla ilişkisi önemli bir etkidir. Bununla beraber çalışma kapsamındaki oteller, karmaşık fonksiyonlu yapı türlerindendir. İşlevsel amaçları doğrultusunda insan hareketlerinin, belirli bir düzende yapılması beklenen bina tipidir. Bu bağlamda, mekansal organizasyondaki aynı ya da farklı kategorideki kullanıcılar grupları arasındaki mahremiyet düzeyinin kontrolü önemlidir. Sosyal anlamda mekanlar arasındaki mahremiyet düzeyi, mekan diziminin önemli bir sorunudur.

Ayrıca mekan dizimi bir araştırmanın bütüncül yapılış özellikleriyle, küçük parçasından bütününe kadar ilişki kurarak, tasarımda somut sonuçlar elde edilmesine olanak sağlar. Bu nedenler doğrultusunda çalışma da yöntem olarak mekan dizim analizi seçilmiştir.

3.2 Mekan Diziminin Temel Özellikleri

Mekan dizimi hem mekanın nesnelliğini, hem de bizim mekana sezgisel bağlantımızı yansıtan iki formel düşünce üzerine inşa edilmiştir. İlk düşünce mekanı, insan aktivitelerinin geri planı olarak değil objelerin geri planı olarak görmeye dayanmaktadır. Bu düşünceye göre insanoğlunun yaradılışı gereği yaptığı her şey; mekan boyunca hareket etmesi, mekandaki diğer kişilerle iletişime geçmesi, doğal ve gerekli mekansal geometriyi içermektedir. Buna göre hareket doğrusaldır. Etkileşimde ise her noktanın diğerlerini gördüğü konveks mekana gereklilik vardır. Ayrıca mekandaki herhangi bir noktadan; şekillenmiş, genellikle sivri uçlu, görüş alanı olarak tanımlanan isovist de görülebilmektedir (Şekil 3.2).

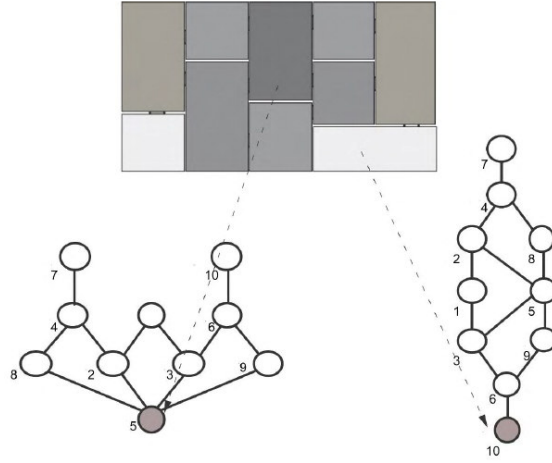

Şekil 3.2 Mekan, aktivitelerin geri planı değildir ancak onu yaratılışından gelen durumdur (Hillier ve Vaughan, 2007).

Bu geometrik düşüncelerin her biri, mekanı nasıl kullandığımızı ve deneyimlendirmemizi tarif ederler. Bu da geometrik düşüncelere dayanarak, binaların ya da şehirlerin nasıl organize olduğunu görmemizi daha kullanışlı hale getirir. Örneğin şehrsel mekanda en doğrusal bölgeler caddeler, bulvarlar, geniş yollar, geçitler ve benzerleri olarak; konveks elemanlar ise meydanlar ya da açık genel alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber şehri oluşturan her öge de izovistin merkezini oluşturur (Hillier ve Vaughan, 2007).

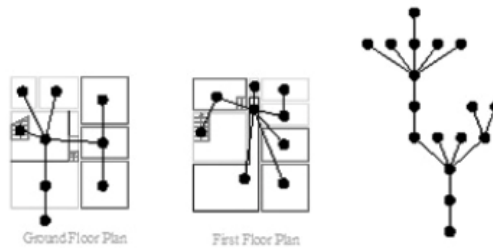
İkinci düşünce ise; mekanın bireysel mekan özelliklerinden değil, bina ya da şehirdeki mekansal planları oluşturan bir çok mekan arası ilişkiden meydana geldiğini ifade eder. Bu da mekansal organizasyon olarak tanımlanan, bütünü yapan parçalar arasında eşzamanlı olarak var olan ilişkiler bütünüdür. Mekansal organizasyon, mekanın özelliğini ortaya çıkarması açısından önemlidir. Bu da demektir ki mekanın taşıdığı sosyal anlam ve sonuç, mekansal

organizasyonda planın farklı noktalarından bakıldığında farklıdır (Şekil 3.3). Bu farklılık mekan dizim yönteminde doğrulanmış grafikler ile okunabilir hale getirilir (Hillier ve Vaughan, 2007).

Şekil 3.3 Mekan organizasyon planının farklı noktalarından bakıldığında farklıdır (Hillier ve Vaughan, 2007).

Mekan dizim literatüründe en basit sentaktik analiz, doğrulanmış grafikler (justified graphs, j-graph) yöntemiyle yapılır. Örneğin bir ev planı, onu oluşturan bileşenlerine ayrılır ve bu bileşenler arasındaki ilişki doğrulanmış grafiklere dökülür (Şekil 3.4). Bu grafikler düğüm, çizgi ve köşe adı verilen bileşenlerden oluşur. Her çizgi, düğümler arasında basit bir bağlantı yapar. Araştırmacılar yerleşmedeki ya da binadaki düzeni araştırmada doğrulanmış grafiklere başvururlar. Ancak bu grafiklerin dokusal ilişkileri gösterimi zayıftır. Çünkü analizlerde, düğümlerin alanı ile çizgilerin uzunluğu göz önüne alınmaz; herhangi iki düğüm arasındaki ilişkinin yönü fark etmez, her çizgi iki yönde çalışıyormuş gibi düşünülür (Peponis ve Wineman, 2002).

Şekil 3.4 Bir ev planına ait doğrulanmış grafik

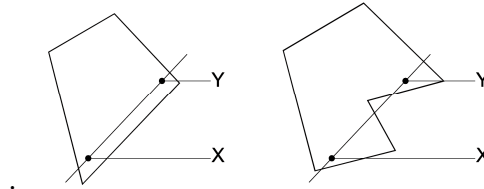
Grafiklere dayanan mekan dizimi, üç temel kavramdan oluşmaktadır. Bunlar; Hillier ve Hanson'ın tanımladığı tek boyutlu uzantılar olarak görüş hatları, iki boyutlu uzantılar olarak

mekanın genişliğini oluşturan dışbükey kavramları (Hillier, 1983) ile Benedikt'in bir noktadan görülebilecek en geniş bakış yelpazesi olarak tanımladığı isovistlerdir. Bu kavramlar mekanı tanımlama başlığı altında incelenmiştir.

3.2.1 Mekanı Tanımlama

3.2.1.1 Doğrusal ve Dışbükey Mekan Kavramları (Axiel and Convex Space)

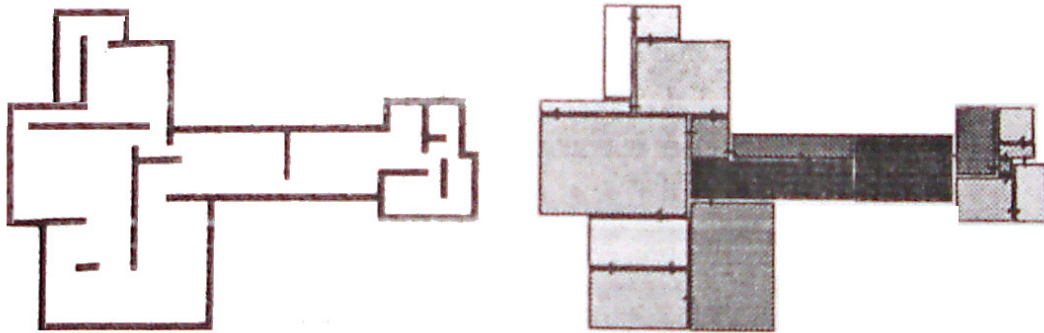
Sistem içindeki her nokta hem bir, hem de iki boyutlu şekle sahiptir. Bu boyutlar ise iki boyutlu dışbükey mekan ile tek boyutlu doğrusal yapıdadır. Dışbükey mekan, mekan içindeki bir noktadan mekan sınırları içinde herhangi bir noktaya çizilebilecek düz çizgilerin tanımladığı alandır. Dışbükey mekandaki her nokta, mekandaki sınırları geçmeden diğer tüm noktalarla bağlanabilir. Ancak dışbükey bir alanda düz bir çizgi çizildiğinde, çizgi mekanın dışına çıkmamalıdır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Dışbükey mekan

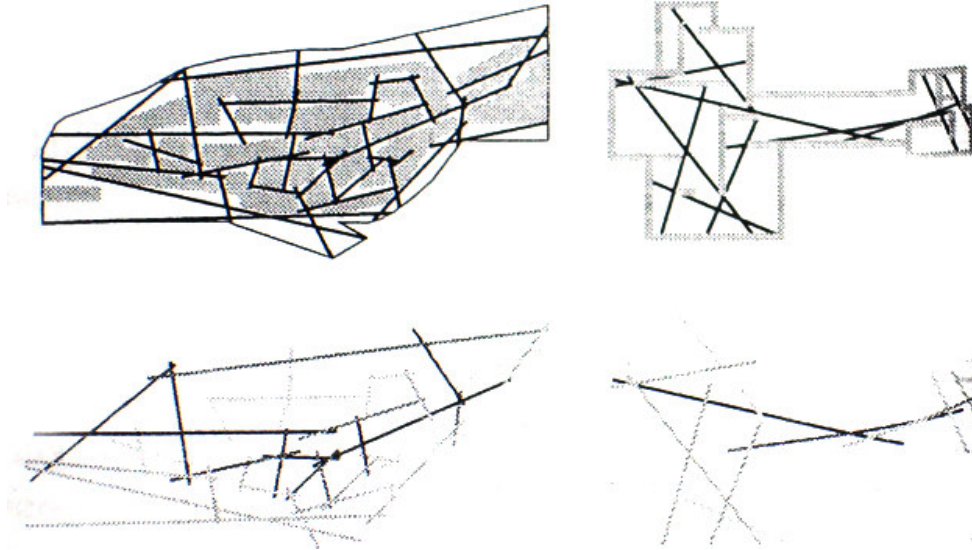
Hillier ve Hanson'a göre (1984) dışbükey alanlar, mekanların parçaya ayrılmasının geometrik bir sonucu olarak oluşurlar. İki boyutlu mekanların belirlenmesinde ise dışbükey haritalar kullanılır. Hillier (1983) dışbükey haritayı, “ Sistemi kaplayan en az ve en büyük alanlar “ olarak tanımlar ve haritayı oluşturmada belirli bir algoritma önerir:

“ İlk önce en büyük dışbükey alanı bul, sonra diğer büyüğü ve tüm mekanlarla tanımlayana kadar devam et” (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 Dışbükey bir harita, en az sayıdaki dışbükey alanlardan oluşur. Not: Bütünleşmiş mekanlar daha koyu gölgelendirilir (Peponis ve Wineman, 2002).

Mekan dizimindeki ikinci kavram ise tek boyutlu doğrusal yapıdır. Hareketle ilişkilendirilmiş mekansal yapıda planlar, kesişen çizgilerin seti olarak ifade edilmektedirler. Mekan diziminde ise bu yapı eksensel doğru haritası ve görüş hatları ile tanımlanmaktadır. Eksensel doğru haritası (görüş haritası, axiel map), tüm dışbükey mekanlardan geçen ve doğrusal bağıntıyı sağlayan en az ve en uzun düz çizgilerden oluşmaktadır. Görüş hatları olarak adlandırılan bu düz çizgiler ise “dışbükey alandan geçen en az sayıdaki doğrusal çizgiler” olarak tanımlanmıştır (Hillier ve Hanson, 1984). Görüş hatları, plan düzleminde insanların hareket esnasında görebildikleri en uzak mesafeyi tanımlamak için oluşturulurlar. Eksensel doğru haritaları ise hareketi grafiksel anlatıma taşır (Şekil 3.7) (Hillier ve Hanson, 1984). Bu grafiklerin sosyal bilgi taşımasında hareketin tek yönlü olması, bulunulan pozisyondan sonraki hareket yönünün görülmesi ve geometrik sezgi ile insan hareketleri arasındaki bağ önemlidir.

Şekil 3.7 Herhangi bir yerleşme ve binaya ait aksiyel haritalar. Not: Bütünleşmiş doğrular daha koyu gölgelendirilir (Peponis ve Wineman, 2002).

Seamon, doğrusal ve dışbükey mekanları; hareket ve dinlenme diyalektiğinin analitik yorumları olarak tanımlamıştır. Bu mekanlar, yaşanan hareket ve dinlenme olaylarının fiziksel-mekansal özelliklere nasıl katkıda bulunduğuna yol gösterirler. Dışbükey mekanlar dinlenme ile bağlantılı mekanın iki boyutlu şişman özelliğidir. Bir mahallede çocukların futbol oynadıkları mekan gibi. Aksiyel mekan ise açık mekandaki hareket düzeyini gösteren, mekanın tek boyutlu uzantısıdır (Seamon, 2007).

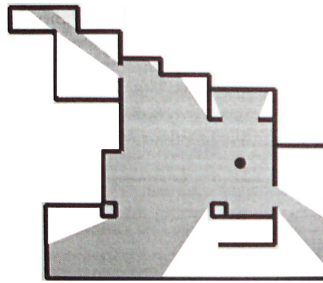
Dışbükey mekan; en yerel mekandır, sınırları doğrudan ulaşılabilir her nokta ve bu noktalardan görülebilir diğer tüm noktalar ile tanımlanır. Görüş hatları ise en globaldir, bu

hatlar en az bir görünür ve doğrudan ulaşılabilir nokta olduğu yere kadar uzanırlar (Hillier, 1983).

Tüm bu bilgiler bize hem kullanım hem de okunurluk üzerine çıkarımlar sağlar. Doğrusal çizgiler nereye gidebileceğine ilişkin bilgi verirken, dışbükey mekanlar sistem içinde nerede olduğunu tanımlar. Dışbükeylik hareket ile daha az ilintilidir. Doğrusallık ise hareket örüntüsü ile yakından ilişkilidir. Görüş hatları mekan dizimiyle görünürlüğü, analizinin ilk aşaması olan temsil bağlamında birbirleriyle ilişkilendirdiği için kontrol ve mahremiyete dair yorum yapılmasına olanak sağlar (Çil, 2006). Bundan dolayı, araştırmada alan çalışma kapsamında mekan dizim analizlerinde eksensel doğru haritaları yöntemi kullanılmıştır.

3.2.1.2 İsovist (Eş görüş)

Herhangi bir pozisyondan mekansal hissimiz; dışbükey mekan ya da potansiyel hareket çizgileriyle sınırlanmamıştır. İsovistler, belirli bir pozisyondan görülebilen tüm alanları kapsar ve görsel alan üzerinde çalışmamıza yol gösterirler (Şekil 3.8). Herhangi bir planda çok farklı sayıda isovistler çizilebileceğinden, planı tamamen analiz etmek için isovistlerin nerden tutturulacağını gösteren yaklaşımlardan birine karar verilir. Bir yaklaşıma göre, plan kare gride oturtularak her gridden bir izovist çizilir ve plan analiz edilir. Diğer bir yaklaşıma göre isovistler görsel bilgi taşıyan küçük dışbükey mekanları tanımlayan bölmeler olarak nitelendirilebilmektedir. Üçüncü yaklaşım ise bağımsız düzende her konveks mekandan ya da odadan isovist çizmektir (Peponis ve Wineman, 2002).

Şekil 3.8 Plan ve içindeki bir noktadan çizilen izovist (Peponis and Wineman, 2002).

Hillier ve Hanson doğrusal, dışbükey mekan ve isovistler dışında planları grafiklere dönüştürürken iki yaklaşımdan daha bahsetmiştir. Bunlardan ilki, planın parçalara çevrilmesidir böylece her iki boyutlu alan, çevresini saran birimlere bağlanmaktadır. Bu yaklaşım, metrik özelliklerin, sentaktik analize eklenmesi açısından önemlidir. Diğeri ise mekanı; örneğin bir planı konvekslerine ayırmadan, kapılar gibi sosyal kontrol eşiklerine bölen yaklaşımdır (Peponis ve Wineman, 2002).

Planların farklı yöntemlerle grafikerle çevrilmesinin dışında, mekan ve insan arasındaki ilişkilerin test edilmesinde çeşitli araçlarada ihtiyaç vardır. Bu araçlar analizi test etmek başlığı altında incelenmiştir.

3.2.2 Analizi test etmek

Hillier ve Hanson hipotezlerini test etmede çeşitli araçlar geliştirmişlerdir. Bu araçlar şu şekilde tanımlanmaktadır:

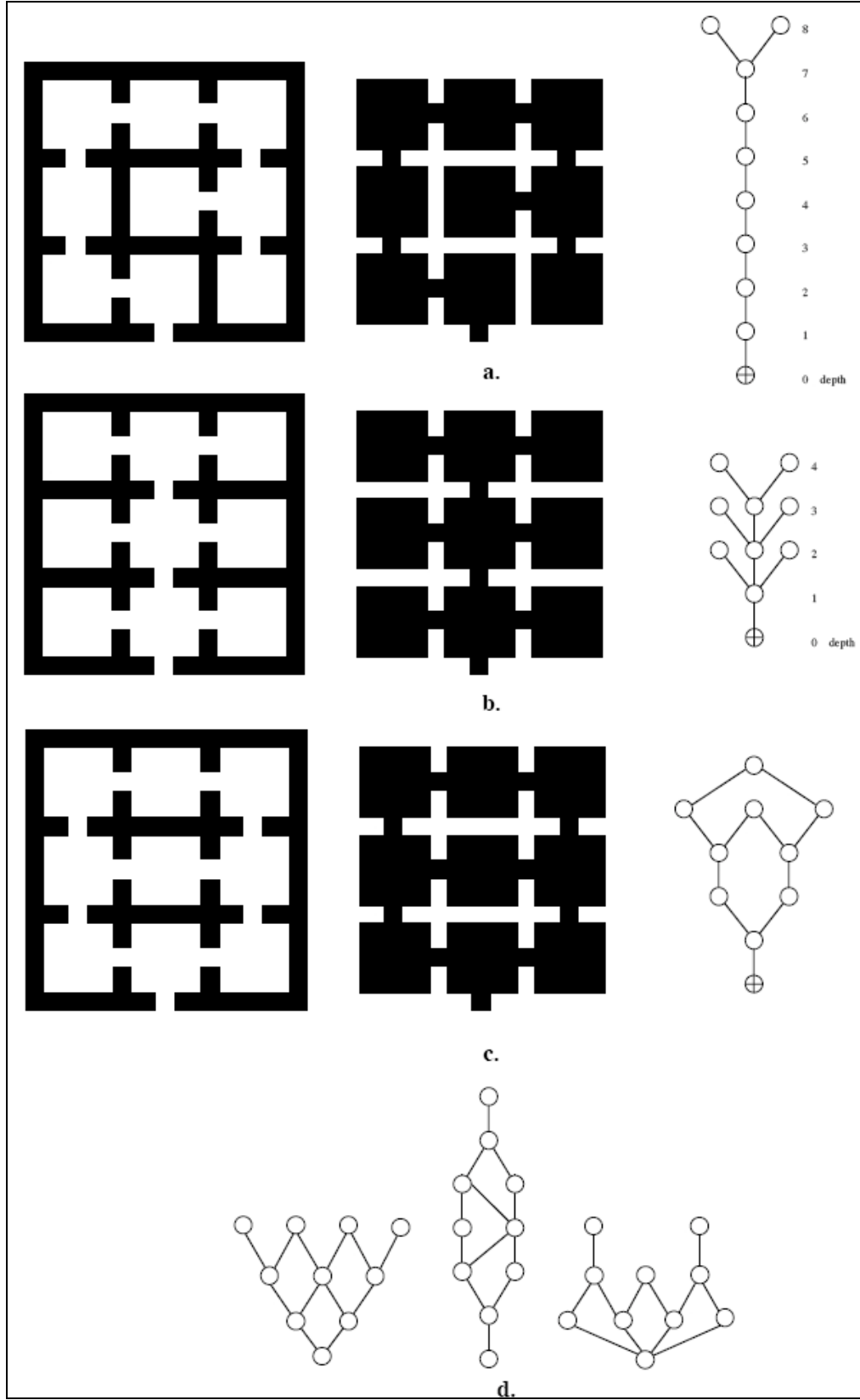
- Derinlik (Depth)
- Bütünleşme Değeri (Integration) ve Ayırım Değeri (Segregation)
- Yerel (Local) (Hillier, 1983).

3.2.2.1 Derinlik

Derinlik mekan diziminin önemli ilişkisel özelliklerindendir. Hillier (1983) derinliği, mekan doğrusal ya da dışbükey olsun o mekana ulaşmak için geçilmesi gereken mekanların toplam sayısı olarak tanımlanmaktadır. Grafiklerde esas alınan mekan, kök olarak adlandırılır. Bu köke doğrudan bağlanan mekanlar, kökten 1 derinlik uzaktaki mekanlar olarak tanımlanır. Derinlik 1'e doğrudan bağlanan eşit uzaklıktaki mekanlar, derinlik 2'deki mekanları oluşturur ve bu şekilde devam eder (Hillier, 1996).

Örneğin, bir binanın zemin katı grafiğinde; her düğüm mekan ya da odayı, çizgilerde bağlantıları göstermektedir. Herhangi bir noktanın derinliği, geçilen bağlantıların toplamıdır. Birçok grafikte farklı düğümlerin, farklı derinlik değerleri vardır. Aynı grafik, farklı düğümler kök olarak algılandığında değişir (Peponis ve Wineman, 2002).

Şekil 3.9, farklı mekansal organizasyonlar ait doğrulanmış grafikleri göstermektedir. Şekilde ilk organizasyonun (3.9a) derin ağaç formunda, ikinci organizasyonun (3.9b) ise sık ağaç formunda olduğu göze çarpmaktadır. Ağaç benzeri grafikler, bağlantı sayıları mekan sayılarından bir eksik olan grafiklerdir. Bu yapılarda bir mekandan diğer mekana hareket kontrollüdür ve seçim yoktur. Mekansal organizasyon üçüncü örnekte (3.9c) olduğu gibi halkalı yapıda da olabilir. Bu grafiklerde ise kontrol daha az, seçim fazladır. Doğrusal bir zincir oluşturan grafiklerde ise derinlik daha büyüktür. Şekilde a, b ve c tipi mekansal organizasyonlarda kök, dış mekan olarak alınmıştır. Ancak kök, organizasyondaki herhangi bir mekanda olabilir. Şekil 3.9d, aynı organizasyondaki farklı mekanların doğrulanmış grafiklerini göstermektedir (Hillier, 1996).

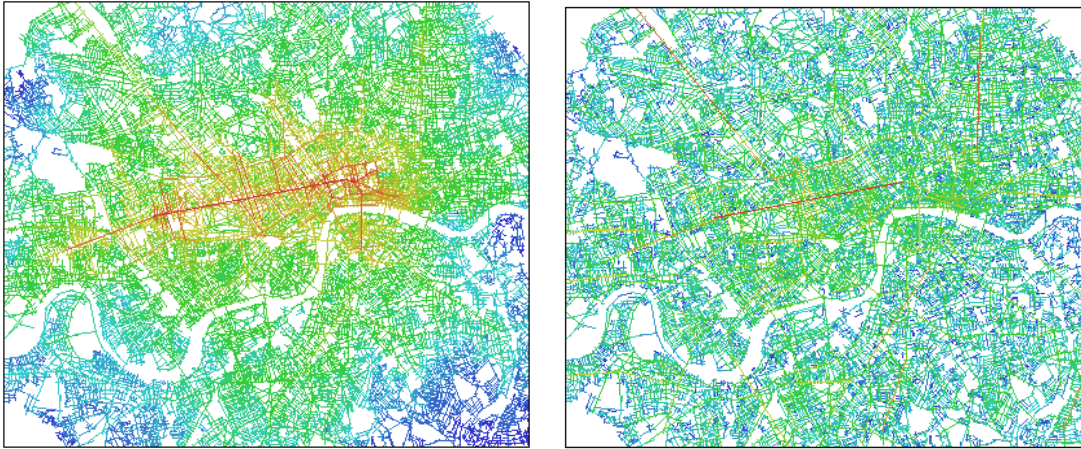

Şekil 3.9 Farklı mekansal organizasyonlarda derinlikler (Hillier, 1996)

3.2.2.2 Bütünleşme Değeri

Bütünleşme değeri, mekan diziminde grafiğe dayanan kullanımlarda ana ölçümdür. Eğer daha kolay ulaşılabilir noktalar sentaktik merkez olarak kabul edilirse, bütünleşme değeri de sentaktik merkezin ölçütü olarak tanımlanabilir. Bütünleşme değerleri, farklı büyüklükteki kompozisyonların karşılaştırılması için derinlik değerlerinin çevrimidir. Bir görüş hattının bütünleşme değeri ne kadar yüksekse, mekan o kadar sıgıdır. Eğer mekan derin ise o mekan sistemden o kadar ayrılmıştır (Hillier, 1983).

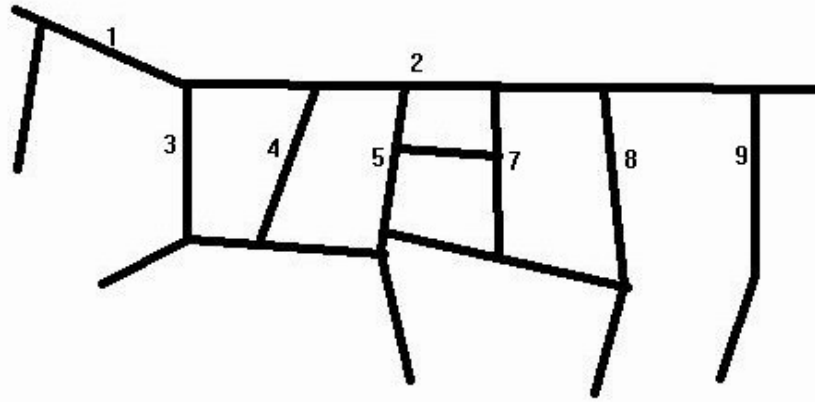
Daha önce literatürde Real Rölatif asimetri değeri olarak ifade edilen bütünleşme değeri, terminolojinin zaman içinde değişimiyle sabit noktalar (benchmarks) olarak tanımlanmıştır (Peponis and Wineman, 2002). Bu da kökün belli bir çap içerisinde incelenmesidir Bu yöntemin ile bütünleşme değeri; her hattın sistemdeki tüm hatlarda n ortalama derinlik değeri hesaplanarak bulunur. Bu (R-n), alanın tamamına ilişkin bütünleşme değeridir. Biçimlenme analizinde global bütünleşme (R-n) değeri, hatların genel biçimleniş içindeki yerini ve genel sistemle bütünleşme derecesini tanımlayan değerdir. Ayrıca en önemli yerel değer, bir şehrsel alan içinde her hattın kendine 3 hat derinlikte olan hatlarla ilişkisini tüm yönlerde veren “yerel bütünleşme (R-3)” değeridir. Bütünleşme değerleri, şehrsel şebekelerin bütün ve yerel görünümünün biçimlenme yapısını gösterirler (Şekil 3.10) (Gündoğdu ve Çıracı, 2006).

Şekil 3.10 Londra'nın R-n genel ve R-3 çapında yerel yapısı.

Grafiklerde diğer önemli ölçüm, bağlantı değeridir (connectivity). Bu değer, bir şehrsel sistemde her hattın doğrudan erişilebileceği hat sayısı ile ilişkili olarak, hatların birbirlerine bağlanma derecelerini ölçer. Bir şehrsel şebeke eksensel haritasındaki her hattın bağlantı değeri, kendini kesen ve kendine bağlanan hat sayısının toplamına eşittir.

Kontrol değeri ise bir hattın komşularına ve komşularından diğerlerine olan erişmeyi kontrol etme derecesini göstermektedir. Her hat kendine bağlanan veya onu kesen bir n değerine sahiptir. Her hat bu nedenle komşu olduğu her hata $1/n$ değeri verir. Bir hattın kendine bağlanan ve onu kesen tüm hatların $1/n$ miktarlarının toplamı kontrol değerini verecektir. Şekil 3.11’de iki numaralı hatta bağlanan 1-3-4-5-7-8 ve 9 numaralı yedi hat vardır. Buna göre iki numaralı hattın bağlantı değeri 7’dir. Her birinin verdiği $1/n$ değerleri toplamı, kontrol değeri ise $1/3 + 1/4 + 1/2 + 1/5 + 1/3 + 1/3 + 1/2 = 2.45$ ’dir (Gündoğdu ve Çıracı, 2006).

Şekil 3.11 İki numaralı hattın bağlantı değerini oluşturan hatlar
(Gündoğdu ve Çıracı, 2006)

3.2.2.3 Yerel

Bütünleşme mekanın global ilişkisini belirtse de, yerel sentaktik problemler mekanın ve komşularının ilişkileri ortaya konarak bulunur. Bu genel ve yerel arasındaki ilişki, pratikte önemli bir teoridir. Bu durum kentsel mekanın anahtar karakterlerini oluşturan okunabilirlik (intelligibility), tahmin edilebilirlik (predictability) kavramlarının öne sürülmesine neden olmuştur. Okunabilirlik, global bütünleşme ve yerel kontrol arasındaki karşılıklı ilişki; tahmin edilebilirlik ise, mekanın bütünleşme değeriyle kullanım yoğunlu ve hareket arasındaki ilişkidir (Hillier, 1983).

Hem yerel hem de genel analizde bütünleşikliği yüksek alan olanlar, yerel halk ile ziyaretçileri bir araya getirme olasılığı en yüksek olan kent mekanlarıdır. Kent mekanında okunabilir alanlarda değer genelde 0,45 olurken, okunurluğu az olan alanlarda bu değer 0,2’lerden de aşağı iner. 1 yüksek okunurluğu gösterirken 0 ise tesadüfidir ve okunabilirliği yüksek bir sokakta yolumuzu bulabileceğimiz savlanır. Bu yerler mekan dizim analizi açısından yerleşimin en okunabilir mekanlarıdır (Hillier, 1983).

3.2.3 Mekan Dizimi Kavramlarının Karşılaştırılması

Bu bölümde mekan dizim kavramlarının daha iyi anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, yöntemi oluşturan kavramlar, Hillier'in (1983) "Kentsel Karşılaştırma" (Urban Comparison) adlı çalışması doğrultusunda incelenmiştir. Bu çalışma, Güney Fransa'da yer alan Apt bölgesi mekansal örüntüsü ile Londra'nın Islington bölgesinde 1960'ların yüksek yapılarına karşı istekle inşa edilen Marquess Road yerleşimi mekansal örüntüsünün karşılaştırılmasını kapsamaktadır.

Şekil 3.12, bu yerleşmelere uygulanan mekan dizim yöntemi sonucu elde edilen grafiksel verileri göstermektedir. Grafikler, Hillier'in çalışmasında şu şekilde açıklamıştır:

Apt yerleşimini oluşturan adalar, farklı derinlikte ve uzunlukta açık mekanları oluşturmaktadırlar. Bu açık mekanlar, mekanın şişman kısımları ve uzun kısımları ile örüntülüdür. Bununla beraber açık mekanı oluşturan bütün sistem, bina girişleriyle hizalanmıştır. Bu hizalamalar ise binaların kapalı ve açık bölümleri arasında ara yüz oluşturması ile önemlidir (Şekil 3.12-a). Marquess Road yerleşiminin planı; dar sokakları, kasaba meydanları ile bölgesel bir kasaba izlenimi uyandırmaktadır. Ayrıca bina girişlerini genel mekandan ayıran, ön bahçelerin varlığı önemlidir (Şekil 3.12-b).

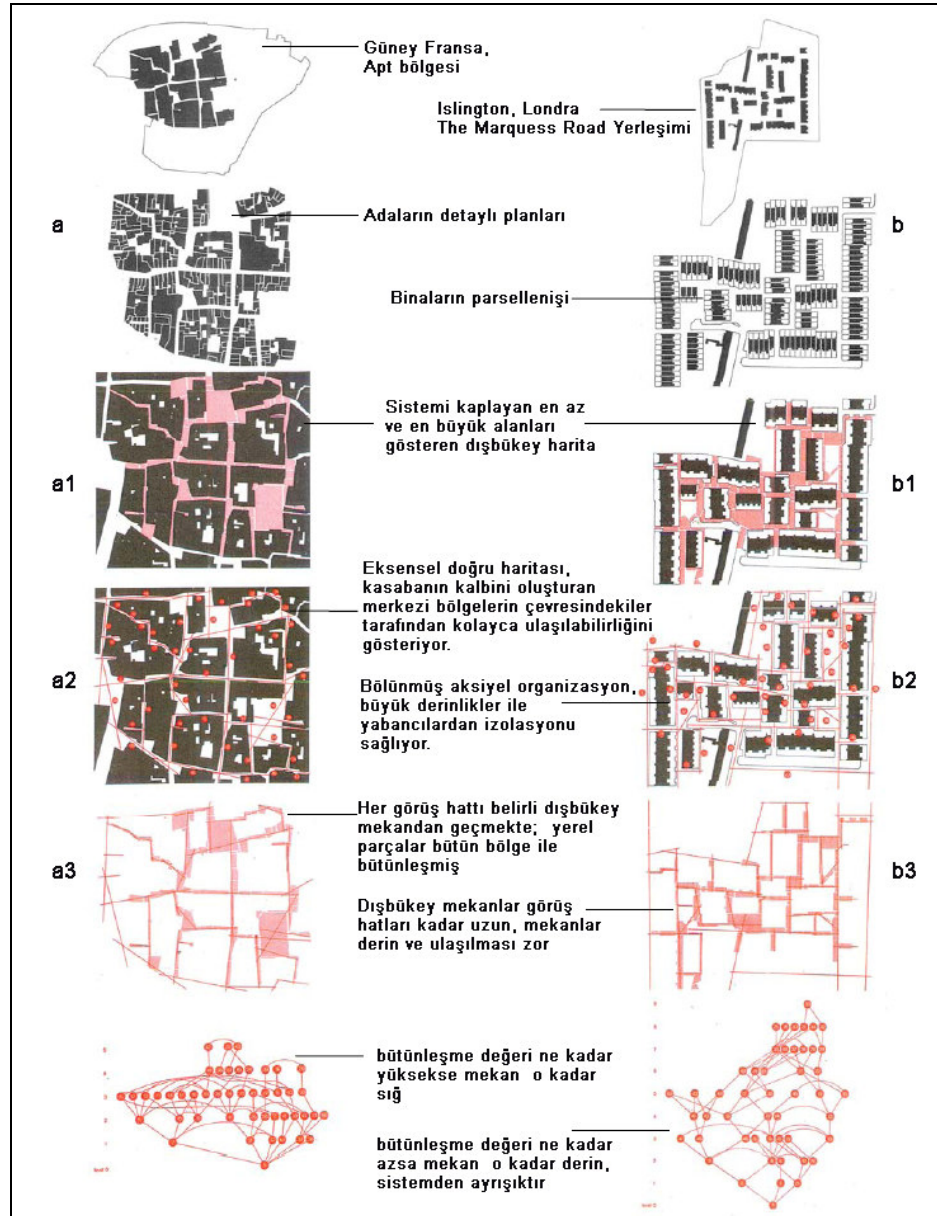
Apt'nin dışbükey haritası, bölgeyi saran en az ve en şişman bölümleri göstermektedir. Yerleşmede bina girişleri, doğrudan bu dışbükey mekanlara açılmaktadır (Şekil 3.12-a1). Marquess Road dışbükey haritasına göre ise, evlerin önündeki küçük dışbükey mekanlar, yabancılar ile komşular arasında sınır oluşturmaktadır (Şekil 3.12-b1).

Apt'nin eksensel doğru haritası, yerleşmenin kalbini oluşturan merkezi bölgelerin çevresindekiler tarafından kolay ulaşılabilirliğini göstermektedir. Diğer bir deyişle yerleşmenin dışından, bir ya da iki yön değişimiyle merkeze ulaşılabilir. Bu bağlamda, yerleşimin aksiyelliği sıgıdır. Bu durum, varlığı ziyaretçilere dayalı geleneksel kasabalarda tipik bir olgudur (Şekil 3.12-a2). Marquess Road eksensel doğru haritası ise yerleşmeye ait aksiyel organizasyonun çok bölünmüş olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle sayıca yoğunluğu yüksek kısa görüş hatları, birbirlerine dik olarak bağlanmıştır. Ayrıca, yerleşmenin çevresi ile merkezi bağlayan herhangi bir görüş hattı mevcut değildir. Bu bağlamda sistem kendi içinde ve dışarıda derindir. Bu da yabancılar karşı daha kontrollü, çevreden kopuk bir yerleşmeyi işaret etmektedir (Şekil 3.12-b2).

Şekil 3.12-a3 ve Şekil 3.12-b3'te yerleşmelerin dışbükey haritaları ile eksensel doğru haritaları karşılaştırılmıştır. Oluşturulan bu planlara göre, Apt bölgesinde yerel bölümler genel

bölge ile bütünleşmiş olduğu ortaya konmuştur. Marquess Road'da ise dışbükey mekanlar görüş hatları kadar uzundur. Bu bağlamda mekanların ulaşılabilirliği zordur.

Şekildeki doğrulanmış grafikler ise Apt'de bulunan görüş hatlarına aittir. Bu grafikler, derinlik ile bütünleşme değeri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bir sistemde bütünleşme değeri ne kadar yüksekse, mekan o kadar sığ; bütünleşme değeri ne kadar düşük ise mekan o kadar derin ve sistemden ayrıktır.

Şekil 3.12 Mekan dizimi kavramlarının karşılaştırması (Hillier, 1983; Lam)

Tezin bu bölümünde, mekan dizim yöntemi ve kavramları açıklanmıştır. Bir sonraki bölüm, bu yöntem ve araçların kullanıldığı İstanbul'daki kent otellerinin mekansal analizini kapsamaktadır.

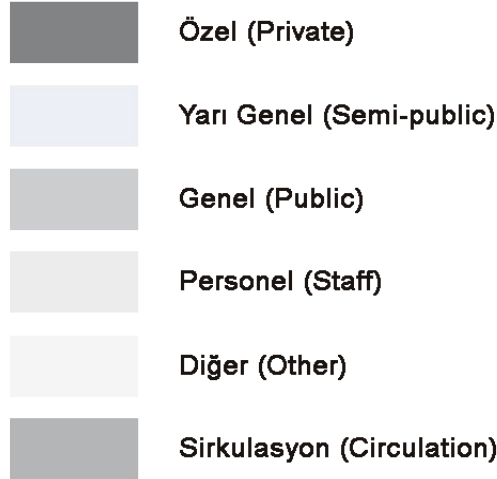
4. İSTANBUL'DAKİ KENT OTELLERİNİN MEKAN DİZİM YÖNTEMİYLE ANALİZİ

Günümüzde oteller, tüm dünyada ve Türkiye’de hızlı gelişim süreci içerisindeyler. Teknoloji ve hizmet anlayışındaki gelişmeler ile bu gelişmeler doğrultusunda değişen tüketici-işletmeci talep ve beklentileri, mimari eğilimler, mekansal-işlevsel gereklilikler otel tasarım problemi kapsamını genişletmiş; otel tasarım girdilerini çeşitlendirmiştir. Geçmişte salt konaklama gereksinimlerini karşılayan bir yapı türü olan oteller, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren turizm endüstrisine olduğu kadar eğlence ve iş dünyasına da hizmet veren yapı türlerine dönüşmüştür. Böylece otellerin mekan organizasyonu daha karmaşıklaşmış, kullanıcı gruplarının kendi içlerindeki ve aralarındaki mahremiyetin kontrolü daha çok önem kazanmıştır.

Araştırmanın bu bölümü; fiziksel mekan kurgusu ile mekanı yaratan sosyal yapı arasında bağ kurarak, İstanbul’daki beş yıldızlı kent otellerinde zaman içinde değişen sosyal yapının mekansal organizasyona yansımaları tartışmaktadır. Bununla beraber, otellerin gelişen mekansal organizasyonlarında karmaşıklaşan mahremiyet düzeyi kontrolündeki fiziksel yöntemler de belirlenmiştir. İki farklı dönem otelleri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada izlenen adımlar şunlardır.

1. Çalışma kapsamında, 24.03.1950 tarihli “Turizm Müesseseleri Teşvik Kanunu” ve 1953 yılında çıkarılan “Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu” ile ele alınan turizm yatırımları sonucu olarak yapıyı gerçekleştiren İstanbul Hilton Oteli (1954), Çınar Oteli (1954) ve Divan Oteli (1955) ilk dönem otelleri; global eğilimlerin güncel etkileri olarak tasarlanan İstanbul Marriott Otel Asia (2002), Grand Cevahir Hotel (2003), Hotel Ramada Plaza (2004) son dönem otelleri olarak seçilmişlerdir. Otellerin seçiminde, otellerin mimari planlarının ulaşılabilen kaynaklar olması önemli bir etkidir.

2. Planlardaki mekansal organizasyonların daha doğru okunabilmesi için, otellerdeki farklı mahremiyet düzeylerindeki mekanlar genelden öze doğru sıralanmış ve planlar, oluşturulan renk skalası ile photoshop programında boyanmıştır (Şekil 4.1). Önder mahremiyetin derecesini tanımlamada, geçilebilirlik katsayısı, psiko-sosyal katsayı ve mekansal kademelenme katsayısının etkisi olduğunu belirtmiştir (Önder, 1995). Ancak bu tez çalışmasında; mahremiyet düzeyi sıralamasında bu değerler hesaplanmamış, Wojgani ve Hanson’ın (2007) Extra Care Housing çalışmasına dayanarak mekanın özel, yarı genel ya da genel olduğu genel öngörü olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.1 Renk skalası

3. Çalışmada bilgiyi analiz etmede, Bartlett School, University College London tarafından geliştirilen UCL Depthmap programı kullanılmıştır. Bu program ile eksensel doğru haritaları çizilmiş, grafiksel ve matematiksel sonuçlar elde edilmiştir. Amaç, mekansal yapılanış ile sosyal ilişkilerin ifade edilmesidir. Eksensel doğru haritalarında matematiksel değerler, bir hat boyunca potansiyel hareketin tahmin edilmesinde en önemli ölçüt olan mekansal bütünleşme değeriyle ifade edilmektedir. İşlenmiş tüm eksensel doğru haritalarında, her doğrunun kendisine ait bir bütünleşme değeri vardır. Bütünleşme değerinin hesaplanması için önce aks haritasından bir doğru seçilir. Daha sonra aks haritasındaki tüm diğer doğrulara ulaşmak için tamamen veya kısmen kaç doğrunun daha kullanılması gerektiği bulunur. Çalışmada eksensel doğru haritaları, (R-n) bütünleşme değerlerine göre yorumlanmıştır.

Otellere ait grafiksel görüntüler, plan düzleminde insanların dolaşım esnasında görebildikleri en uzak mesafeyi tanımlayarak çizilen eksensel doğruların, bütünleşme değerlerine göre değişimini göstermektedirler. Analizlerde bütünleşme değeri yüksek hatlar, grafiklerde daha sıcak renklerle ifade edilmektedirler. Buna göre kırmızı olan hat bütünleşme değeri en yüksek hat olup, kırmızı hattı sırasıyla turuncu ve sarı hat izlemektedir. Yeşil ve mavi renk hatları ise bütünleşme değeri düşük hatları temsil etmektedir. Planlar analiz edilirken farklı kotların ilişkileri, düşey sirkülasyon elemanları bağlanarak kurulmuştur. Böylece farklı kotlardaki analizlerin tek sistem olarak çalışması sağlanmıştır.

4.1 Mekan Dizim Analizleri

Yüksek bütünleşme değerlerine sahip hatlar; hareketin ve karşılaşmanın en fazla, mahremiyet düzeyinin ise en düşük olduğu mekanları işaret ederler. Tasarımda yapılan çeşitli fiziksel yöntemlerle, sınırlar ve ara yüzler oluşturularak bu mekanlarda optimum mahremiyet düzeyi elde edilir. Çalışmanın konusunu oluşturan; iki farklı kullanıcı tipi bulunan otellerde, sürekli kullanıcılar ile misafirlerin kullandığı alanlar, sadece misafirlerin kullandığı alanlarda ya da sadece sürekli kullanıcıların birbirleri arasındaki mahremiyet kontrolü, önemli bir tasarım problemidir.

Araştırmanın bu bölümünde otellerin, mekansal organizasyonlardaki farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir. Bununla beraber mekansal organizasyonda, mahremiyet düzeylerinin kontrolünde sınır ve ara yüz oluşturan fiziksel yöntemler ortaya konmuştur. Bu amaçla, iki farklı dönem otellerine uygulanan mekan dizim analizlerinden elde edilen sayısal veriler ile mekanlar hareket yoğunluğuna göre sıralanmıştır. Bu sıralama mahremiyet düzeyi kontrol mekanizmalarının belirlenmesi için önemlidir.

4.1.1 1950 Dönem Otelleri Mekan Dizim Analizleri

4.1.1.1 İstanbul Hilton Oteli (1954) Mekan Dizim Analizi

İstanbul Hilton Oteli, Türkiye'nin ve İstanbul'un ilk beş yıldızlı otelidir. Otel; 1950'lerde İstanbul'da turizmi geliştirme çabaları kapsamında, Henri Prost planına göre belirlenen 2 No.lu Park'ta, İnönü Gezisi olarak anılan yeşil alandan koparılan alan üzerine inşa edilmiştir. Tasarımı ise SOM Grubu olarak bilinen Amerikalı mimarlar, Skidmore, Owings ve Merrill'e aittir. Bu mimarların yerel danışmanlığını Sedat Hakkı Eldem üstlenmiştir (Şekil 4.2).

Otel, 2. Ulusal Mimarlık Döneminin kapanışını örnekleyen yapılar arasındadır. 1952 yılında yapı; 21x100 m boyutundaki bir dikdörtgenler prizması biçiminde, toplam 258 odalı 8 yatak katı ile resepsiyon, lobi, oturma salonları ve restoranlar, yönetim, servis hacimlerini barındıran 3 kattan oluşmaktadır. Ancak, otel zaman içerisinde yenilemeler geçirmiştir. Tez çalışmasını oluşturan mekansal analizlerde, Hilton Oteli 1952 yılı projeleri ele alınmıştır. İstanbul Hilton Oteli mekansal analizi şu şekildedir:

Şekil 4.2 İstanbul Hilton Oteli

Eksensel doğru haritalarında, yüksek bütünleşme değerine sahip hatların sıcak renklerle ifade edildiği daha önce belirtilmiştir. Bu değerdeki hatlar en fazla karşılaşma olan, en sık mekanları işaret ederler. Haritada, soğuk renklerle ifade edilen hatlar ise düşük bütünleşme değerindeki hatları göstermektedir. Bu hatlar mahremiyetin en fazla olduğu, en derin mekanlar üzerindedir.

Otelin eksensel doğru haritasında kırmızı ile ifade edilen, en yüksek bütünleşme değerindeki hatlar; 110 (Rn: 1,44082), 194 (Rn:1,37914), 195 (Rn:1,37914), 139 (Rn:1,35463) referans numaralı hatlardır. Bu hatlar alt teras katta, personele ait koridor; zemin katta ise düşey sirkülasyon elemanları üzerindedir.

Haritada turuncu ile ifade edilen ikincil bütünleşme değerine sahip hatlar; zemin kattaki 0 (Rn:1,31198), 38 (Rn:1,29085) ve 205 (Rn:1,2829) referans numaralı hatlardır. Bu hatlar giriş-lobi-avlu etrafındaki koridorların bağlantılarını sağlamaktadırlar.

Üçüncül bütünleşme değerindeki hatlar, haritada sarı ile ifade edilen 39 (Rn:1,15324) ve 37 (Rn:1,18108) referans numaralı hatlardır. Bu hatlar, zemin katta tasarlanan lobi ile bar üzerinde yoğunluk kazanmaktadır. Mutfak üzerindeki, 152 (Rn:1,12618) numaralı hatta bu değerdedir.

Haritada dördüncü bütünleşme değerindeki hatlar, yemek salonu üzerindedir. Bu hatların bütünleşme değerleri 1,06081 (209 numaralı hat) ve 0,987406 (143 numaralı hat) arasındadır. Bu değerleri; haritada turkuaz ile mavi renkte gösterilen hatlar izlemektedir. Bu hatlar, sistemin en derin ve en ayırışık mekanları olan idari mekanlar, personel soyunma, çamaşırlık, teras bar üzerindedir.

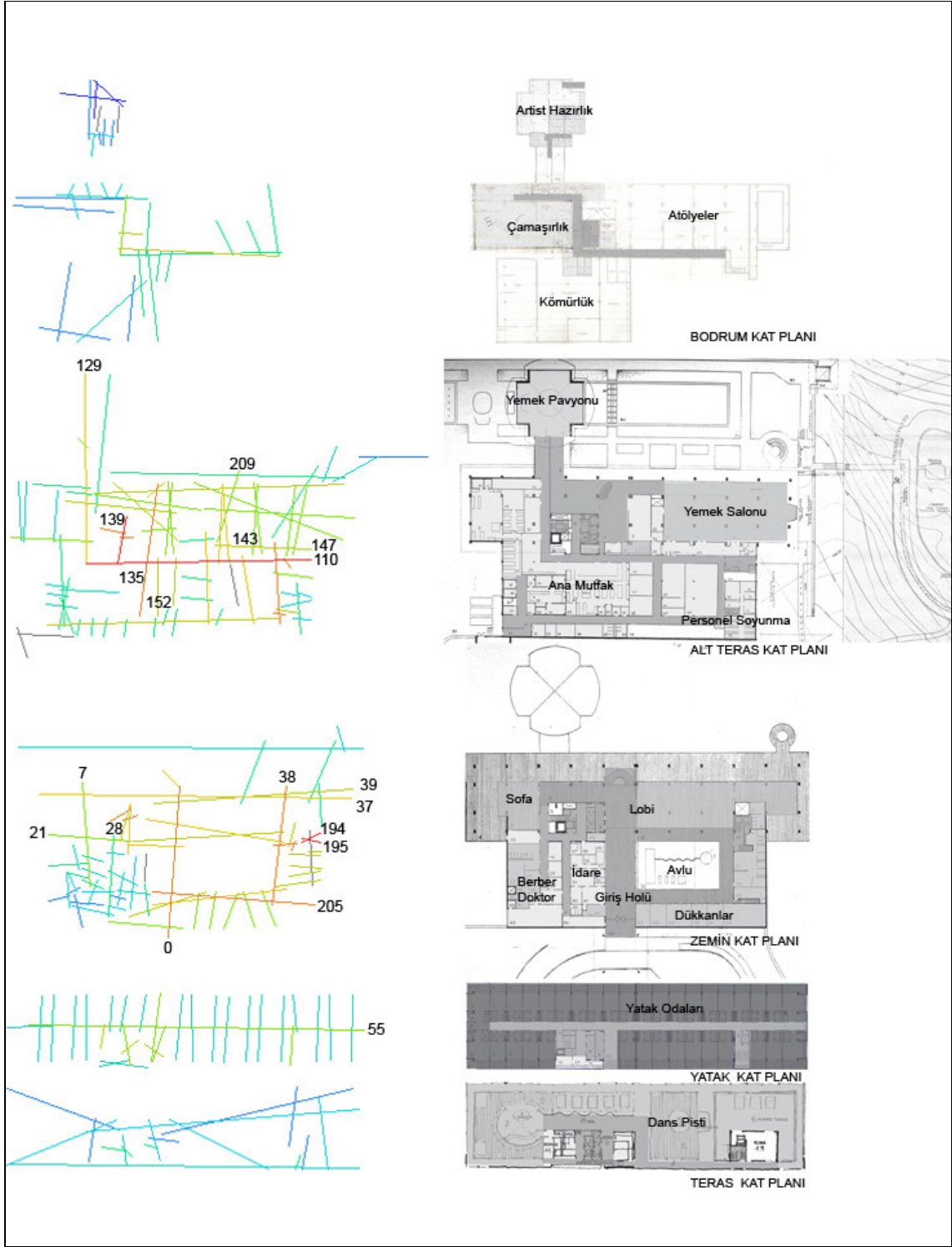
Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal değerler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Servis koridoru, düşey sirkülasyon elemanları
2. Giriş, çarşı
3. Lobi, mutfak
4. Yemek salonu
5. Yemek pavyonu, yatak odaları
6. Depolar, idare, personel soyunma, çamaşırlık (Harita 4.1).

Otelin giriş holü ile çarşı bölümleri, konaklayanların en çok karşılaştıkları ve en sık mekanlardır. Lobi, ikinci derecede hareketin gerçekleştiği mekandır. Yatak odaları ise misafirlerin kullandığı en derin mekanlardır. Bu bağlamda, Hilton Oteli'nde genelden özele doğru mekansal kademelenme söz konusudur.

Otelde mahremiyet düzeyi kontrolünde, tasarımda oluşturulan fiziksel yöntemler ise şunlardır:

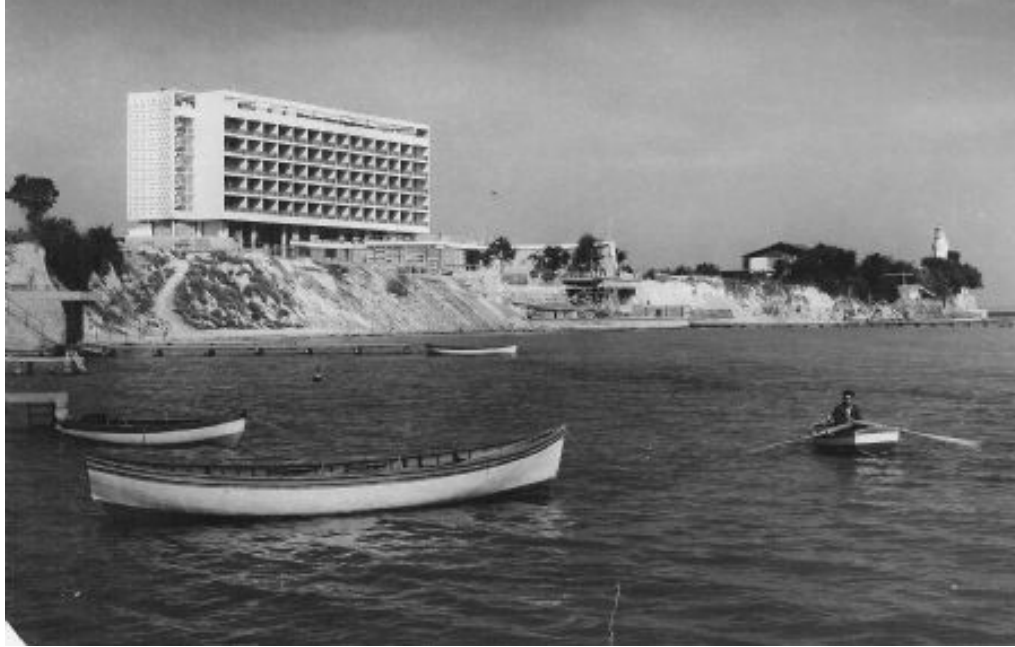
- Sürekli kullanıcılar arasındaki mahremiyetin kontrolünde, hiyerarşik düzen göz önüne alınmıştır. Personele ait mekanlar, alt teras katta tasarlanırken; idareye ait mekanlara, zemin katta yer verilmiştir. Bununla beraber, hareket yoğunluğuna göre idari mekanlar, otelde mahremiyet düzeyi en yüksek ve en derin mekanlar arasındadır.
- Otelin alt teras katı ile zemin katında, farklı kullanıcı gruplarına ait mekanlar iç içe tasarlanmıştır. Bu kullanıcı grupları arasında ara yüz; koridorlar ve geçiş mekanları tasarımı ile oluşturulmuştur. Wojgani ve Hanson (2007), koridorlarda oluşturulan yön değişimlerinin; derinliği artırdığını, görünürlüğü dağıttığını ve mahremiyetin kontrolünü sağladığını belirtmiştir. Otelde 21, 7, 28 referans numaralı görüş hatları üzerindeki koridorların yön değişimiyle oluşturulan ara yüzler; zemin katta lobi ile idari mekanlar arasında sınır oluşturmuştur. Ayrıca alt teras katta personel bölümü ile yemek bölümü arasında tasarlanan geçiş mekanı (147 numaralı görüş hattı üzerindeki mahal), bu mekanlar arasında oluşturduğu sınır ile önemlidir.

Harita 4.1 İstanbul Hilton Oteli Eksensel Doğru Haritası

4.1.1.2 Çınar Otel (1954) Mekan Dizim Analizi

Çınar Otel, 1958 yılında Bekercan Şirketi tarafından Yeşilköy’de yaptırılmıştır. Mimarları; Rana Zipci, Ahmet Akın ve Emin Ertam’dır. Otel, işletmeye açıldığı 1958 yılından bugüne kadar yenilemeler geçirmiştir. Açıldıktan iki yıl sonra yatak bloğu; ilerleyen yıllarda sinema ve toplantı odalarından oluşan blok, mevcut yapıya eklenmiştir. Tez çalışmasını oluşturan mekansal analizlerde, Çınar Oteli’nin ilk işletmeye açıldığı 1958 yılı projeleri ele alınmıştır. Bu dönemdeki projeye göre, inşaat alanı 9327 m²’dir. Otel zemin katında giriş holü, resepsiyon, çarşı, bar, asma kat, dinlenme, çay ve merasim salonları, bahçe ile aynı kotta olan bodrum katta ise lokanta-gazino, pavyon ve mutfak, çamaşırlık tasarlanmıştır. Üst katlarda, otelin yatak odaları yer almaktadır. Bu kısımda 110 tek oda, 2 adet üçer odalı büyük süit, 8 adet ikişer odalı süit bulunmaktadır. Teras katı ise personel yatak odalarından ve oyun salonundan oluşmaktadır (Şekil 4.3). Otelin mekansal analizi ise şu şekildedir:

Şekil 4.3 Çınar Otel

Otelin eksensel doğru haritasında kırmızı ile gösterilen, birincil bütünleşme değerindeki hatlar: Giriş holü ile ana sirkülasyonu birbirine bağlayan 87 (Rn: 1,34249) numaralı hat, lobi ile ana sirkülasyonu bağlayan 46 (Rn:1,29455) numaralı hat ve personel düşey sirkülasyonunu sağlayan 83 (Rn:1,3309) numaralı hattır.

Haritada turuncu ile ifade edilen 30 (Rn:1,25245), 28 (Rn:1,23241), 89 (Rn:1,20824), 31 (Rn:1,20824) numaralı hatlar ikinci bütünleşme değerindedir. Bu hatlar; bar-telefon-berber-

çarşı-resepsiyon bağlantısını sağlayan giriş holü üzerindedir. 47 (Rn:1,21415) numaralı hat üzerindeki, konaklama birimlerinin açıldığı koridorda da hareketlilik yoğundur. Bu sonuç, mimari projede konaklama birimlerinin bulunduğu koridorların uzun tutulması ile ilgilidir.

Oteldeki üçüncül bütünleşme değerindeki hatlar; lobiden geçen 105 (Rn:1,19651),113 (Rn:1,12446),43 (Rn: 1,12037) numaralı hatlar, pavyonu zemin kata bağlayan geçiş mekanı üzerindeki 12 (Rn:1,17821) numaralı hat, düşey sirkülasyondan geçen 114 (Rn:1,19188) numaralı hat ve lokantayı zemin kata bağlayan 29 (Rn:1,09645) numaralı hatlardır.

Haritadaki renk yoğunluğuna göre yatak odaları, personele ait mekanlar ve teras katta bulunan hobi mekanları düşük bütünleşme değerindedir. Bu bağlamda bu mekanlar derinlikleri fazla mahremiyet düzeyleri ise yüksektir. Çamaşırlık ve mutfak üzerindeki hatların bütünleşme değerleri 1; konaklama birimlerinde 0,95; idari bölümlerde 0,82; personel soyunma birimlerinde ve depolarda 0,74; oyun salonunda 0,73 civarındadır.

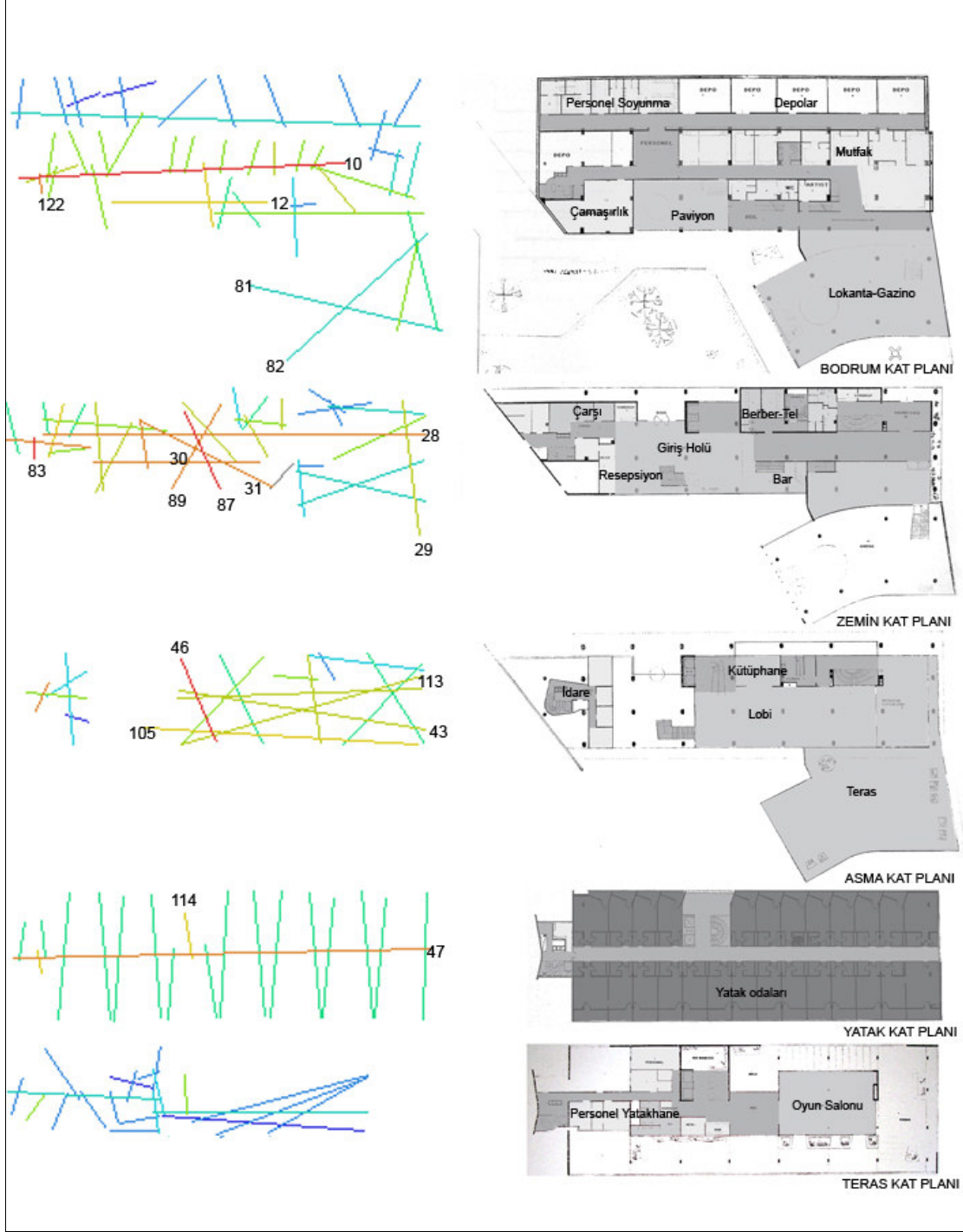
Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Düşey sirkülasyon elemanları
2. Giriş, çarşı
3. Lobi, pavyon, lokanta-gazino
4. Çamaşırlık, mutfak
5. Yatak odaları, idare
6. Personel soyunma, depolar, oyun salonları (Harita 4.2).

Otelde konaklayanların en çok karşılaştığı mekanlar, giriş holü ve çarşıdır. Bu mekanları lobi, pavyon ve gazino izlemektedir. Yatak odaları ise mahremiyetin yüksek olduğu mekanlar arasındadır. Bu bağlamda Çınar Otel’de mekansal kademelenme söz konusudur.

Otelde mahremiyet düzeyi kontrolünde, tasarımda oluşturulan fiziksel yöntemler ise şunlardır:

- Sürekli kullanıcılar arasında ara yüz; personel ile sınır oluşturacak şekilde, idari bölümlerin asma katta tasarımıyla sağlanmıştır.
- Otelde sürekli kullanıcılar ile misafirlere ait mekanlar arasındaki ara yüz; zemin katta giriş holü, birinci katta ise galeri tasarımıyla oluşturulmuştur. Personel yatakhaneleri ve oyun salonu aynı katta tasarlandığı teras katta; koridorlarda oluşturulan dönüşlerle, mahremiyet kontrol edilmiştir.
- Misafirlere arasındaki ara yüz; bu kullanıcı grubuna ait mekanların farklı katlarda tasarımıyla oluşturulmuştur. Lokantanın bodrum katta, giriş holünün zemin katta, lobinin asma katta tasarımı oluşturulan sınırlar gibi.

Harita 4.2 Çınar Otel Eksensel Doğru Haritası

4.1.1.3 Divan Oteli (1955) Mekan Dizim Analizi

Divan Oteli, 1955 yılında Vehbi Koç tarafından Taksim, Elmadağ'da yaptırılmıştır. Otelin en önemli özelliği, tamamen yerli sermaye ve iş gücüyle inşa edilmiş olmasıdır. Hizmete girdiği yıllarda oldukça önemli siyasi toplantılara, iş görüşmelerine, dernek buluşmalarına ve cemiyet hayatının önemli olaylarına sahne olmuştur (Şekil 4.4). Binanın inşaatı, Ankara'dan İstanbul'a seyahat eden Vehbi Koç tarafından satın alınan arazide, Koç ailesinin konaklaması için bir misafirhane projesi geliştirilmesiyle başlamıştır. Divan Oteli başlangıçta alt katı dükkan, bir katı Koç ailesinin konaklayacağı, üst katları ise kiraya verilebilecek bir yapı olarak tasarlanmıştır. Zamanla ağırlanacak misafirlerin artması ve işlerin büyümesi nedeniyle tamamen misafirhane olarak kullanılabilen bir yapı olmasına karar verilmiştir. Ancak ortaya çıkan misafirhane binasının yetersiz kalması endişesiyle bir otel modeli geliştirilmiş ve Divan Oteli inşa edilmiştir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Divan Oteli

Otelin proje ve kontrol mimari Rükneddin Güney'dir. Bir bodrum, bir zemin, bir asma ve yedi yatak odası katından oluşmaktadır. Bodrum katta; mutfak, ofis, soğuk hava depoları, personel soyunma odaları, çamaşırılık, kalorifer, şeker ve pasta imalathanesi tasarlanmıştır. Zemin kat; antre holü, resepsiyon, müdüriyet, muhasebe, santral, telefon kabinleri, plak odası, erkek-kadın berber, bar ve pastaneden oluşmaktadır. Asma katta ise büyük salon, Şark köşesi, yemek salonu ve özel salonlar vardır. Otel, ilerleyen yıllarda yanında bulunan Ünver Oteli bünyesine katmıştır. 2008 Kasım ayı itibariyle, yerine yeni bir otel binası yapılacağı gerekçesiyle yıkılmıştır. Tez çalışmasını oluşturan mekansal analizlerde, Divan Oteli'nin ilk işletmeye açıldığı 1955 yılı projeleri ele alınmıştır. Otelin mekansal analizi ise şu şekildedir:

Eksensel doğru haritası verileri; 47 (Rn:1,09908), 41 (Rn:1,07477), 45 (Rn:1,05916) ve 34 (Rn:1,05916) referans numaralı hatların birincil bütünleşme değerinde olduğunu göstermektedir. Haritada kırmızı ile gösterilen bu hatlar, personele ait düşey sirkülasyon mekanları ile personel-giriş holü-idari bölüm bağlantısını sağlayan koridor üzerindedirler.

Otelde ikincil bütünleşme değerinde, haritada turuncu ile ifade edilen hatlar; bodrum kat personel düşey sirkülasyonundan geçen 61 (Rn:1,02204) numaralı hat, giriş holü ile misafirler düşey sirkülasyon elemanı üzerindeki 40 (Rn:1,00559) numaralı hat ve asma katta düşey personel sirkülasyonunu sağlayan 30 (Rn:1,001966) numaralı hattır.

Haritada üçüncül bütünleşme değerindeki hatlar, zemin ve asma katta yoğunluk kazanmaktadır. Sarı renkle ifade edilen bu hatlar; zemin katta giriş holü, resepsiyon, bar üzerinde, asma katta yemek salonu üzerindedir. Ayrıca 55 (Rn:0,856033) numaralı, idareden geçen hatta bu değerdedir.

101 (Rn:0,711273) ve 28 (Rn:0,655822) numaralı hatlar üzerindeki büyük salon ile şark salonu, hareketliliğin dördüncü seviyede olduğu mekanlardır. Bütünleşme değerlerinin 0,65 civarında olduğu hatlar üzerindeki konaklama birimleri, 76 (Rn:0,6178) numaralı hat üzerindeki personel soyunma, 81 (Rn:0,684559) hat üzerindeki çamaşırlık ve 92 (Rn:0,712432) ile 91 (Rn:0,712432) hat üzerindeki ana mutfak, beşinci bütünleşme değerine sahip hatlar üzerindeki mekanlardır. Oteldeki en derin mekan ise pastane mutfağıdır.

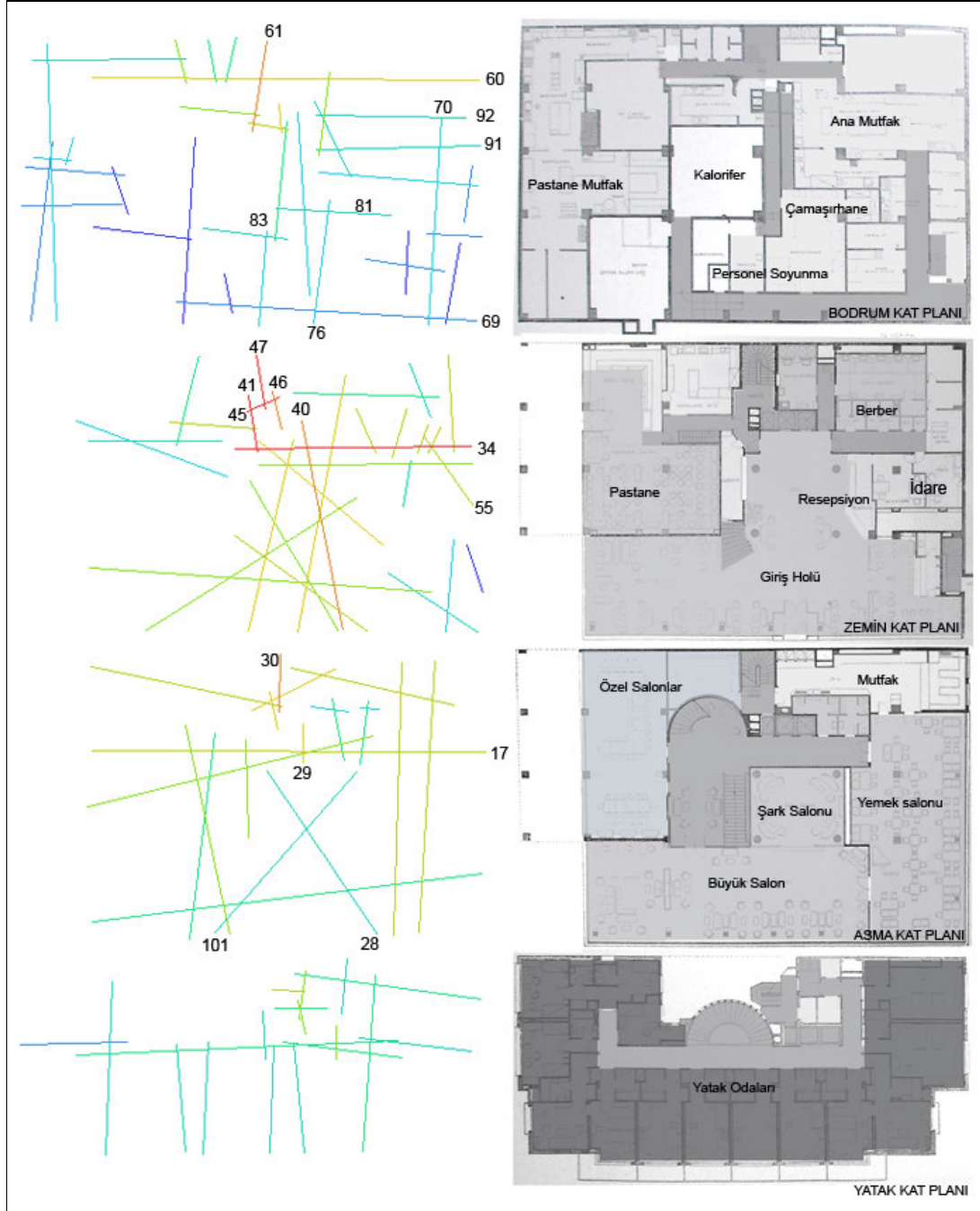
Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza doğru

1. Personel düşey sirkülasyon elemanları
2. Personel ve konaklayanlara ait düşey sirkülasyon elemanları
3. Giriş holü, berber, yemek salonu, idare
4. Büyük salon, şark salonu
5. Yatak odaları, mutfak, çamaşırlık, personel soyunma
6. Pastane mutfak, bodrum kat koridorlar olarak özetlenebilir (Harita 4.3).

Divan Otel'i'nin mekansal organizasyonunda hareketliliğin en fazla olduğu mekanlar, düşey sirkülasyon elemanlarından oluşan geçiş mekanlarıdır. Otelde giriş holü ve yemek salonu bölümleri, misafirlerin en çok karşılaştıkları mekanlardır. Bu mekanları, büyük salon ve şark salonu izlemektedir. Yatak odaları, misafirlerin kullandığı en derin mekanlardır.

Otelde mahremiyetin kontrolünde, tasarımda oluşturulan fiziksel yöntemler ise şunlardır:

- Sürekli kullanıcılara ait mekanlarda, idari bölüm zemin katta tasarlanmıştır. Böylece diğer personel ile arasındaki ara yüz sağlanmıştır. Bununla beraber personel ait mekanların tasarlandığı otel bodrum katında; 83, 69, 70 numaralı hatların geçtiği koridorlarda yapılan yön değişiklikleri ile sürekli kullanıcılar arasında ara yüz oluşturulmuştur.
- Misafirler ile personel arasındaki ara yüz, farklı kullanıcılara ait mekanların, farklı katlarda tasarımıyla sağlanmıştır.

Harita 4.3 Divan Oteli Eksensel Doğru Haritası

4.1.2 Son Dönem Otellerinin (2000 sonrası) Mekan Dizim Analizleri

4.1.2.1 İstanbul Marriott Otel Asia (2002) Mekan Dizim Analizi

İstanbul Marriott Otel Kozyatağı'nda; Carrefour Alışveriş Merkezi, E-5 ve TEM otoyolları arasındaki üçgende yer almaktadır. Büyükhanlı Grubu'nun Ankara'da Büyükhanlı Park Hotel & Residence ile beraber ikinci turizm yatırımıdır. Bu otel, İstanbul Anadolu yakasında ilk uluslararası oteli olması ile önemlidir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 İstanbul Marriott Otel Asia

Mimarı Tuncay Çavdar'dır. Otel, 47.500 m² inşaat alanında, 5 katı otopark olmak üzere 26 kat olarak tasarlanmıştır. Zemin katında resepsiyon, lobi, dükkanlar, restoran ve hazırlık mutfakı bulunmaktadır. Birinci kat 1000 kişi kapasiteye kadar 3 balo salonu, 8 toplantı salonu ve fuayeden oluşmaktadır. İkinci katta otele ait idari ofislerle, Büyükhanlı Şirketine ait idari ofisler tasarlanmıştır. Üçüncü kat, açık- kapalı havuz ve sağlık (fitness) bölümleri için ayrılmıştır. Bodrum katlarda ise mutfak, personele ait mekanlar, depo, teknik bölümler, çamaşırhane ve otopark tasarlanmıştır. Otelde 19'u süit olmak üzere, toplam 238 oda vardır. Otelin tasarlandığı yapıda özel bir mağazanın varlığı söz konusudur. Mağaza, mekansal analizlerde otelle bağlantısı olmadığı için dikkate alınmamıştır. İstanbul Marriott Otel'in mekansal analizi şu şekildedir:

Eksensel doğru haritasına göre kırmızı ile gösterilen, bütünleşme değerleri en yüksek hatlar; 401 (Rn:1,30128), 62 (Rn:1,28859), 269 (Rn:1,26898) numaralı hatlardır. Bu hatlar birinci bodrum, zemin ve birinci katlardaki (toplantı katı) genel/ortak düşey geçiş mekanları üzerindedir.

Otelde birinci katta bulunan, 66 (Rn:1,17683) numaralı ve 100 (Rn:1,16265) numaralı fuayeden geçen hatlar; 53 (Rn:1,17243) numaralı zemin kat-birinci kat düşey sirkülasyon geçiş hattı ikinci bütünleşme değerindeki hatlardır. Zemin katta, giriş holü-resepsiyon bağlantısını sağlayan 5 (Rn:1,15145) numaralı hatta bu değerdedir.

Haritada sarı ile ifade edilen ve bütünleşme değerleri 1,10726 ile 0,940843 arasında değişen üçüncül bütünleşme değerine sahip hatlar, zemin katta giriş holü ve lobide; birinci katta toplantı ve balo salonları fuayesi ile balo salonunda yoğunlaşmıştır. Bu değerleri mutfak ve restoranlardan geçen hatlar izlemektedir. Otelde en düşük bütünleşme değerlerine sahip hatların işaret ettiği, en derin mekanlar; sağlık bölümü, depolar, idari odalar, personel soyunma, yatak odaları, teknik bölümler ve kuafördür.

Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza doğru,

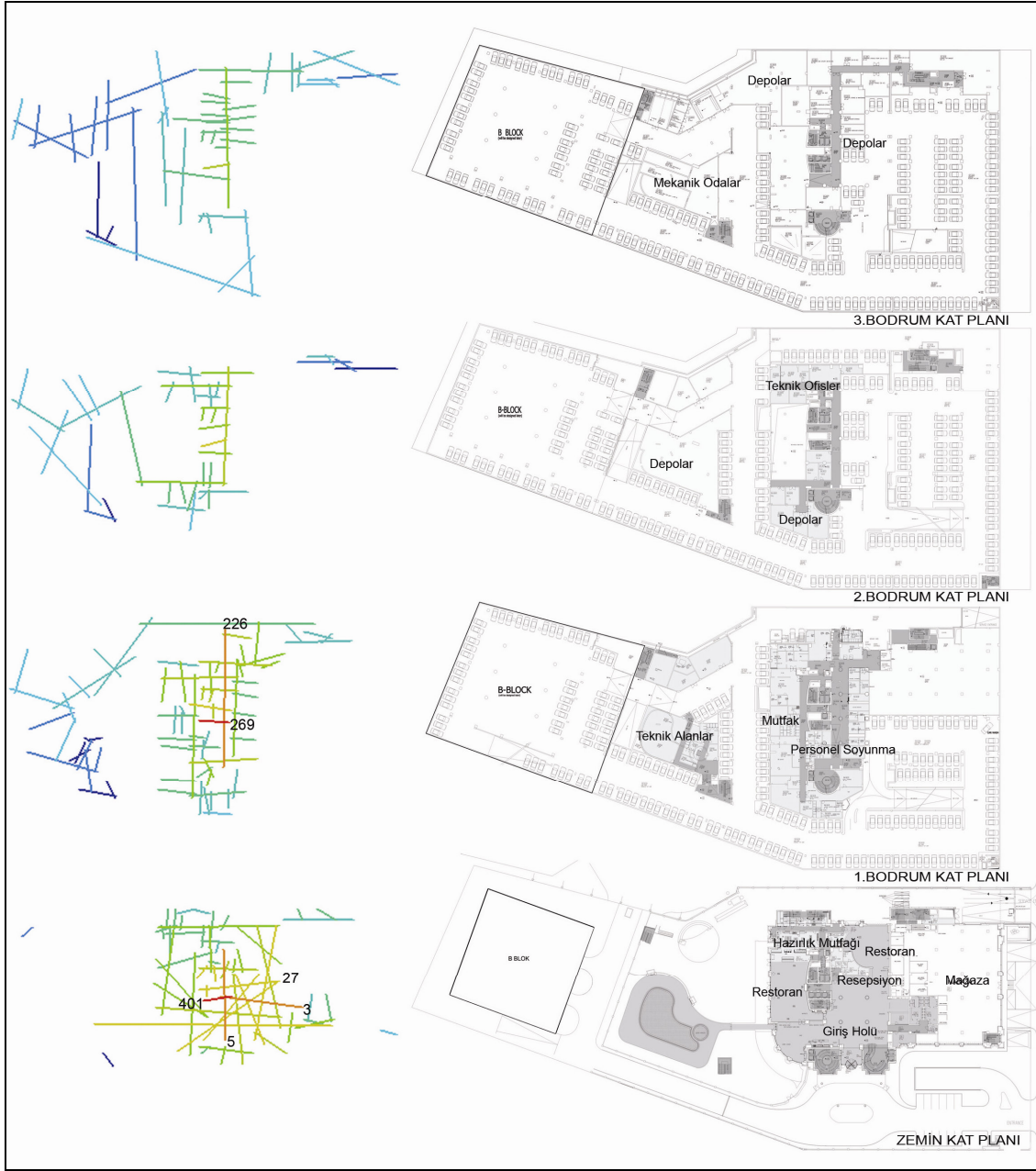
1. Düşey sirkülasyon elemanları
2. Zemin ve giriş kattaki sirkülasyon hatları
3. Giriş holü, lobi, fuaye, balo salonu
4. Mutfak, restoranlar
5. İdari odalar, toplantı odaları, sağlık bölümü, depolar, personel soyunma
6. Yatak odaları, teknik bölümler, kuaför şeklinde sıralanmaktadır (Harita 4.4 – 4.5).

Otelde misafirler arasındaki sosyal organizasyonda, en çok karşılaşma sirkülasyon mekanları, giriş holü, lobi ve toplantı katı fuayesindedir. Bu mekanları restoranlar ile toplantı salonları izlemektedir. Sağlık bölümü, kuaför, yatak odaları, misafirlerin kullandığı en derin mekanlardır.

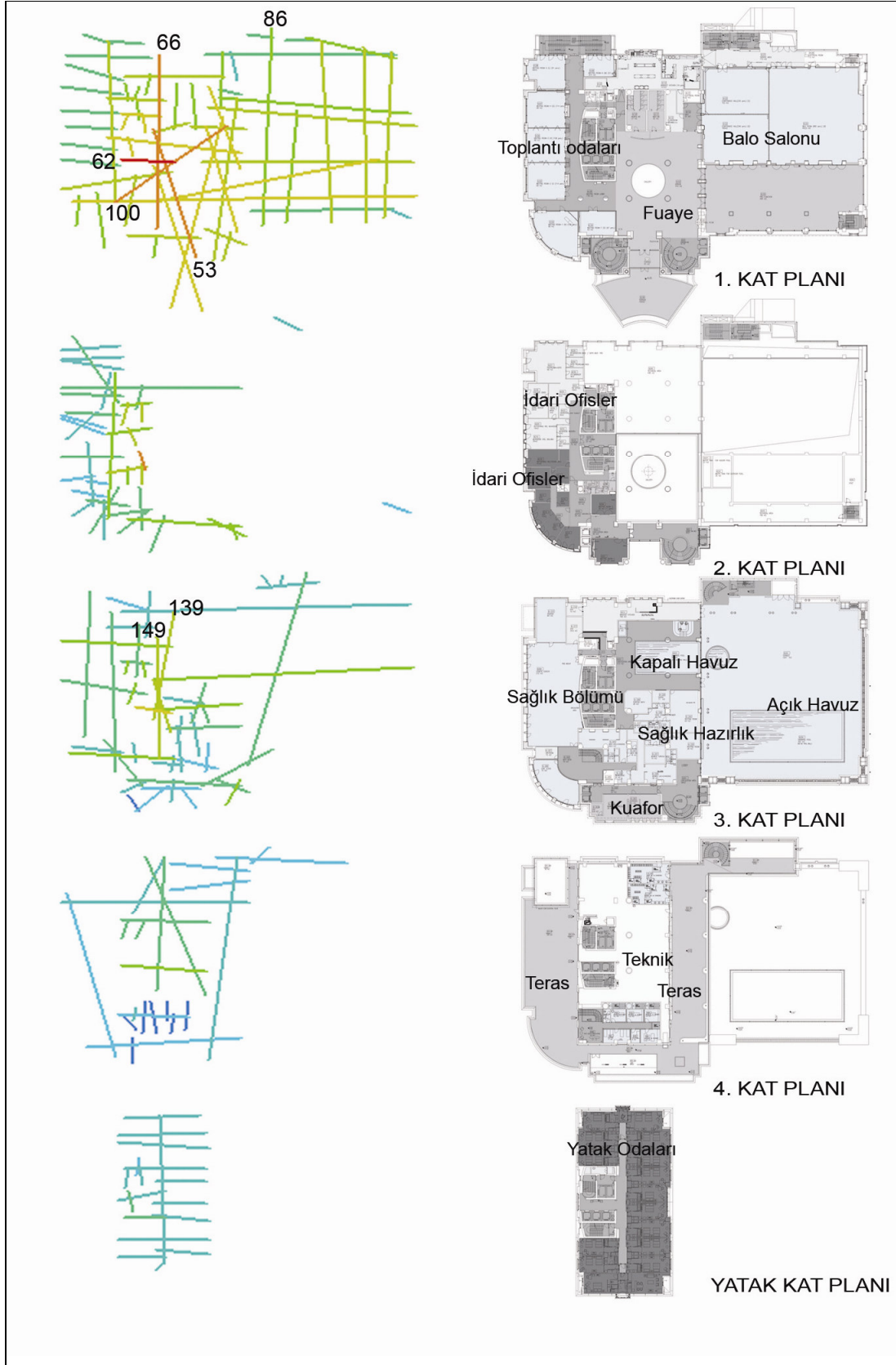
Marriott Otel’de mahremiyetin kontrolü için tasarımda geliştirilen fiziksel yöntemler ise şunlardır:

- Otelde farklı kullanıcı gruplarına ait mekanlar, farklı katlarda tasarlanarak sınırlar oluşturulmuştur. Bu kullanıcı gruplarına ait mekanların, aynı katta tasarlanması zorunlu olduğu durumlarda ise tasarlanan bağlantı mekanları ile sınır sağlanmıştır. Zemin katta restoranlar ile hazırlık mutfağı arasında oluşturulan ara mekan tasarımı gibi.
- Otelde misafirler arasındaki sosyal organizasyonda, koridorlar ve bağlantı mekanları ile oluşturulan sınırlar önemlidir. Birinci katta, koridorlardaki yön değişimiyle hareketin yoğun olduğu fuaye ile toplantı odaları arasında; zemin katta ise lobi ve restoranlar arasında tasarlanan bağlantı mekanları ile sınırlar oluşturulmuştur. Ayrıca,

toplantı odalarının, sağlık bölümünün, lobinin, yatak odalarının farklı katlarda tasarımı ile misafirler arasında ara yüzler kesin bir çizgiyle ayrılmışlardır.

Harita 4.4 Marriott Oteli Eksensel Doğru Haritası (Bodrum ve zemin katlar)

Harita 4.5 Marriott Otelі Eksensel Doğru Haritası (1.-4. ve yatak katları)

4.1.2.2 Grand Cevahir Hotel (2003) Mekan Dizim Analizi

Grand Cevahir Hotel, Şişli’de yer almaktadır. Yatırımı, taahhütü Cevahir Holding tarafından gerçekleştirilen otel, 2002 yılında hizmete girmiştir. Türkiye’nin ilk kongre oteli olması ile önemlidir.

Otelin zemin katı giriş holü, lobi, resepsiyon, yönetim ve restoranlardan oluşmaktadır. Birinci bodrum katta ise misafirler için açık ve kapalı yüzme havuzları, sağlık bölümü ve sosyal organizasyonlar için özel olarak tasarlanmış beş yıldızlı salonlar yer almaktadır. Toplam 2.500 m² alanı ve 8,65 m tavan yüksekliği ile Cevahir Balo Salonu Avrupa’nın ve Türkiye’nin en büyük balo salonudur. Ana mutfakta yine bu katta tasarlanmıştır. Otel; 4 kral dairesi, 7 idari köşe suit, 4 sigara içilmeyen suit, 36 köşe suit, 270 standart oda ve 2’si özürllüler için olmak üzere toplam 323 odaya sahiptir. Bodrum katlarda; personele ait mekanlar, otopark, teknik alanlar ve depolar yer almaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Grand Cevahir Otel

Grand Cevahir Otel’in bulunduğu yapı, otel dışında ofis bloğu ve alışveriş merkezinden oluşmaktadır. Ancak otelin mekansal analizinde, ofis bloğu ve alışveriş merkezine ait planlar ele alınmamıştır. Grand Cevahir Hotel’in mekansal analizi şu şekildedir:

Eksensel doğru haritasına göre kırmızı ile ifade edilen, en yüksek bütünleşme değerindeki hatlar; birinci bodrum kattaki 92 (Rn:1,31321), 90 (Rn:1,22754), 100 (Rn:1,27114), 153 (Rn:1,28185), 156 (Rn:1,24939) referans numaralı hatlardır. Ayrıca zemin kattaki 54 (Rn:1,22837), 37 (Rn:1,28275), 152 (Rn:1,27025) ve 67 (Rn:1,22589) numaralı hatlarda bu değerdedir. Bu hatlar, toplantı bölümü fuayesi ile bağlantı ve geçiş mekanlarını işaret etmektedirler. Diğer bir deyişle, otelde koridorlar ile zemin kat-bodrum kat bağlantı mekanları, hareketin yoğun ve karşılaşmanın fazla olduğu mekanlardır.

Otelde ikinci bütünleşme değeri yüksek hatlar; 61 (Rn:1,18376), 38 (Rn:1,14802), 303 (Rn:1,15822), 28 (Rn:1,13025) 181 (Rn:1,1716) referans numaralı hatlardır. Bu hatlar lobi-ana düşey sirkülasyonu, toplantı odaları-ana koridor, personel-ana koridor, restoran-lobi ve çok amaçlı salonlar-fuaye bağlantılarını sağlayan geçiş koridorları üzerindedir.

Haritada sarı ile ifade edilen üçüncül bütünleşme değerindeki hatlar; giriş holü, lobi, restoranlar, balo salonu, toplantı salonu ve bodrum kat-zemin kat personel düşey sirkülasyon mekanlarında yoğunluk kazanmaktadır. Bu değerleri haritada yeşil ile ifade edilen; sahne arkası ve konaklama birimlerini bağlayan koridorlar üzerindeki hatlar izlemektedir. Otelde idari bölümler, ana mutfak ve çamaşırhane üzerindeki hatlar, dördüncü bütünleşme değerindedir. Haritada mavi ile gösterilen en düşük bütünleşme değerine sahip hatlar ise oteldeki en derin mekanları işaret etmektedir.

Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza doğru,

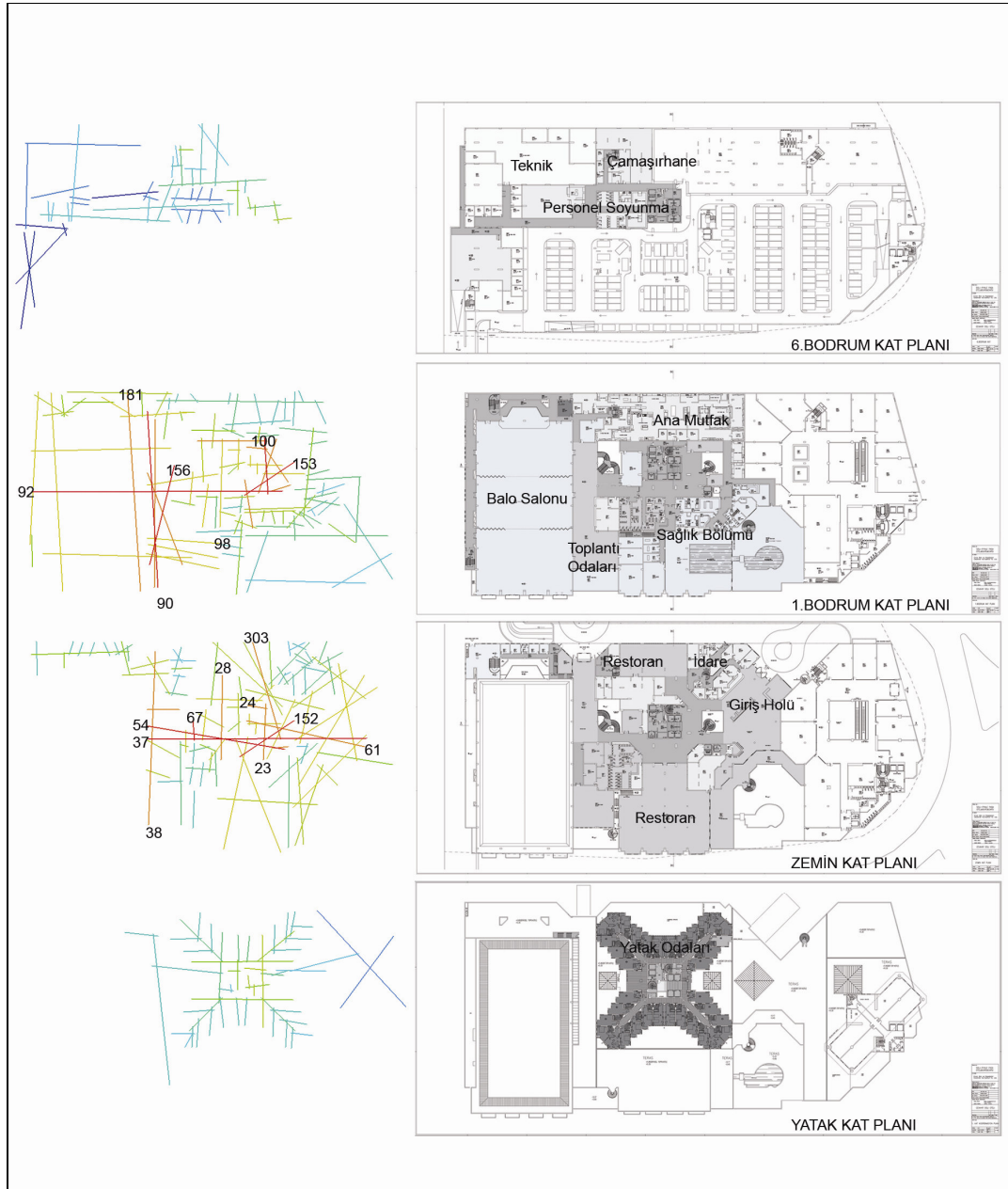
1. Bodrum ve zemin katta koridorlar, fuaye
2. Bodrum ve zemin katta koridorlar
3. Giriş holü, lobi, restoranlar, balo ve toplantı salonları
4. Sahne arkası, yatak odası koridorları
5. İdari bölüm, ana mutfak, çamaşırhane
6. Yatak odaları, personel soyunma, sağlık bölümü, teknik bölümler olarak sıralanmaktadır (Harita 4.6).

Cevahir Otel'in mekansal organizasyonunda, misafirlere ait mekanların iç içe tasarlanmış olduğu göze çarpmaktadır. Bununla beraber eksensel doğru haritaları; otelde hareketin, koridorlarda yoğun olduğunu işaret etmektedir. Wojgani ve Hanson (2007) koridorları genel bölge olarak tasarlamamanın, hareket için yüksek potansiyel ve düşük mahremiyet seviyesi sağladığını belirtmiştir. Cevahir Otel'de koridorlar, misafirlerin en çok karşılaştıkları mekanlardır. Ancak otelde çeşitli sınır ve ara yüzlerin tasarımıyla misafirler arasındaki mahremiyet kontrol edilmiştir. Tasarımda bu kontrolü sağlamak amacıyla uygulanan fiziksel yöntemler şunlardır:

- Birinci bodrum katta; balo salonu, toplantı odaları, sağlık bölümü aynı katta tasarlanmıştır. Misafirlere ait bu mekanlarda mahremiyet düzeyleri farklıdır. Otelin eksensel doğru haritası, bütünleşme değerleri yüksek hatların bu mekanların bağlantısını sağlayan koridorlar üzerinde olduğunu göstermektedir. Otelde farklı mahremiyet düzeyine sahip bu mekanları bağlayan koridorlarda, yapılan yön değişimleri ve bağlantı mekanları tasarımlarıyla, mahremiyet kontrol edilmiştir.

- Zemin katta; restoran, lobi, giriş holü ve toplantı salonları iç içe tasarlanmıştır. Otelin eksensel doğru haritası, bütünleşme değerleri yüksek hatların, bu mekanların bağlantısını sağlayan koridorlar üzerinde olduğunu göstermektedir. Hareketin yoğun olarak gözlemlendiği bu koridorlarda yapılan yön değişimleriyle sert sınırlar oluşturmuş, mahremiyet kontrol edilmiştir.

Otelde sürekli kullanıcılar ile misafirler arasındaki ara yüz ise farklı kullanıcılara ait mekanların farklı katlarda tasarımıyla sağlanmıştır. Bu mekanların iç içe olduğu zorunlu durumlarda ise tasarlanan geçiş mekanları ile istenen mahremiyet elde edilmiştir.

Harita 4.6 Cevahir Otel Eksensel Doğru Haritası

4.1.2.3 Hotel Ramada Plaza (2004) Mekan Dizim Analizi

Hotel Ramada Plaza, Şişli Pangaltı bölgesinde konumlanmaktadır. Otelin işletmesi, Ramada Zincirine aittir. Hotel Ramada Plaza, Kaya Grubu'nun Beylikdüzü'ndeki otelinden sonra İstanbul'da işlettiği 2. tesisidir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Hotel Ramada Plaza

Otelin zemin katı, giriş holü, kafe ve dükkanlardan oluşmaktadır. Lobi katında ise Pangaltı restoran, bu restorana ait servis mutfağı ile resepsiyon ve idari bölümler yer almaktadır. Birinci ile altıncı katlar arasında yatak odaları tasarlanmıştır. Balo salonu ve hazırlık mutfağı, sağlık bölümü yedinci kattadır. Otelde 162 lüks misafir odası ve 12 suit vardır. Bununla beraber, sekizinci katta 2 adet çatı katı (penthouse) suiti ve müdür suiti tasarlanmıştır. Havuzda bu kattadır. Otelde 5 adet bodrum kat vardır. İş toplantıları için tasarlanan salonlar ve otele ait ana mutfak birinci bodrum kattadır. Diğer bodrum katları ise otopark, çamaşırhane ve teknik bölümlerden oluşmaktadır. Otelin mekansal analizi ise şu şekildedir:

Otelin eksensel doğru haritası, en bütünleşik hatların geçiş mekanları üzerinde olduğunu işaret etmektedir. Bu mekanlar zemin, lobi ve yatak katlarında, 19 (Rn:1,07669), 17 (Rn:1,07669), 45 (Rn:1,1072), 46 (Rn:1,08107), 48 (Rn:1,11932), 240 (Rn:1,09173), 88 (Rn:1,08019), 91 (Rn:1,1026), 241 (Rn:1,07148) referans numaralı hatların geçtiği sürekli kullanıcılar ve misafirlere ait düşey sirkülasyon elemanları ile lobi katında 28 (Rn:1,12596) numaralı hattın geçtiği koridordur.

Haritada turuncu ile ifade edilen, ikinci bütünleşme değerindeki hatlar lobide yoğunlaşmıştır. Bu hatlar 57 (Rn:1,04535), 239 (Rn:1,05531), 56 (Rn:1,00502) numaralı hatlar ile Pangaltı restoran-lobi restoranı bağlantısını sağlayan 49 (Rn:1,05699) numaralı hattır. Yedinci katta sağlık bölümü-düşey sirkülasyon-balo salonu bağlantısını sağlayan koridor hattı (93), düşey sirkülasyon elemanları üzerindeki 95, 96, 102 referans numaralı hatlar; birinci bodrum katta sürekli kullanıcılar ve misafirlere ait düşey sirkülasyon elemanları üzerindeki hatlarda bu değerdedir (174, 177, 178, 180 referans numaralı hatlar).

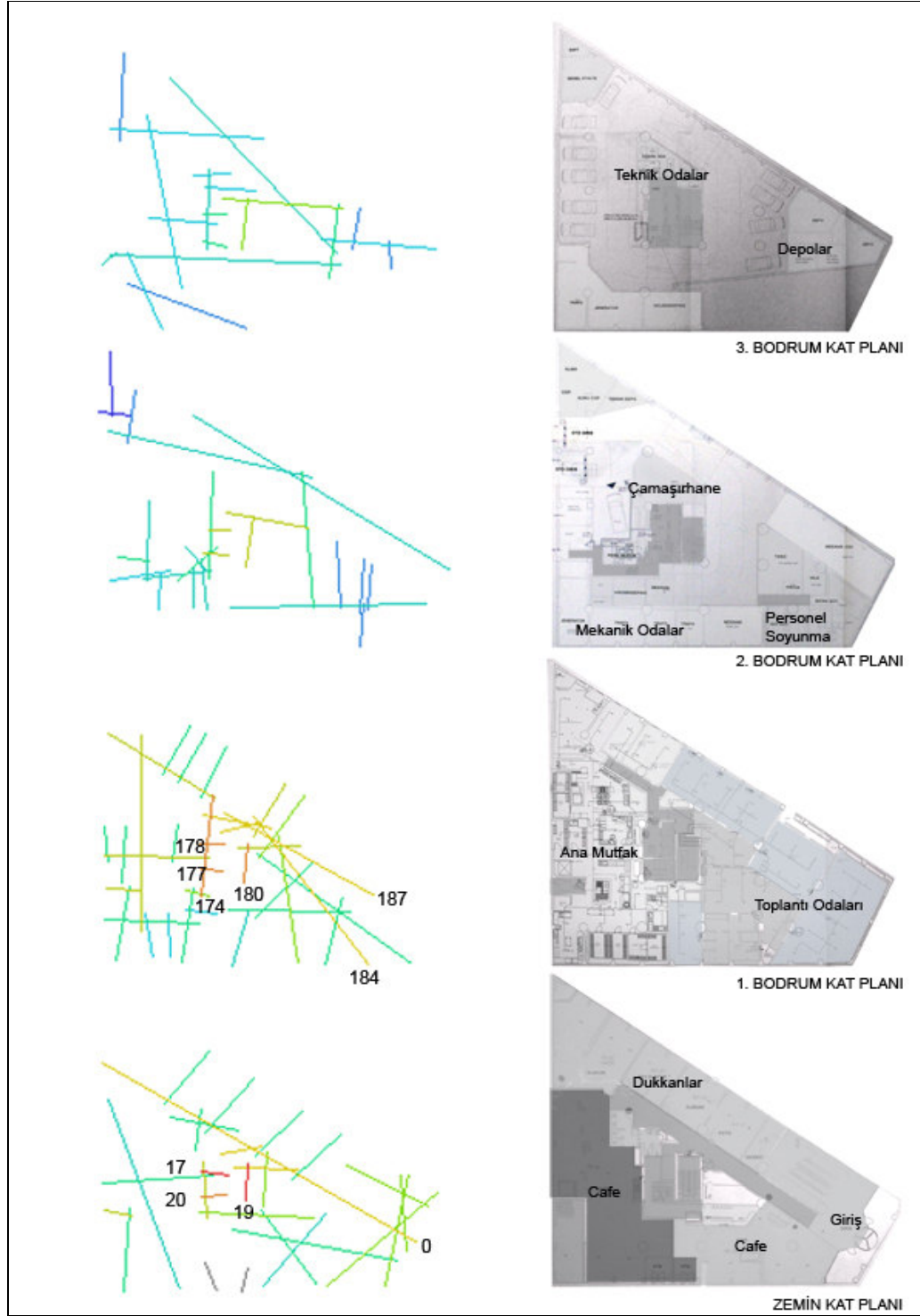
Otelin eksensel doğru haritasında, üçüncü bütünleşme değerine sahip hatlar, sarı renk ile ifade edilmiştir. Bu hatlar;zemin katta giriş-çarşı bağlantısını sağlayan koridor üzerindeki 0 numaralı hat, birinci bodrum katta toplantı salonları fuayesinde yoğunlaşan hatlar ve idari bölüm üzerindeki hatlardır.

Giriş üzerindeki hatlar dördüncü bütünleşme değerindedir. Haritada turkuaz ile ifade edilen beşinci bütünleşme değerindeki hatlar sağlık bölümü, teknik bölümler, çamaşırvanayı işaret etmektedir. Otelde yatak odalarının bütünleşme değerleri daha önceki otellere göre daha yüksek değerdedir (Rn:0,83 civarındadır). Bunun sebebi arazinin sınırlarından dolayı, minimum alanda maksimum konaklama biriminin tasarlanmasıdır. Otelde, sütünler ve teknik bölümler sistemden en ayrılmış ve sistemin en derin mekanlarıdır.

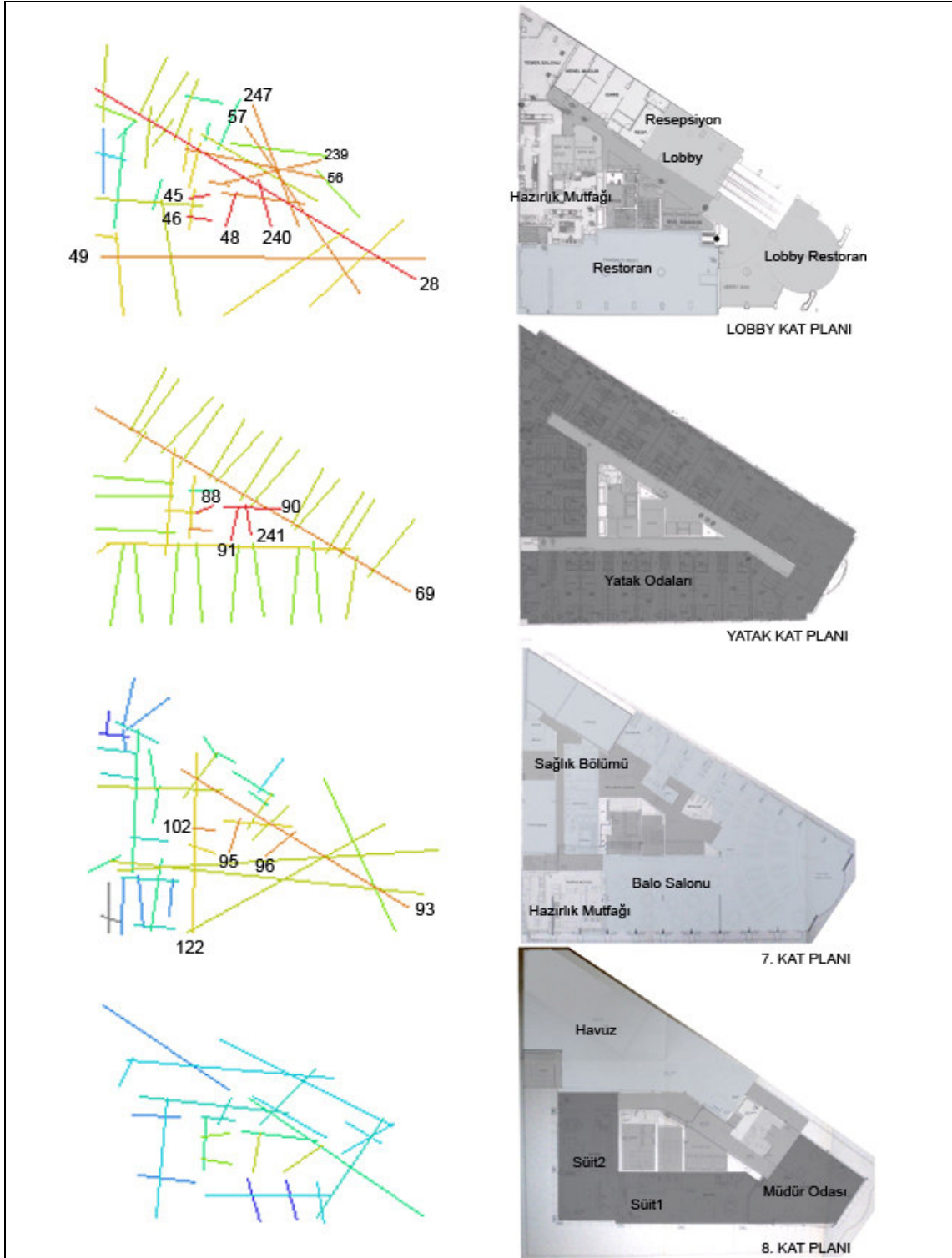
Mekan dizim analizlerinden elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda, mekanlardaki hareket yoğunluğu çoktan aza doğru,

1. sirkülasyon elemanları
2. sirkülasyon elemanları, lobi
3. fuaye, idare, balo salonu, yatak odaları, mutfak
4. giriş
5. sağlık bölümü, toplantı odaları, çarşı, çamaşırvane
6. teknik bölümler, sütünler şeklinde sıralanmaktadır (Harita 4.7, Harita 4.8).

Ramada Otel'de koridorlar, hareketin yoğun olduğu genel bölge olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda otelde koridorlar, karşılaşmanın en fazla, mahremiyetin en düşük olduğu mekanlardır. Otelde farklı mahremiyet düzeyindeki misafirler arasında herhangi bir ara yüz kavramından bahsedilmemektedir. Örneğin, sağlık bölümü ve balo salonundan oluşan 7.katta; havuz ve özel sütünlerin bulunduğu 8.katta farklı mahremiyet düzeyindeki bu mekanlar arasında herhangi bir bağlantı mekanı yoktur. Sürekli kullanıcılar ile misafirler arasındaki ara yüz ise bu kullanıcılara ait mekanların farklı katlarda tasarımıyla sağlanmıştır.

Harita 4.7 Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası (Bodrum ve zemin katlar)

Harita 4.8 Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası (Lobi, yatak katları, 7 ve 8. katlar)

4.2 Mekan Dizim Analizleri Bulguları

Mekan dizim analizleri bulguları, şu şekilde özetlenebilir:

- Mekan dizim analizi sonuçları; 1950 dönemine ait otellerdeki bütünleşme merkezinin giriş holü, lobi, resepsiyon ve çarşıdan oluştuğunu; 2000 sonrası otellerinde ise bu mekanlara toplantı salonları, balo salonları ve fuayenin bulunduğu toplantılar bölümünde eklendiğini göstermektedir. Bu sonuç iki yönde değerlendirilebilir. Bunlar,
 1. Teknoloji ve hizmet anlayışındaki gelişmeler ve bu gelişmeler doğrultusunda değişen tüketici-işletmeciler talebi ve beklentilerinin, mekansal organizasyona yansması
 2. Bir yerleşmedeki kamusal meydan gibi toplumsal faaliyetlerin yer aldığı mekanların, yapının bütünleşme merkezini oluşturması.

Ayrıca konaklama birimleri ve son dönem otellerinde ortaya çıkan sağlık bölümü gibi özel mekanlar, sistemde en derin ve sistemin en ayrılmış mekanlardır (Çizelge 4.1).

- Sirkülasyon elemanları, tüm otellerde en yüksek bütünleşme değerindeki hatlar üzerindedir. Bu bölümler, hareketin en yoğun ve karşılaşmanın en fazla olduğu mekanlardır. Bununla beraber farklı katları birbirine bağlayan sirkülasyon elemanları, kimi yerlerde mahremiyet kontrolünde ara yüz oluşturan mekanlar olarak tasarlanmıştır (Marriot Otel’inde olduğu gibi).
- Koridorları genel bölge olarak tasarlamak hareket için yüksek potansiyel sağlar. Cevahir Otel’de yüksek bütünleşme değerindeki hatlar üzerindeki koridorlar, karşılaşmanın en fazla olduğu ve düşük mahremiyet seviyesindeki genel mekanlardır.
- Araştırma kapsamındaki tüm otellerde (programı sınırlı eski dönem otelleri ile kapsamı genişlemiş yeni dönem otellerde), mahremiyet düzeyi kontrolü için fiziksel yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler şu şekildedir:
 - Çınar Otel, Hilton Otel, Marriott Otel ve Cevahir Otel’de koridorlarda yapılan yön değişimleri ile görünürlük dağıtılmış; sert sınırlar oluşturulmuştur.
 - Divan Otel ve Ramada Plaza Otel’inde kullanıcılar arasındaki sınırlar daha gevşektir. Bu otellerde koridorlarda yön değişimleri gözlenmemektedir. Ancak tasarımda oluşturulan bağlantı tipi mekanlar ile mahremiyet kontrol edilmiştir.
 - Tüm otellerde; farklı ya da aynı kullanıcılara ait mahremiyet düzeyi farklı mekanlar, ayrı katlarda tasarlayarak; kullanıcıların karşılaşma olasılıkları düşürülmüştür.
- Farklı dönemlere ait tüm otellerde mekansal kademelenmenin varlığı söz konusudur.

Çizelge 4.1 Görüş hatları bütünleşme değerlerinin işaret ettiği mekanlara göre sıralaması.

	İstanbul Hilton Otel (1954)	Çınar Otel (1954)	Divan Otel (1955)	Marriott Otel Asia(2002)	Grand Cevahir Hotel (2003)	Hotel Ramada Plaza (2004)
1. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Servis koridoru -Düşey sirkülasyon elemanları Rnmax:1,44082 Rnmin:1,34588	-Düşey sirkülasyon elemanları Rnmax:1,34249 Rnmin:1,28913	- Düşey sirkülasyon elemanları Rnmax:1,09908 Rnmin:1,05916	-Düşey sirkülasyon elemanları Rnmax:1,30128 Rnmin:1,18343	-Bodrum ve zemin katta koridorlar -Fuaye Rnmax:1,31321 Rnmin:1,22589	-Sirkülasyon elemanları Rnmax:1,12596 Rnmin:1,07148
2. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Giriş -Çarşı Rnmax:1,31364 Rnmin:1,27505	-Giriş -Çarşı Rnmax:1,255 Rnmin:1,20118	- Düşey sirkülasyon elemanları Rnmax:1,02204 Rnmin:0,994166	-Zemin ve giriş kattaki sirkülasyon hatları Rnmax:1,17683 Rnmin:1,13788	-Bodrum ve zemin katta koridorlar Rnmax:1,18376 Rnmin:1,12676	-Sirkülasyon elemanları -Lobi Rnmax:1,05867 Rnmin:1,00502
3. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Lobi -Mutfak Rnmax:1,22124 Rnmin:1,11652	-Lobi -Pavyon -Lokanta (Gazino) Rnmax:1,19651 Rnmin:1,07353	-Giriş holü -Berber -Yemek salonu -İdare Rnmax:0,94478 Rnmin:0,847738	-Giriş holü -Lobi -Fuaye -Balo salonu Rnmax:1,10726 Rnmin:0,940843	-Giriş holü, -Lobi, -Restoranlar, -Balo salonu -Toplantı o. Rnmax:1,12468 Rnmin:0,939452	-Fuaye, -İdare -Balo Salonu -Yatak o. -Mutfak Rnmax:1,00199 Rnmin:1,879308
4. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Yemek salonu Rnmax:1,09885 Rnmin:0,986471	-Çamaşırlık -Mutfak Rnmax:1,05695 Rnmin:0,993878	-Büyük salon -Şark salonu Rnmax:0,834796 Rnmin:0,779738	-Mutfak, -Restoranlar Rnmax:0,936284 Rnmin:0,830907	-Sahne arkası -Yatak odaları koridorları Rnmax:0,9356 Rnmin:0,842731	-Giriş holü Rnmax:0,876987 Rnmin:0,827294
5. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Yemek pavyonu -Yatak odaları Rnmax:0,979054 Rnmin:0,801313	-Yatak odaları -İdare Rnmax:0,984352 Rnmin:0,925232	-Mutfak -Çamaşırlık -Personel soyunma -Yatak odaları Rnmax:0,776968 Rnmin:0,655822	-Sağlık b. -Toplantı o -Depolar -Personel s. -İdare Rnmax:0,82908 Rnmin:1,752223	-İdare -Mutfak -Çamaşırhane Rnmax:0,841953 Rnmin:0,752724	- Sağlık b. -Toplantı odaları -Çarşı -Çamaşırhane Rnmax:0,817621 Rnmin:0,75922
6. Bütünleşme değeri aralıkındaki hatlar üzerindeki mekanlar	-Depolar -İdare -Personel soyunma -Çamaşırlık Rnmax:0,797027 Rnmin: -1	-Personel soyunma -Depolar -Oyun salonları Rnmax:0,902203 Rnmin:0,632653	-Pastane mutfak -Bodrum kat koridorlar Rnmax:0,65484 Rnmin:0,458045	-Yatak odaları -Teknik Bölümler -Kuaför Rnmax:0,751098 Rnmin:0,388691	-Yatak odaları -Personel s. -Sağlık b. -Teknik Böl. Rnmax:0,747178 Rnmin:0,371914	-Sütler -Teknik bölümler Rnmax:0,754049 Rnmin: -1

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında; küreselleşme sonucu değişen turist eğilimi ve gelişen hizmet anlayışı doğrultusunda, İstanbul'daki beş yıldızlı kent otellerinin mekansal organizasyonundaki değişimler incelenmiştir.

Çalışmanın amacı iki başlık altında toplanabilir:

- Turizm eğilimindeki farklılaşma ile yaşanan gelişmeler ve değişimler doğrultusunda; otellerde değişen sosyal yapının, mekansal organizasyona yansımaları ortaya çıkarmak,
- Mekansal organizasyonlarda daha karmaşık bir hal alan, aynı ya da farklı kullanıcı grupları arasındaki mahremiyeti tanımlayarak; mahremiyet kontrolünde uygulanan fiziksel yöntemleri belirlemek

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki konularla ilişki kurulmuştur:

1. Mekan ile insan davranışı ilişkisinde; mekanlar ile sosyal fonksiyonlar arasındaki iletişimde ortaya çıkan mekansal organizasyon ve hareket, sınır, ara yüz kavramları.
2. Binaların fiziksel yapısı ile insan davranışları arasındaki ilişkide, çevresel psikolojide yer alan bilişsel haritalar ve mekansal algı kavramları.
3. İnsan ve çevre etkileşim sisteminde, mahremiyet kavramının mekansal organizasyona olan etkisi.

Mekan dizim analizini yöntem olarak kabul ederek yapılan çalışmada, iki farklı dönemden üç otel için Depthmap programında eksensel doğru haritaları çizilmiştir. Elde edilen grafiksel ve sayısal veriler doğrultusunda otellerdeki hareketin merkezi konumundaki mekanlar ile hareketin az yoğunlukta olduğu mekanlar belirlenmiştir. Bununla beraber otellerdeki kullanıcı gruplarına ait (sadece misafirlerin, sadece sürekli kullanıcıların, sürekli kullanıcılar ve misafirlerin kullandığı mekanlara ait) farklı seviyede mahremiyet düzeylerini kontrol eden mekanizmalar, ara yüzler ve sınırlar tespit edilmiştir. Böylece farklı dönemlerde tasarlanan mekansal modellerin ortaya koyduğu benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda şu değerlendirmeler yapılabilir:

- 1950 dönem otelleri kapsamında incelenen Hilton Otel, Çınar Otel ve Divan Otel, ilk turizm kanunları doğrultusunda inşa edilen; İstanbul'un ilk kent otelleridir. Bu bağlamda İstanbul'da turizmin gelişimi açısından önemleri fazladır. Ancak bu otellerin ihtiyaç programları, günün teknolojik ve hizmet anlayışına göre incelendiğinde oldukça sınırlıdır. Günümüzde küreselleşmeye bağlı olarak; değişen turizm eğilimleri doğrultusunda, yeni mekanlara gereksinim duyulmaktadır. İstanbul

turizminde, son 15 yıldır ürün çeşitliliğine giderek mesafe kat edilmiştir. Özellikle son yıllarda İstanbul, bir kongre kenti olarak ismini duyurmayı başarabilmiştir. Bu gereksinimleri karşılamak amacıyla inşa edilen İstanbul'daki yeni dönem kent otellerinde, ihtiyaç programının kapsamı genişlemiştir. Mekan dizim analizi sonuçları; 1950 dönemine ait otellerde en hareketli mekanların giriş holü, lobi, resepsiyon ve çarşı olduğunu işaret etmektedir. Son dönem otelleri mekan dizim analizleri ise bu mekanlara; toplantı salonları, balo salonları ve fuayenin bulunduğu toplantılar bölümünde eklendiğini göstermektedir. Günümüzün hizmet anlayışına göre otel ihtiyaç programında ortaya çıkan kavramlardan biride sağlık kulübü bölümüdür. 1950 dönem otelleri planları incelendiğinde bu mekanların varlığı söz konusu değildir. 2000 dönem yapılarında ise bu mekanlar tasarımda önemli bir yer tutmaktadır. Tüm bu veriler ile ortaya çıkan sonuç, sosyal gelişimlerin mekansal organizasyonda yarattığı mekansal çeşitlenme olarak kabul edilebilir.

- Toplumsal faaliyetler bütünleşme merkezinde yer alırlar. Bütünleşme merkezinde, hareket ve varlık yüksek potansiyeldedir. Varlık ve karşılaşma ile kullanıcılar mekanı idare edebilirler ve yerel bir caddedeki gibi sanal topluluk oluşturabilirler. Analizler kullanıcıların sıkça karşılaştıkları mekanların, giriş holü, lobi, resepsiyon, çarşı, restoranlar, toplantı bölümleri olduğunu ortaya koymuştur. Toplumsal faaliyetlerin yer aldığı bu mekanlar, otellerde bütünleşme merkezini oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu bölümler, otelde canlılığın en fazla olduğu mekanlardır.
- İhtiyaç programlarından dolayı oteller farklı kullanıcı gruplarının aynı çatı altı toplandığı yapı tiplerindendir. Bu kullanıcı gruplarının kendi aralarındaki ve birbirleri arasındaki mahremiyet kontrolü otel tasarımında önemli bir problemdir. Bu çalışma göstermektedir ki, sirkülasyon alanları mahremiyetin kontrolünde önemli bir mekanizmadır. Koridorlarda yapılan yön değişiklikleri veya koridorlarla oluşturulan sınır ve ara yüzler ile mekanlarda optimum mahremiyet düzeyi elde edilir.

KAYNAKLAR

Altman, I., (1975), The Environment and Social Behaviour; Privacy, Personel Space, Territory and Crowding, Monterey, Calif., Books/Cole

Bellal, T., (2007), "Spatial Interface Between Inhabitants and Visitor in M'zab Houses", Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium İstanbul, No: 061

Cassidy, T., (1997), Environmental Psychology: Behaviour and Experience in context, Hove, East Sussex : Psychology Press

Çil, E., (2006), "Bir Kentsel Okuma Aracı Olarak Mekan Dizim Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması", YTÜ Dergisi:Megaron, Cilt:1, Sayı 4

Dursun, S., (2007), "Space Syntax in Architectural Design", Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium İstanbul, No: 056

Foster, S. N., (1997), "Opening Adress", Proceedings of the 1st International Space Syntax Symposium, Vol:3

Gibson, J.J., Gibson, E.J., (1955), Perceptual Learning:Diddrentation or Enrichment? Phchological Review, no:62

Günel, B. ve Esin N., (2007), "İnsan – Mekan İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko sosyal Kalitenin İrdelenmesi, İTÜ Dergisi/a, Cilt:6, Sayı:1, 19-30

Gündoğdu, M. ve Çıracı, H., (2006), "Galata-Pera Mekansal Biçimlenme Özellikleri ile Arazi Kullanımı", İTÜ Dergisi/a, Cilt:5, Sayı:2, Kısım:2, 156-164

Güney, R., (1956), "Divan Oteli, Arkitekt, Sayı:1, 5-9

Hall, E.T., (1969), The Hidden Dimension, Anchor Books, Doubleday and Company, Inc., New York

Hillier, B., (1983), "Space Syntax, A Different Urban Perspective", Architects Journal, Vol:138, No:48, 47-63

Hillier, B. ve Hanson, J., (1984), The Social Logic of Space, Cambridge University Press, Cambridge

Hillier, B. ve Hanson, J., & Peponis, J. (1984). "What we do mean by building function?" in J. Powell, I. Cooper& S. Lera (eds), designing for building utilization, 61-72, London: E. &F.N. Spon

Hillier, B., (1989), "The Architecture of the Urban Object", Ekistics, 56(334/335), 5-21

Hillier B., Penn A., Hanson J., Grojeski I. ve J.X.U., (1993), “Natural Movement or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement”, *Environment & Planning B; Planning & Design*, 20, 29-66.

Hillier, B., (1996), *Space is the Machine*, Cambridge University Press, Cambridge

İMP, (Temmuz 2006), İstanbul’un Dünya Turizm Pazarındaki Konumu ve Rekabet Edebilirliğini Etkileyen Parametrelerin Değerlendirilmesi, Hedef ve Stratejiler, İstanbul Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi

İzgi, U., (1999), *Mimarlıkta Süreç, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul

Kuban, D. , (2002), *Mimarlık Kavramları, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul

Lang, J., (1974), *Theories of Perception and Formal Design*, *Design Designing for Human Behaviour: Architecture and the Behaviour Sciences*, ed. Lang, J. ,Dowden, Hutchinson and Ross:98-110

Lam, S. L., *Msc Architecture: Computing and design*, Arm 152

Lynch, K., (1960), *The Image of The City*, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press

Long, Y., Baran P.K. ve Moore, R., (2007), “The Role Of Space Syntax in Cognition: Evidence from Urban China, *Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium*, İstanbul, No: 129

Montello, D.R. , (2007), “ The Contribution of Space Syntax To A Comprehensive Theory of Environmental Psychology, *Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium*, İstanbul, No: iv

Norberg, C. ve Schulz, (1996), “The Phenomenon Of Place”, “*Theorizing A New Agenda For Architecture : An Anthology of Architectural theory*, Princeton Architectural Press, New York in *Theorizing A New Agenda For Architecture : An Anthology of Architectural theory*, Princeton Architectural Press, New York by Kate Nesbitt

Owings, M., (1952), “Turistik Otel (Hilton Oteli)”, *Arkitekt*, Sayı:3, 56-63

Önder, D. E., (1995), *Kent Otellerinde Mekansal Kademelenmenin Değerlendirilmesi İçin Bir Yöntem*, Doktora Tezi, YTÜ., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Peponis, J. ve Wineman J., (2002), “Spatial Structure of Environment and Behavior”, in *Handbook of Environmental Psychology*, ed. Robert B. Bechtel, Arza Churchman, J. Wiley, New York

Seamon, D., (2007), “A Lived Hermetic of People and Place: Phenomenology and Space Syntax”, Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium, İstanbul, No: iii

Türkiye Vakıflar Bankası, (2007), “ Küreselleşme Sürecinde Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Sektörel Yapıdaki Dönüşüm Üzerine Bir İnceleme”, Sektör Araştırmaları

Vaughan, L. ve Hillier, B., (2007), “The Spatial of Urban Segregation”, Space Syntax Articles

Wojgani, H. ve Hanson, J., (2007), “Extra Care Housing”, Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium, İstanbul, No: 065

Yörükan, T., (2008), “Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet”, TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu) Akademi, Cilt:3, Sayfa:6. 128-180

Zipci, R., 1959, “ Çınar Oteli- Yeşilköy”, Arkitekt, Sayı:4, 132-140

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.arkitera.com>

<http://www.kultur.gov.tr>

<http://www.ttyd.org.tr>

<http://www.tursab.org.tr>

EKLER

Ek 1 Hilton Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [Hz]
1	3	1.0355
2	2	1.02835
3	2	1.02835
4	2	1.02835
5	2	1.02835
6	9	1.196
7	7	1.06624
8	1	0.883557
9	1	0.883557
10	2	0.889593
11	3	0.772212
12	2	0.67164
13	2	0.673377
14	3	0.76093
15	2	0.663935
16	2	0.75982
17	3	0.889593
18	1	0.66309
19	2	0.885058
20	1	0.755412
21	4	1.06189
22	4	1.17841
23	4	1.28448
24	2	0.769929
25	1	0.674248
26	3	0.82939
27	1	1.0459
28	6	0.900358
29	3	0.793384
30	2	0.774508
31	0	-1
32	2	1.17046
33	5	1.22124
34	3	0.775662
35	1	0.76653
36	2	1.21554
37	7	1.18108
38	7	1.29085
39	6	1.15234
40	3	1.30704
41	2	1.14726
42	4	1.20708
43	4	1.29566
44	1	0.76653
45	1	0.876863
46	1	0.876863
47	1	0.876863
48	1	0.876863
49	1	0.876863
50	1	0.876863
51	1	0.876863
52	1	0.876863
53	1	0.876863
54	1	0.876863
55	24	1.0565
56	1	0.876863
57	1	0.876863
58	2	0.877602
59	2	0.877602
60	3	0.878342
61	4	1.00165
62	4	1.07172
63	2	0.991164
64	3	1.14098
65	3	1.136
66	2	0.839415

Ref Number	Connectivity	Integration [Hz]
67	2	0.839415
68	1	0.876863
69	1	0.876863
70	1	0.876863
71	2	0.991164
72	1	0.876863
73	3	1.04485
74	11	1.14348
75	2	0.936793
76	2	0.936793
77	2	0.936793
78	9	0.946152
79	2	0.936793
80	2	0.936793
81	3	0.943581
82	2	0.936793
83	1	0.693551
84	2	0.694476
85	1	0.612053
86	4	0.659312
87	2	0.751597
88	1	0.750514
89	2	0.751597
90	3	1.0438
91	2	0.751597
92	6	0.878342
93	3	0.752683
94	1	0.656818
95	2	1.09885
96	2	0.936793
97	3	0.571115
98	2	0.514427
99	2	0.514427
100	5	0.728471
101	2	0.838739
102	2	0.64066
103	1	0.638305
104	1	0.638305
105	0	-1
106	1	0.638305
107	0	-1
108	14	1.12375
109	6	1.34762
110	11	1.44082
111	5	1.17442
112	1	0.956578
113	9	1.00649
114	4	0.946152
115	2	0.815751
116	2	0.815751
117	1	0.922687
118	2	1.16653
119	1	0.922687
120	1	0.922687
121	1	0.922687
122	1	0.922687
123	1	0.922687
124	1	0.922687
125	1	0.922687
126	1	-1
127	1	-1
128	3	0.81639
129	6	1.19463
130	3	0.975387
131	1	0.969938
132	1	0.969938

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
133	15	1.13724
134	5	1.02936
135	7	1.27505
136	7	1.07283
137	4	1.02733
138	3	1.30704
139	3	1.35463
140	2	1.29405
141	6	1.21838
142	6	1.21838
143	5	0.987406
144	5	0.987406
145	5	0.993054
146	4	0.986471
147	7	1.11652
148	0	-1
149	1	0.956578
150	1	0.956578
151	1	1.12618
152	1	1.12618
153	2	0.815751
154	7	0.948738
155	8	0.968135
156	5	1.00552
157	1	0.841449
158	1	0.841449
159	1	0.841449
160	2	0.986471
161	10	1.05758
162	6	0.979054
163	6	0.979054
164	1	1.06842
165	3	1.34588
166	1	0.765403
167	5	0.898804
168	1	0.765403
169	1	0.765403
170	2	1.0795
171	1	0.765403
172	2	1.27505
173	8	0.707686
174	3	0.787983
175	3	0.662668
176	3	0.855969
177	3	0.966339
178	3	0.963657
179	2	0.906626
180	1	0.683539
181	6	0.797027
182	1	0.690334
183	2	0.708167
184	2	0.622662
185	3	0.662668
186	4	0.709131
187	3	0.708649
188	3	0.662668
189	2	0.768792
190	2	0.963657
191	5	1.15618
192	3	1.15361
193	7	-1
194	2	1.37914
195	2	1.37914
196	1	1.14929
197	1	1.14929
198	1	1.14929

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
199	1	1.14929
200	1	1.14929
201	2	0.961878
202	2	1.31364
203	6	1.07838
204	3	1.21981
205	10	1.2829
206	2	0.890354
207	3	0.801318
208	5	0.969938
209	6	1.06081
210	4	0.912184
211	2	0.836046
212	1	0.674685
213	2	0.77624
214	3	0.861633
215	3	0.975387
216	3	0.975387
217	2	0.827414

Ek 2 Çınar Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
0	11	0.891757
1	1	0.746914
2	1	0.746914
3	1	0.746914
4	1	0.746914
5	1	0.746914
6	2	0.74873
7	2	0.74873
8	1	0.746914
9	1	0.746914
10	18	1.28913
11	5	1.0219
12	4	1.17821
13	2	1.13901
14	2	0.752386
15	2	1.11028
16	1	1.00687
17	2	1.03044
18	3	1.05514
19	2	0.984352
20	2	0.984352
21	2	0.845274
22	2	1.00852
23	1	0.643892
24	1	0.643892
25	4	1.11429
26	4	0.958327
27	7	1.05695
28	13	1.23241
29	6	1.09645
30	8	1.25245
31	5	1.20824
32	2	0.975007
33	4	1.16927
34	2	0.975007
35	5	1.2178
36	2	1.05514
37	1	0.962819
38	1	0.962819
39	3	0.820512
40	3	0.993878
41	1	0.696276
42	2	0.819421
43	8	1.12037
44	8	1.12037
45	5	0.95982
46	7	1.29455
47	18	1.20118
48	1	0.952403
49	1	0.952403
50	1	0.952403
51	1	0.952403
52	1	0.952403
53	1	0.952403
54	1	0.952403
55	1	0.952403
56	1	0.952403
57	1	0.952403
58	1	0.952403
59	1	0.952403
60	1	0.952403
61	1	0.952403
62	1	0.952403
63	1	0.952403
64	6	0.869118
65	2	0.711552

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
66	2	0.733577
67	1	0.731834
68	1	0.710732
69	1	0.710732
70	1	0.731834
71	1	0.731834
72	1	0.731834
73	9	0.870345
74	2	1.00687
75	3	0.634608
76	2	0.732704
77	2	0.733577
78	3	1.09063
79	3	1.19419
80	1	1.00687
81	3	0.87529
82	3	0.87529
83	3	1.3309
84	4	1.10629
85	4	1.10629
86	4	1.24235
87	5	1.34249
88	3	1.10233
89	5	1.20824
90	0	-1
91	2	0.741522
92	3	0.790006
93	4	1.01183
94	3	1.07353
95	1	0.829346
96	2	0.942209
97	3	1.10037
98	4	0.902203
99	4	0.774126
100	3	0.762629
101	3	0.762629
102	2	1.00687
103	3	0.895646
104	3	1.25245
105	7	1.19651
106	2	1.01684
107	3	0.828232
108	5	0.925232
109	6	0.976552
110	5	1.0887
111	2	0.752386
112	5	1.03738
113	8	1.12446
114	3	1.19188
115	2	0.732704
116	2	0.732704
117	2	1.00523
118	1	0.632653
119	4	0.840661
120	2	0.711552
121	4	0.840661
122	3	1.255
123	2	1.00852
124	1	0.731834
125	3	0.895646
126	4	1.00523
127	1	1.00687
128	1	1.00687
129	1	1.00687
131	1	1.00687
132	1	1.00687
133	5	1.05695
134	2	0.879036
135	1	0.85942
136	2	0.762629
137	2	1.01349

Ek 3 Divan Oteli Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
0	10	0.776968
1	3	0.774218
2	4	0.798235
3	2	0.878379
4	3	0.810061
5	2	0.727842
6	1	0.65484
7	2	0.70782
8	4	0.770128
9	1	0.656806
10	1	0.656806
11	1	0.656806
12	1	0.656806
13	2	0.658785
14	1	0.570317
15	3	0.759432
16	2	0.694338
17	9	0.885492
18	3	0.792451
19	4	0.932693
20	3	0.736419
21	3	0.736419
22	4	0.758116
23	3	0.869648
24	4	0.918977
25	3	0.878379
26	3	0.887288
27	6	0.774218
28	2	0.655822
29	4	0.928732
30	4	1.01966
31	9	0.94478
32	7	0.834796
33	7	0.861089
34	11	1.05916
35	1	0.847738
36	1	0.847738
37	1	0.847738
38	2	0.77559
39	1	0.655822
40	8	1.00559
41	3	1.07477
42	2	0.894546
43	3	0.688871
44	2	0.766082
45	3	1.05916
46	3	0.994166
47	3	1.09908
48	1	0.592728
49	7	0.833206
50	2	0.699893
51	1	0.600869
52	1	0.458045
53	6	0.831622
54	1	0.695442
55	3	0.856033
56	1	0.847738
57	2	0.852696
58	6	0.930708
59	7	0.907537
60	5	0.920911
61	4	1.02204
62	1	0.756804
63	1	0.756804
64	2	0.785337
65	2	0.684559

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
66	5	0.628496
67	4	0.584803
68	2	0.513419
69	6	0.582467
70	6	0.642339
71	3	0.628496
72	1	0.547476
73	2	0.513419
74	1	0.494275
75	2	0.559377
76	2	0.617843
77	3	0.768775
78	3	0.878379
79	2	0.926765
80	1	0.589532
81	3	0.684559
82	2	0.682423
83	2	0.616103
84	1	0.512217
85	1	0.458045
86	3	0.549539
87	2	0.548162
88	1	0.486577
89	4	0.698775
90	4	0.804105
91	3	0.712432
92	3	0.712432
93	1	0.823791
94	1	0.55795
95	3	0.813072
96	3	0.878379
97	1	0.627594
98	1	0.627594
99	7	0.814587
100	6	0.779738
101	3	0.711273
102	5	0.807072
103	3	0.626695
104	2	0.648049

Ek 4 Marriott Otel Asia Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
0	7	1.02372
1	3	0.914452
2	6	0.90229
3	8	1.1541
4	10	1.05248
5	9	1.15145
6	7	1.01462
7	1	0.87068
8	1	0.87068
9	2	0.990596
10	6	0.896169
11	10	1.02792
12	1	0.880452
13	3	0.882309
14	2	0.771885
15	1	0.808168
16	13	0.930727
17	2	0.808428
18	5	0.810255
19	2	0.808428
20	2	0.808428
21	1	0.808168
22	3	0.822467
23	1	0.694953
24	4	0.783693
25	3	0.810516
26	4	0.816847
27	8	1.07825
28	8	1.02289
29	11	1.02665
30	4	0.885109
31	5	0.886986
32	8	1.0407
33	11	1.04678
34	1	0.685651
35	1	0.77141
36	3	1.07733
37	1	0.425236
38	1	0.543562
39	4	0.818178
40	6	0.887927
41	3	0.779556
42	3	1.06589
43	3	0.911794
44	3	0.982454
45	1	0.732255
46	1	0.732255
47	3	0.997683
48	1	0.858178
49	1	0.871284
50	10	1.00447
51	4	0.975202
52	4	1.01503
53	10	1.17243
54	11	1.04416
55	3	1.00487
56	6	1.01013
57	1	0.830907
58	1	0.830907
59	13	0.961014
60	9	1.08807
61	3	1.06998
62	5	1.28859
63	1	0.830907
64	1	0.830907
65	1	0.830907

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
66	12	1.17683
67	4	1.03045
68	3	1.05825
69	2	0.891712
70	5	0.999271
71	1	0.859353
72	1	0.859353
73	1	0.830907
74	2	0.831457
75	2	0.831457
76	3	0.999271
77	4	0.901641
78	1	0.737201
79	7	0.83784
80	1	0.786148
81	6	0.891712
82	7	0.940843
83	7	1.04765
84	8	0.927288
85	5	0.914785
86	8	0.941549
87	8	0.941549
88	7	0.941196
89	6	0.821391
90	17	1.06861
91	12	1.06138
92	10	0.962488
93	1	0.910141
94	1	0.910141
95	6	1.01544
96	1	0.830907
97	7	1.03898
98	5	0.85438
99	2	0.825985
100	12	1.16265
101	8	1.04896
102	10	0.929348
103	4	1.18348
104	4	1.02498
105	4	0.826257
106	2	0.719865
107	2	0.719865
108	1	0.719659
109	7	0.815255
110	3	0.729488
111	3	0.808689
112	2	0.798908
113	3	0.871587
114	3	0.979387
115	2	0.808689
116	3	0.715352
117	1	0.640676
118	1	0.640676
119	2	0.809471
120	5	0.810516
121	3	0.80921
122	2	0.716986
123	1	0.642645
124	6	0.717807
125	1	0.642645
126	2	0.716168
127	5	0.861417
128	1	0.755393
129	2	0.77236
130	3	0.793855
131	4	0.899058

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
132	4	0.928661
133	2	0.828439
134	1	0.878296
135	2	1.00648
136	2	0.909811
137	3	0.98438
138	2	0.752675
139	6	0.949743
140	3	0.822737
141	3	0.902614
142	3	0.774744
143	5	0.853799
144	3	0.820317
145	2	0.788122
146	6	0.810516
147	2	0.736768
148	5	0.85438
149	7	0.95808
150	2	0.752675
151	2	0.673148
152	4	0.729488
153	4	0.816315
154	5	0.936281
155	6	0.825714
156	4	0.835053
157	3	0.860826
158	3	0.780283
159	2	0.729488
160	1	0.538663
161	3	0.65301
162	1	0.590212
163	2	0.590489
164	2	0.744857
165	2	0.753578
166	5	0.808168
167	2	0.72152
168	2	0.721935
169	2	0.652331
170	1	0.589657
171	4	0.814461
172	2	0.719246
173	3	0.812616
174	6	0.935235
175	6	1.06861
176	3	0.851771
177	4	0.802484
178	3	0.746186
179	3	0.690556
180	3	0.722975
181	2	0.66179
182	3	0.745964
183	1	0.608526
184	1	0.608526
185	5	0.675503
186	2	0.630379
187	2	0.619489
188	3	0.609117
189	2	0.662314
190	5	0.741557
191	4	0.754484
192	3	0.806351
193	3	0.806351
194	3	0.73612
195	4	0.935932
196	7	0.608821
197	1	0.553877

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
198	1	0.553877
199	1	0.553877
200	1	0.553877
201	1	0.553877
202	2	0.67369
203	1	0.553877
204	5	0.829808
205	13	0.753352
206	1	0.670989
207	1	0.670989
208	1	0.670989
209	4	0.690176
210	1	0.620408
211	2	0.72152
212	1	0.670989
213	1	0.670989
214	2	0.749976
215	2	0.823276
216	1	0.670989
217	1	0.670989
218	1	0.670989
219	1	0.670989
220	2	0.804542
221	1	0.670989
222	9	1.05959
223	3	0.913786
224	2	0.80661
225	2	0.929692
226	7	1.13788
227	8	0.909152
228	1	0.791852
229	1	0.791852
230	1	0.791852
231	1	0.791852
232	2	0.88293
233	9	1.00246
234	1	0.861713
235	3	0.896809
236	1	0.861713
237	5	1.00047
238	3	1.02665
239	3	1.02665
240	3	0.906198
241	6	0.982069
242	2	0.847172
243	1	0.744416
244	1	0.8466
245	4	0.799163
246	1	0.70709
247	1	0.70709
248	1	0.70709
249	11	0.916789
250	1	0.797639
251	1	0.797639
252	1	0.797639
253	1	0.797639
254	1	0.708287
255	1	0.708287
256	1	0.635325
257	1	0.708287
258	1	0.708287
259	6	0.800692
260	2	0.708687
261	3	0.992162
262	3	0.890131
263	1	0.777383

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
264	3	0.88293
265	3	0.798654
266	1	0.706692
267	1	0.706692
268	1	0.797639
269	3	1.23898
270	2	1.02582
271	3	1.03172
272	3	0.877989
273	2	0.862009
274	1	0.959912
275	2	0.712105
276	3	0.735473
277	2	0.709488
278	2	0.72152
279	2	0.756531
280	3	0.764131
281	3	0.821122
282	2	0.751098
283	3	0.744195
284	5	0.683784
285	2	0.673509
286	1	0.615238
287	3	0.456893
288	2	0.461343
289	4	0.489503
290	5	0.488645
291	4	0.528791
292	1	0.486844
293	1	0.422516
294	3	0.453754
295	2	0.452691
296	2	0.452691
297	2	0.574278
298	4	0.628328
299	1	0.569975
300	3	0.633561
301	3	0.596381
302	2	0.774027
303	7	0.884485
304	2	0.70989
305	3	0.782228
306	3	0.738502
307	1	0.773073
308	1	0.773073
309	2	0.687718
310	1	0.618421
311	7	0.99177
312	5	0.857298
313	2	0.752675
314	1	0.670451
315	1	0.752223
316	2	0.752675
317	1	0.752223
318	1	0.670451
319	1	0.853799
320	3	0.885734
321	3	0.934538
322	3	0.934538
323	3	0.479314
324	2	0.510405
325	3	0.626134
326	2	0.795869
327	5	0.726532
328	1	0.64963
329	1	0.64963

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
330	3	0.669914
331	3	0.662314
332	2	0.552536
333	2	0.602392
334	2	0.556579
335	2	0.611491
336	3	0.678058
337	1	0.471305
338	2	0.510508
339	1	0.853799
340	1	0.773073
341	1	0.773073
342	3	0.662839
343	2	0.706096
344	2	0.676231
345	14	0.875844
346	5	0.778347
347	4	0.696689
348	2	0.691316
349	1	0.690746
350	1	0.766464
351	1	0.766464
352	1	0.766464
353	1	0.766464
354	1	0.766464
355	2	0.766698
356	2	0.766698
357	1	0.766464
358	3	0.792102
359	2	0.833666
360	2	0.833666
361	1	0.766464
362	1	0.766464
363	2	0.96843
364	3	0.774266
365	2	0.697463
366	1	0.687529
367	3	0.70372
368	2	0.656769
369	2	0.632603
370	2	0.636937
371	2	0.63986
372	2	0.594264
373	2	0.556455
374	4	0.543092
375	2	0.575463
376	2	0.516921
377	2	0.516921
378	6	0.540519
379	1	0.496768
380	2	0.53114
381	2	0.414973
382	1	0.388691
383	2	0.444908
384	2	0.559307
385	3	0.585121
386	2	0.571272
387	3	0.617508
388	2	0.72152
389	1	0.554121
390	5	0.829808
391	3	0.898736
392	3	0.898736
393	2	0.724854
394	2	0.671348
395	1	0.642645

Ref Number ▾	Connectivity	Integration [HH]
396	3	0.979387
397	3	1.00047
398	3	1.05825
399	3	0.810778
400	3	0.725273
401	4	1.30128
402	3	1.06589
403	1	0.781984
404	1	0.859353
405	1	0.853799
406	3	1.10726
407	1	0.56804
408	2	0.625977
409	1	0.648623
410	1	0.648623

Ek 5 Grand Cevahir Otel Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
0	5	0.962233
1	8	1.09565
2	9	0.944801
3	8	0.822232
4	1	0.811991
5	2	0.812352
6	1	0.719777
7	1	0.719777
8	3	0.720914
9	3	0.720914
10	1	0.719777
11	2	0.668628
12	3	0.755528
13	4	0.793633
14	2	0.900521
15	2	0.698834
16	1	0.563034
17	2	0.62384
18	2	0.754279
19	1	0.599263
20	4	0.813801
21	4	0.835403
22	5	1.05329
23	6	1.17765
24	3	1.14156
25	4	1.0046
26	7	1.01691
27	2	0.929407
28	5	1.13025
29	3	1.0539
30	3	1.00294
31	6	1.04966
32	5	1.04845
33	3	1.02663
34	4	1.07882
35	4	1.07882
36	1	0.854567
37	19	1.28275
38	8	1.14802
39	1	0.957689
40	1	0.957689
41	1	0.683654
42	2	0.775427
43	3	1.05634
44	5	1.09565
45	2	0.923763
46	3	0.923763
47	1	0.700981
48	1	0.700981
49	3	0.797795
50	1	0.700443
51	2	0.797098
52	5	1.10628
53	5	1.10628
54	13	1.23837
55	2	1.12676
56	2	0.826326
57	2	0.711085
58	3	0.810189
59	1	0.633144
60	7	1.08911
61	13	1.18376
62	6	1.08523
63	4	0.94139
64	8	1.09961
65	3	0.950706

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
66	3	0.9356
67	3	1.22589
68	2	1.13942
69	4	0.969902
70	2	0.959703
71	3	0.737219
72	2	0.654015
73	2	0.654015
74	2	0.84351
75	2	0.831976
76	2	0.727813
77	1	0.646372
78	2	0.94627
79	3	0.979268
80	3	0.86839
81	4	0.790539
82	10	0.842731
83	1	0.735437
84	1	0.735437
85	1	0.735437
86	1	0.735437
87	2	0.735734
88	1	0.735437
89	2	0.842731
90	11	1.22754
91	7	1.09172
92	15	1.31321
93	3	1.138
94	5	1.07564
95	3	1.05573
96	3	1.05573
97	5	1.03831
98	4	1.12468
99	6	1.14085
100	8	1.27114
101	6	1.18299
102	6	1.18376
103	5	0.849002
104	1	0.740209
105	1	0.740209
106	1	0.740209
107	3	1.01184
108	11	0.879689
109	1	0.763427
110	1	0.763427
111	2	0.7794
112	3	0.752724
113	4	0.772801
114	2	0.682121
115	1	0.610079
116	5	0.773128
117	1	0.681866
118	2	0.770192
119	2	0.770192
120	2	0.682376
121	1	0.610283
122	10	0.885665
123	2	0.872958
124	5	0.996917
125	1	0.850189
126	1	0.850189
127	1	0.850189
128	1	0.767924
129	2	0.7794
130	2	0.84664
131	2	0.98455

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
132	2	0.841953
133	1	0.734845
134	1	0.94139
135	2	0.905434
136	2	1.07248
137	3	1.07374
138	6	1.09434
139	1	0.905434
140	9	1.17085
141	4	1.07248
142	4	1.07248
143	5	1.07818
144	10	1.1716
145	8	1.11167
146	3	0.98455
147	3	1.15019
148	4	1.04306
149	3	1.03537
150	1	0.883521
151	2	1.01805
152	9	1.27025
153	7	1.28185
154	4	1.1226
155	6	1.16562
156	11	1.24939
157	2	0.933208
158	3	0.992041
159	4	0.940905
160	4	0.867977
161	3	0.948729
162	12	0.834639
163	1	0.729267
164	1	0.729267
165	1	0.729267
166	1	0.729267
167	2	0.968872
168	3	0.852173
169	4	0.78849
170	2	0.754591
171	3	0.954684
172	1	0.81928
173	1	0.81928
174	1	0.729267
175	1	0.729267
176	1	0.729267
177	2	0.84429
178	5	0.805541
179	3	0.805541
180	1	0.932255
181	6	1.1716
182	5	1.09565
183	1	0.920038
184	4	1.09434
185	5	0.941876
186	4	0.879265
187	2	0.89566
188	3	1.0342
189	1	0.932255
190	2	1.02433
191	3	0.741412
192	1	0.657075
193	1	0.763427
194	1	0.763427
195	3	0.694844
196	2	0.72985
197	2	0.72985

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
198	1	0.729267
199	2	0.707776
200	2	0.631174
201	2	0.632705
202	3	0.709703
203	1	0.782742
204	3	0.815255
205	2	0.89698
206	2	0.89698
207	2	0.845855
208	2	0.924699
209	5	0.660642
210	1	0.59284
211	3	0.595354
212	3	0.595354
213	3	0.736922
214	6	0.66208
215	5	0.597889
216	1	0.541809
217	1	0.541809
218	1	0.541809
219	1	0.593998
220	1	0.593998
221	1	0.593998
222	2	0.498322
223	2	0.543746
224	3	0.599854
225	2	0.54407
226	2	0.497508
227	1	0.458056
228	7	0.821122
229	3	0.838858
230	2	0.888683
231	1	0.650983
232	3	0.733664
233	1	0.650983
234	3	0.720061
235	2	0.719494
236	2	0.6407
237	2	0.719494
238	2	0.6407
239	1	0.718927
240	4	0.540686
241	1	0.494408
242	1	0.494408
243	1	0.494408
244	2	0.371914
245	3	0.397421
246	2	0.426385
247	2	0.459671
248	2	0.371914
249	4	0.540686
250	1	0.494408
251	1	0.494408
252	1	0.494408
253	3	0.904985
254	2	0.958192
255	2	0.958192
256	7	0.957689
257	7	0.857377
258	2	0.746872
259	2	0.746872
260	2	0.747178
261	1	0.6616
262	2	0.746872
263	2	0.746872

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
264	7	0.895221
265	6	0.800243
266	2	0.693524
267	2	0.693524
268	6	0.78781
269	2	0.693524
270	2	0.693524
271	7	0.84664
272	7	0.836168
273	2	0.730727
274	2	0.730727
275	2	0.731019
276	1	0.6489
277	2	0.730727
278	2	0.730727
279	1	0.738412
280	1	0.738412
281	2	0.740509
282	2	0.678571
283	2	0.678571
284	1	0.678319
285	2	0.608046
286	3	0.679328
287	2	0.608046
288	7	0.768571
289	2	0.703412
290	1	0.627054
291	2	1.00848
292	2	0.825206
293	2	0.724347
294	2	0.645002
295	2	0.580953
296	2	0.52817
297	1	0.483922
298	2	0.718927
299	3	0.767601
300	2	0.718644
301	2	0.696435
302	1	0.887387
303	9	1.15822
304	5	1.00515
305	1	0.775098
306	1	0.775098
307	2	0.850585
308	2	0.923295
310	1	0.796403
311	2	0.894782
312	3	0.989889
313	2	0.847819
314	2	0.958192
315	6	1.11711
316	5	1.07627
317	5	0.939452
318	6	0.961219

Ek 6 Ramada Plaza Otel Eksensel Doğru Haritası Değerleri

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
0	12	0.950383
1	3	0.809649
2	2	0.809156
3	1	0.808664
4	2	0.809156
5	1	0.808664
6	1	0.808664
7	3	0.954479
8	2	0.866689
9	4	0.843578
10	4	0.842508
11	5	0.856079
12	4	0.792269
13	2	0.73203
14	3	0.793689
15	2	0.836672
16	4	0.938964
17	3	1.07669
18	3	0.999725
19	3	1.07669
20	3	1.05197
21	0	-1
22	0	-1
23	1	0.698179
24	1	0.780173
25	3	0.911272
26	2	0.801348
27	5	0.856079
28	17	1.12596
29	2	0.940959
30	1	0.794163
31	2	0.933686
32	1	0.796544
33	1	0.794163
34	1	0.932375
35	1	0.932375
36	1	0.932375
37	2	0.938964
38	2	0.835094
39	3	0.789914
40	2	0.772911
41	2	0.6902
42	1	0.612274
43	4	0.9182
44	3	0.989304
45	3	1.1072
46	3	1.08107
47	5	1.05867
48	3	1.11932
49	6	1.05699
50	2	0.987099
51	3	0.96069
52	2	0.936978
53	1	0.785245
54	2	0.940959
55	3	0.987833
56	8	1.00502
57	10	1.04535
58	2	0.876987
59	13	0.990779
60	6	1.00199
61	3	0.947671
62	1	0.837727
63	1	0.837727
64	1	0.837727
65	1	0.837727

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
66	1	0.837727
67	1	0.837727
68	1	0.837727
69	18	1.05699
70	1	0.837727
71	1	0.884577
72	2	0.917565
73	2	0.917565
74	1	0.884577
75	1	0.884577
76	1	0.884577
77	1	0.884577
78	1	0.884577
79	1	0.884577
80	1	0.884577
81	1	0.884577
82	1	0.884577
83	1	0.884577
84	1	0.884577
85	3	0.995978
86	3	0.942963
87	3	1.0503
88	3	1.08019
89	1	0.803286
90	3	1.09895
91	3	1.1026
92	1	0.884577
93	11	1.01811
94	4	0.961385
95	3	1.02281
96	3	1.02677
97	4	0.8935
98	2	0.767997
99	1	0.672726
100	1	0.76711
101	8	0.985634
102	3	1.00578
103	7	0.924589
104	7	0.815614
105	2	0.724842
106	3	0.7105
107	1	0.628196
108	2	0.711261
109	2	0.629983
110	2	0.564896
111	1	0.511604
112	6	0.91947
113	1	0.786174
114	1	0.786174
115	1	0.708983
116	4	0.795114
117	2	0.889909
118	1	0.628196
119	5	0.910648
120	1	0.779715
121	1	0.779715
122	5	0.911898
123	4	0.869525
124	7	0.924589
125	4	0.69562
126	1	0.616536
127	1	0.616536
128	1	-1
129	1	-1
130	2	0.617109
131	2	0.694167

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
132	4	0.669675
133	5	0.810143
134	5	0.735678
135	3	0.775166
136	2	0.7105
137	2	0.693442
138	2	0.866689
139	2	0.850054
140	2	0.785245
141	2	0.886347
142	2	0.889314
143	5	0.720127
144	6	0.715089
145	4	0.647483
146	3	0.636929
147	2	0.632081
148	2	0.652892
149	3	0.649064
150	1	0.579684
151	1	0.579684
152	4	0.633286
153	1	0.567066
154	2	0.632683
155	1	0.567066
156	2	0.653534
157	1	0.596068
158	5	0.910648
159	1	0.779715
160	1	0.779715
161	1	0.779715
162	4	0.879308
163	5	0.910648
164	1	0.779715
165	1	0.779715
166	1	0.779715
167	5	0.761832
168	3	0.783393
169	1	0.667991
170	1	0.667991
171	2	0.766225
172	4	0.885166
173	1	0.68451
174	6	1.02203
175	5	0.979819
176	6	0.969099
177	3	1.015
178	3	1.03557
179	5	0.93303
180	3	1.01345
181	6	0.86219
182	6	0.810637
183	3	0.809156
184	11	0.949025
185	4	0.860515
186	4	0.905681
187	8	0.946321
188	6	0.810637
189	1	0.70522
190	3	0.923946
191	5	0.800865
192	3	0.900769
193	4	0.93303
194	4	0.885166
195	7	0.754049
196	3	0.752768
197	3	0.802316

Ref Number	Connectivity	Integration [HH]
198	2	0.714704
199	3	0.715089
200	2	0.662661
201	5	0.704472
202	4	0.805721
203	1	0.623479
204	1	0.623479
205	1	0.623479
206	1	0.623479
207	2	0.702981
208	3	0.704099
209	2	0.560369
210	2	0.624358
211	1	0.507888
212	2	0.661671
213	4	0.720518
214	6	0.788507
215	5	0.717018
216	1	0.633286
217	4	0.827294
218	2	0.817621
219	2	0.776525
220	2	0.788507
221	4	0.75922
222	4	0.668327
223	1	0.595
224	1	0.595
225	1	0.607237
226	4	0.735271
227	2	0.648115
228	1	0.578926
229	2	0.678914
230	3	0.692358
231	3	0.683806
232	4	0.742669
233	1	0.633286
234	1	0.845725
235	1	0.845725
236	1	0.845725
237	1	0.932375
238	3	0.983445
239	6	1.05531
240	3	1.09173
241	3	1.07148
242	3	0.987833
243	2	1.01268
244	2	0.742669
245	1	0.8067
246	6	0.930416
247	7	1.00502
248	2	0.871236
249	5	0.810143
250	2	0.866689

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	23.03.1984	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1995-2002	Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi, İstanbul
Lisans	2002-2006	Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Mimarlık Fakültesi/Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2006-2009	Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programı
Çalıştığı kurumlar	2007-2008	Tago Mimarlık
	2005	Tabanlıoğlu Mimarlık (Büro Stajı)
	2004	Soyak Toplu Konut A.Ş (Büro Stajı)
	2003	Mesa Mesken Sanayi A.Ş (Şantiye Stajı)